

LİBYA

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Tarhan SEZGİN**
Ankara - April, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

LİBYA

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Nüfus	6,4 milyon (2009)
Yüzölçümü	1.759.540 km ²
Resmî Dil	Arapça
Başkent	Trablus
Önemli Kentler (000 kişi)	Trablus 1149 Benghazi 636 Misurata 360 Al Mirqab 328 Al Bitnan 142 Sebha 126
Devlet Başkanı	Albay Muammer Abu Minyar Al – Kaddafi
Din	İslam (Sünni Müslüman %97)
Etnik Yapı	Berberi ve Arap 97%, Diğer %3 (Yunanlı, Maltalı, İtalyan, Mısırlı, Pakistanlı, Türk, Hintli, Tunuslu)

Kaynak: EIU Country Forecast Report Ocak 2011 a: EIU tahmini.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2009	2010a	2011a	2012a	2013a	2014a
GSYİH (milyar \$) (Satın alma gücü paritesine göre-PPP)	116,8	122,5	122,8	127,7	134,8	143,2
Reel GSYİH Büyüme (%)	-0,7	3,3	3,8	4,0	3,9	3,8
Kişi başına GSYİH (\$) (Satın alma gücü paritesine göre-PPP)	18.200	18.720	18.410	18.770	19.440	20.280
Tüketici Fiy. Enflasyonu (ort, %)	2,4	2,5	2,7	2,8	3,1	3,2
Mal İhracatı (milyon \$) fob	37.200*	46.523	49.213	50.541	49.746	48.863
Mal İthalatı (milyon \$) fob	18.579*	24.605	26.089	27.440	29.201	30.877
Döviz kuru (ortalama, LD:ABD \$)	1,25	1,27	1,27	1,30	1,30	1,31

Kaynak: EIU Country Forecast Report Ocak 2011

a: EIU tahmini

* ITC Trade Map

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

Afrika Birliği: (AU)

Afrika Birliği, Afrika Birlik Organizasyonu'nun yerini almış, merkezi Adis Ababa'da olan bir kuruluş olup, 2002 yılında kurulmuştur. Afrika Birliği (AU), Avrupa Birliği (AB)'ni model almış olup Parlamento, Merkez Bankası, tek para birimi, Adalet Divanı ve Yatırım Bankası gibi hedefleri bulunmaktadır. İlk faaliyeti Pan Afrika Parlamentosudur. Afrika Birliği (AU) ayrıca ortak savunma ile dış ve haberleşme politikalarını öngörmektedir.

Kuruluş Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi gibi Barış ve Güvenlik Konseyi oluşturmuştur. Konsey üye ülkelerdeki soykırım, yönetimin yasal olmayan şekilde değiştirilmesi ve toplu insan hakları ihlallerinde askeri müdahalelerde bulunabilecektir.

Arap Devletleri Birliği

1945 yılında Arap devletlerinin politikalarını koordine etmek ve Arap devletleri arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmek amacıyla Arap Devletleri Birliği kurulmuştur. Birliğin 22 üyesi vardır. Anılan birlik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda gözlemci statüsündedir. Merkezi Kahire'dedir. Son yıllarda, Arap dünyası arasındaki bölünmüşlük birliğin etkisini sınırlamıştır.

Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Organizasyonu

Organizasyon 10 Arap petrol üreticisi ülkeyi bir araya getirir ve OPEC üyesi olmayan Bahreyn, Mısır ve Suriye'yi de kapsamaktadır.

OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Organizasyonu)

1960 yılında dünya petrol ihtiyacının kontrol etmek ve belli başlı petrol üreten ülkelerin petrol politikalarını kontrol etmek amacıyla kurulmuştur. Üyeleri Cezayir, Endonezya, İran, Irak, Kuveyt, Libya, Nijerya, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Venezüella'dır.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üyeliği

Libya, Dünya Ticaret Örgütüne üye olmak amacıyla başvurusu kabul edilen 24 aday ülkeden bir tanesidir. Ülke Aralık 2001 yılında resmi başvurusunu yapmış ve bu başvuru 2004 yılı Temmuz ayında kabul edilmiştir. Libya'nın başvurusunun incelenmesi amacıyla bir çalışma grubu kurulmuştur. Libya'nın üyelik müzakerelerinin oldukça uzun süreceği tahmin edilmektedir. Ülkenin DTÖ'ne üyeliğinin ticari konularda şeffaflık konusunda önemli aşama kaydetmesini sağlayacağı aşıkardır.

Diğer Ülkelerle Tercihli Ticaret Düzenlemeleri

AB, Libya'ya karşı uygulamakta olduğu yaptırımları 2004 yılında kaldırmasının ardından bu ülke ile diplomatik ilişkilerini ilerletmek yolunda çalışmalarını sürdürmektedir. Bu doğrultuda, AB Konseyi, 24 Temmuz 2008 tarihinde Avrupa Komisyonu'na, Libya ile kapsamlı mahiyette bir "Çerçeve Anlaşması" imzalanmasına yönelik müzakere yetkisi vermiştir. Söz konusu müzakere yetkisi, dış politika ve güvenlik, enerji, ulaştırma, göç, çevre gibi hususların yanında, taraflar arasında bir serbest ticaret alanının kurulması hedefini de kapsamaktadır. Nitekim, iki taraf arasında Çerçeve Anlaşması imzalanmasına yönelik ilk tur müzakereler 13 Kasım 2008 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir.

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının kuzeyinde Akdeniz kıyısında yer alan Libya, 32°-20° kuzey enlemleri ile 10°-25° doğu boylamları arasında kalır. Ülke kuzeyde Akdeniz, doğuda Mısır, güneydoğuda Sudan güneyde Nijer ve Çad, batıda ise Cezayir ve Tunus'la çevrilidir.

Yüzölçümü 1.759.540 km²ye ulaşmaktadır. Toprak bakımından Afrika'nın dördüncü büyük ülkesidir. Bu geniş toprakların % 95'i çöl veya kurak arazidir. Kuzeyde Akdeniz ve güneyde Ekvator Afrika'sı arasında bir kum denizine benzeyen Büyük Sahra Çölünün, yaklaşık 1300 km uzunluğundaki büyük bir bölümü, Libya topraklarının tamamına yakın kısmını meydana getirir.

Libya iklimi yükseklik ve denize yakınlık bakımından çeşitlilik arz eder. Fakat genel olarak ülke, çöl ikliminin tesiri altındadır. Yazları oldukça sıcak ve kurak, kışları çoğunlukla ılık ve az yağışlı geçer. Bu yağışlar, birkaç haftayı bulmaz. Bahar aylarında güneyden esen Ghibli rüzgarı, Sahranın kavurucu sıcaklığını kuzeye doğru taşır.

Siyasi ve İdari Yapı

Libya'da 1977'de tesis edilen politik sistem olan Cemahiriye, Devlet Başkanı Kaddafi'nin kaleme aldığı Yeşil Kitap'ta öngörülen fikirlere dayanmaktadır. Parlamenter demokrasi ve siyasi partilere yer olmayan bu sistemde halk yerel meclislerde doğrudan yönetime katılır. Yerel meclis başkanlarından oluşan ulusal Büyük Halk Komitesi Başbakan başkanlığında ülke yönetimini yürütür. Yeşil Kitap'a göre sistem sosyalizm ile İslami öğretinin bir sentezidir. Hükümet üyeleri Devlet Başkanı Kaddafi tarafından atanmakta, Kaddafi ise 1969'dan bu yana görevini sürdürmektedir. Ülkede güçlü bir muhalif grup bulunmamakla beraber 1990'larda öne çıkan en yüksek ses İslamcılardır. 2006 yılı Nisan ayında Bingazi'de düzenledikleri gösterilerle yeniden ortaya çıkmışlar ancak etkili olamamışlardır. Dönem dönem ordunun içinde ve ülkenin sosyopolitik yapısında büyük önemi olan aşiretler arasında muhalif hareketler görülmüş, fakat başarı gösterememişlerdir.

Kaddafi Mart 2008'de Adalet, Savunma, İçişleri ve Dışişleri bakanlıkları haricindeki tüm bakanlıkların lağvedildiğini ve ayrıca petrol gelirinin doğrudan halka dağıtılacağını açıklamış; ancak daha sonra lağvedilen bakanlıklara yeni atamalar gerçekleştirmiştir. Büyük Halk Komitesi'nin yeni gelir paylaşımı planına "halkın hazır olmadığına" karar vermesi üzerine her iki karar da bilinmeyen bir tarihe ertelenmiştir.

Libya'nın 2003 yılında Batının tepkisini çeken silahlanma programını iptal ettiğini açıklaması üzerine uluslararası ilişkilerinde iyileşmeler meydana gelmiştir. ABD 30 Haziran 2006 tarihinde Libya'yı, Uluslararası Terörizmi Destekleyen Devletler Listesi'nden çıkarmıştır. Bu kararın ardından, ABD ile Libya arasındaki diplomatik ilişkiler yeniden başlamış, 5 Eylül 2008 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı Rice ülkeyi ziyaret etmiş, ayrıca 36 yıl aradan sonra ABD'nin Libya'ya atadığı ilk Büyükelçi Aralık 2008'de görevine başlamıştır.

Diğer yandan Muammer Kaddafi Afrika Birliği'nin 2009-2010 dönem başkanlığını yürütmekte, kıta politikalarında sesini daha sık ve belirgin çıkarmaktadır. Libya ayrıca Ocak 2008'den bu yana Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin geçici üyesidir.

Libya ile ikili siyasi temaslarımız asgari düzeydedir. Ülke, 2001 yılından bu yana Türkiye'den Osmanlı idaresi dönemine ilişkin tazminat ve özür talep etmekte, ayrıca Libya'dan kaçırıldığı iddia edilen tarihi eserlerin iadesini istemektedir. İtalya ile 30 Ağustos 2008 tarihinde imzalamış olduğu İtalyan işgal dönemine ilişkin tazminat taleplerini karşılayan dostluk anlaşmasının ardından ülkemize yönelik benzer talepler Bakanlarımıza ve Milletvekillerimize Libya'lı muhataplarınca çeşitli vesilelerle dile getirilmiştir. Libya'nın İKÖ toplantılarındaki Kıbrıs karar tasarılarımıza da çekince koyduğu görülmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Nüfus 2009 yılı itibarıyla 6,4 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Libya kilometrekareye düşen üç kişi ile dünyanın nüfus sıklığının en az olduğu ülkelerinden biridir. Nüfus artış hızı %2,5 seviyesindedir. Nüfus oldukça genç olup, %30'u 15 yaşın altındadır. 65 yaşın üzerindeki nüfus bölgedeki ülkeler arasında düşük düzeyde olup, toplam nüfusun %4'üdür. Nüfusun %85'i sahildeki şehirlerde özellikle Trablus ve Bingazi'de yoğunlaşmıştır. Arap ve Afrika ülkelerinden göçmen işçiye ihtiyaç duyulmakta olup, bu sayı 1 milyon civarındadır.

Libya Kuzey Afrika'daki en yüksek okuryazarlık ve okullaşma oranına sahip ülkedir. Okuryazar yetişkin oranı %84 seviyesindedir. İlk ve orta eğitimde okula devam oranı %96 civarındadır. Eğitim 6-15 yaşları arasında zorunludur. Kız öğrencilerin okullaşma oranı diğer Arap ülkelerine göre daha yüksektir. Trablus, Bingazi, Marsa el-Brega, Misurata, Sebha ve Tobruk'ta üniversiteler mevcuttur.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Libya, batıda Tripolitania, doğuda Cyrenacia ve güneyde Fezzan olmak üzere üç ana bölgeye bölünmüştür. Başkentini yer aldığı sahildeki Jefara ovası kuzeybatı Tripolitania'da yer almaktadır. Bölgede Jebel adı verilen bir dizi tepe bulunmaktadır. Bingazi ise Jebel Akhdar platosunda yer almaktadır. Nüfus Tripolitania ve Cyrenacia sahil bandında yoğunlaşmıştır. Fezzan ise Sahra çölünün bir parçası olup, güneyde yer almaktadır. Bu yüzden kuru ve sıcak bir iklime sahiptir. Çölde yeraltı sularına dayalı bazı vahalar bulunmaktadır. Petrol ve doğal gaz alanları genellikle çölün iç kesimindedir.

Libya'daki Büyük Yapay Nehir projesine 1984 yılında başlanmış olup, proje çöl boyunca 5 milyon metreküp/gün su taşıyacak ve ekilebilir alanları 150.000 hektar artıracak şekilde oluşturulmuştur. Bu çerçevede güneydeki yeraltı sularının sulama amaçlı olarak kuzeydeki sahil kesimindeki tarımsal alanlara getirilmesi amaçlanmaktadır. Proje dünyanın en büyük su nakil projesi olup, tamamlandığında 4.000 km'lik bir boru hattına ulaşacaktır. Proje hali hazırda inşaat halindedir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Libya'da, 2007-2010 yıllarında da etkisini hissettiren küreselleşmenin ve iletişim sektöründeki modernleşmenin etkisiyle devleti idare edenler kontrollü ekonomik faaliyetlerden yavaş yavaş uzaklaşmaya çalışmaktadırlar. Henüz serbest piyasa şartları oluşmamıştır ve en az 3-5 yıllık geçiş dönemi gerekecektir. 2010 Ekim ayından itibaren Ekonomik ve Sosyal Reformlardan sorumlu olarak yönetimde 2. adam konumuna yükselen Saif-ül İslam Kaddafi bu durumu "adım adım ilerlemek" olarak resmen açıklamıştır. Ancak muhafazakarlar bu gidişi frenlemeye ve statükoyu korumaya çaba sarfetmektedirler. İleriye dönük sanayileşme çabalarını destekleyenler ile petrol rantını bölüşen ve muhafazakar sistemden beslenenler arasındaki çekişmeler 2010 yılında devam etmiştir. Bu durumun 2011 yılındaki ekonomik faaliyetleri de etkilemesi beklenmektedir.

Hükümetin 2010 yılındaki uygulamaları ve üst düzey bürokratların yıl içindeki konuşmalarına göre; uluslararası kuruluşların IMF gibi teknik desteğiyle birlikte, Libya petrole dayalı hantal ekonomik yapısını devlet kontrolündeki özel sektöre dayalı sanayileşmeye kaydırmaya çaba sarfetmektedir. 2009 da % 2,1 (real GDP growth) olarak gerçekleşen büyüme oranı petrole dayalı ekonominin dışında başlayan diğer sektörlerdeki büyümeyi göstermektedir. 2010 yılında büyüme oranı % 5,2 civarında beklenmektedir. Libya'nın Uluslararası ekonomik ortama katılımının artması ve sürdürülen özel sektör yaratmaya dönük çabalar, iyileştirilen ancak yetersiz kalan ticaret kanunu, yatırım kanunu, 2011 de petrol dışı sektörlerin % 6 civarında büyüme gösterebileceğine işaret etmektedir.

Bankacılık sektörünün dışa kapalı olması ve petrol fiyatlarının yüksek seyretmesi Libya'yı uluslar arası finansal krizin olumsuz etkilerinden korumuştur. Halihazırda varil başına petrol fiyatlarının 2010 bütçe ortalamasının (yıllık ortalama 45 \$/varil konmuş) üzerinde gerçekleşmesiyle Libya Bütçesi'nin 2010 yılında da fazla vermesi beklenmektedir. 2010 yılı sonu itibarıyla döviz rezervleri 139 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Hiç bir dış borcu olmayan Libya için, kredi kuruluşları AAA- notunu vermektedirler. Bir çok yeni yatırım projeleri ilan edilmektedir.

Yıllarca sürdürülen millileştirmenin ve devlet kontrollü ekonominin Libya'yı, kontrol ettiği parasal güce rağmen beklenen ekonomik ve siyasi güce kavuşturamadığını gören Lider ve kadrosunun yeni yaklaşımı; perakende sektörü başta olmak üzere "devletin kontrol ettiği özel sektörü" teşvik etmektedir. Ancak bunu gerçekleştirirken eski alışkanlıklarından kurtulamadıkları için oldukça kontrollü bir şekilde yapmaktadırlar. Bu da, bildiğimiz serbest piyasa şartlarının oluşmasını engellemektedir. Örneğin yatırım teşvik edilirken, üretim izni verilmekte, dağıtım kanalları, Libya içi ve dışı ticaret kontrol altında tutulmaktadır.

Libya Arap Halk Sosyalist Büyük Cemahiriyesi'nin (Great Socialist People's Libyan Arab Jamaharia) Resmi adından anlaşılacağı üzere, kendine has siyasi ve ekonomik bir yapısı bulunmaktadır. Alkollü içki yasaktır. Kadınlar ise arap (Libya) geleneklerine uygun olarak (sosyal hayatta erkekler ön planda) toplumdaki yerini almıştır. Kadınlar, tek başlarına araba kullanmakta, çeşitli mesleklerde yer almaktadır. Ancak, iş kadını olarak hemen hemen yok gibidir. Kamu kesiminde karar verici olarak nadiren yer alabilmektedirler.

Toplam nüfusu 6,5 milyon civarındadır. En kalabalık şehri ve başkenti olan Trablus'un nüfusu yaklaşık

1,8 milyon civarındadır. Şehirleşme oranı hızla artmaktadır. Serbest Piyasa Ekonomisinin işlemesine müsait bir eğlence ve sosyal hayat, siyasi yönetim ve halk tarafından benimsenmediği için, sektör olarak gelişmediği gibi, kısa zamanda ortaya çıkması da beklenmemektedir.

Sonuç olarak, işadamlarımıza çeşitli fırsatlar sunan Libya, organize ve serbest bir bayilik-dağıtım kanalları sistemine sahip değildir. Özel sektör çok küçük ölçeklidir. Serbest piyasa mantığına göre organize olmuş işadamları grupları, sektör temsilcileri beklenen düzeyde değildir. İşadamları sıfatıyla karşılaşılan kişiler aslında; bir şekilde kamu bütçeli kuruluşların uzantıları veya onların denetimindeki firmaların yöneticileri veya onlarla bağlantılı araçlardır. 2005 yılından itibaren kontrollü şekilde küçük ölçekli özel girişime izin verilmektedir. Bu durumun 2011 yılında da artarak devam edeceği beklenmektedir. Pazarda tutunmak zor olmakla beraber, Türkiye – Libya siyasi ilişkilerinin olumlu seyretmesine paralel olarak pazar payımızın artması beklenmektedir.

Libya'nın 2011 bütçesinin 28 milyar LD (1 USD=1.250 LD) olarak tespit edildiği kamuoyuna duyurulmuştur. 2009 yılında ise 29 milyar LD idi. 2011 bütçesinde temel alt yapı inşaat projelerinin sanayi ve turizm projeleri bazında ağırlıklı olacağı ifade edilmiştir. Çeşitli inşaat projelerine 2010 yılındaki bütçede 21 milyar LD'nin harcandığı/kullanıldığı açıklanmıştır.

Libya petrol ve gaz gelirleri dışında yatırım ve kalkınmaya pay ayırmak için 6 adet büyük fon kullanmaktadır. Bunlar;

- (1) Libyan Investment Authority,
- (2) Economic and Social Development Fund,
- (3) Social Security Investment Fund,
- (4) Libya Africa Investment Portfolio,
- (5) Libyan African Investments Company,
- (6) Libyan foreign inc-vestments Company.

GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı

	2006	2007	2008	2009	2010a	2011a	2012a
Tarım	9,8	4,0	2,4	2,5	2,4	1,9	1,8
Sanayi	4,4	3,6	1,1	-4,4	2,6	4,4	3,7
Hizmetler	7,7	7,9	6,0	5,7	4,6	4,5	4,4

a:tahmini

Kaynak: EIU, Country Report, Ocak 2011

Ekonomi Politikaları

Libya'ya uygulanan yaptırımların kalkması ile birlikte hükümet yeni petrol ve gaz projelerini yabancı yatırıma açmıştır. Tarım, ağır ve hafif sanayi, enerji ile turizm yabancı yatırıma açılan diğer alanlardır. Ancak Libya Lideri Kaddafi'nin karar verici olarak zaman zaman gündeme gelebilen devletleştirme girişimleri yabancı yatırımcıları tedirgin etmeye devam etmektedir.

Ekonomide diğer sektörlerin tersine, petrol sektörü ihtiyatlı yönetim biçiminden fayda sağlamıştır. Libya petrol sektörünün gelişimi için yabancı katkısının hayati olduğu hususunu göz ardı etmemiştir. Yabancı petrol şirketlerine ödemelerde gecikmeden kaçınmıştır.

Yüksek Planlama Konseyinin 2006 yılı başında yayınladığı ulusal ekonomik stratejide 2015 yılına değin üretimin önemli ölçüde artırılması için mevcut alanlara yatırım yapılması yerine, yeni alanların kullanıma açılmasına önem atfedilmektedir. Bununla birlikte Libya'nın petrol pazarlama ve fiyat politikası oldukça ılımlıdır. Libya ham petrol fiyatları Brent piyasa fiyatına yakın veya biraz üzerindedir.

Libya tüm petrol zengini ülkelerin klasik problemleri olan ekonomide hidrokarbonlar dışında sektörel çeşitliliği gerçekleştirilememesi ve yabancı işgücüne bağlı kalma sorunları ile karşı karşıya bulunmaktadır.

"Petrol dışında ekonomide çeşitliliği sağlama politikası" ekonomik politika ve yeni yatırım programlarında temel amaç olmakla birlikte bu konuda sınırlı başarı sağlanmıştır. Tarım sektörünün performansı hayal kırıklığına neden olmuştur. Üretim, ekilebilir toprakların ve yerli işgücünün sınırlı olmasından olumsuz etkilenmiştir. Sanayi işletmeleri düşük kapasite sorunu ile karşı karşıyadır.

Diğer taraftan ülkede yurtiçi fiyat değişimlerini gösteren güvenilir veriler olmadığı için enflasyon oranlarının belirlenmesi oldukça güçtür. Libya 1990'lı yılların başından bu yana resmi enflasyon rakamlarını açıklamamış olmasına rağmen, yaptırımların kalkması ile birlikte çoğu tüketim mallarının fiyatında düşüş olmuştur. Bu husus IMF tarafından da doğrulanmıştır. Libya'da hükümet tarafından uygulanan yaygın devlet destekleri nedeniyle fiyat hareketlerini değerlendirmek zordur.

Libya'da gizli işsizlik sorunu olduğu tahmin edilmekle birlikte, diğer petrol zengini ülkelerde olduğu gibi burada da yabancı işçi çalıştırılmaktadır. Yerel halkın isteksiz ya da işe uygun niteliklere sahip olmaması ülkede yabancı işçi istihdamını zorunlu kılmaktadır. Tahminen 1 milyon yabancı işçinin varlığı, yerli halk üzerinde bir noktada baskı oluşturmakta ve zaman zaman gerilimlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

İşsizliği önlemek amacıyla Libya vatandaşları işçi çalıştırma ve mesleki eğitimi verme zorunluluğu, bu alanda bazı önlemlerin alındığını göstermektedir. Alınan bu önlemler ülkede faaliyet gösteren yabancı firmaları doğrudan ilgilendirmektedir.

Diğer taraftan, üretimde petrol dışı sektörlerin zayıflığı da, istihdam olanaklarını sınırlamaktadır. Libya'da işsizliğin çözümüne yönelik tedbirlerin kalıcı olabilmesi için işgücü kalitesinde gelişme sağlanması ve petrol dışı sektörlerle yatırım yapılması hedeflenmektedir.

2007 Şubat ayında Ekonomik Kalkınma Kurulu (EDB) kurulmuştur. 12 üyeli, uluslararası nitelikte danışma kurulu ile desteklenen Kurulun başkanı başbakanıdır. Görevi, önemli ekonomik gelişme ve reform önlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik kampanyaları tasarlamak ve uygulamaktır. Kurul, normal bürokratik kanalların dışında olduğundan, kritik ekonomik konularda hızlı karar alabilmekte ve uygulayabilmektedir. EDB ayrıca ülkenin iş ortamını, ekonomiyi uluslararası camiaya açacak ve büyük miktarlarda yabancı yatırım çekecek şekilde geliştirmekle de görevlidir.

Ayrıca, Afrika Fonu ve Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Fonu gibi, devlet yatırım kuruluşlarını yeniden yapılandırmak amacıyla Libya Yabancı Yatırım Şirketi (LAFICO)'de kurulmuştur.

Ekonomik Performans

Güncel veriler Libya'nın global ekonomik krizden görece etkilenmediğini göstermektedir. Bu duruma tek istisna ülkenin petrol gelirlerini etkilemiş olan, düşük petrol fiyatları olmuştur. Bununla birlikte GSYİH 2008 yılında % 2,7 oranında büyümüş iken bu oran "Economist Intelligence Unit-EIU" verilerine göre 2009 yılında % 0,7 oranında gerilemiştir. Bu durum Libya ekonomisinin global petrol pazarına bağımlılığını göstermektedir.

Ülkenin ihracat gelirleri 2008 yılında 62 milyar dolar iken 2009 yılında küresel finansal krizin etkisiyle 37 milyar dolara gerilemiştir. Ülke ekonomisinde, hidrokarbonlar sektörü ağırlıklı bir yere sahiptir. 2009 yılında toplam ihracat gelirlerinin % 96'sını hidrokarbonlar oluşturmuştur.

► Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Ülkede eskiden beri tarımda kendine yeterliliğe çok önem verilmesine ve Libya lideri Muammer Kaddafi'nin tüm gayretlerine rağmen, tarımda kendine yeterlilik gerçekleşmemiştir. Libya gıda ihtiyacının %80'ini ithal etmek zorunda kalmaktadır. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık GSYİH'nin %2,4'ünü oluşturmaktadır.

Çevresel faktörler de Libya'nın tarımsal potansiyelini sınırlı hale getirmektedir. Libya'nın %90'ını oluşturan çöl nedeniyle tarıma elverişli alan, Libya topraklarının sadece %1,7'si ile sınırlıdır.

Ülkede tarıma elverişli iki bölge bulunmaktadır. Kuzey doğuda kıyıya paralel, ağaçlı yüksek Jabel Akhdar platosunda tarım ürünleri, özellikle zeytin ve üzüm yetiştirilmektedir. İkinci alan kuzey batıdaki kıyı bölgesi olup, hurma, zeytin, portakal ve badem yetiştirilmektedir. Bu iki bölgede ülkenin tarım ürünlerinin %80'inden fazlası yetiştirilmektedir. Diğer taraftan, hayvansal gıda ürünleri üretiminde de 1992 yılından bu yana önemli bir gelişme olmamıştır. Sadece kuzu ve koyun eti üretiminde bir iyileşme sağlanmıştır.

Büyük potansiyeli olmasına rağmen, Libya balıkçılık kaynaklarını kullanamamaktadır. 1 685 km. olan kıyı hattında ton balığı ve sardunya boldur. Ancak işleme tesisleri ve limanlar yetersizdir. Ülkede sadece bir ton balığı fabrikası (Zanzur'da) ve iki sardunya konservesi yapma tesisi (Zuwara ve Khums) vardır. Hükümetin bu alanda 24 yeni balıkçılık limanı yapma projesi bulunmaktadır. Ancak, uygulamada henüz bir işleme sağlanamamıştır. Bununla birlikte Libya ve İtalya arasında 2009 Haziran ayında bir balıkçılık anlaşması imzalanmıştır.

Sanayi

Ülkenin ucuz enerji ve gaz stokundan yararlanacak ağır sanayi projelerine devlet desteği verilmektedir. Ancak pek çok büyük proje kaynak yetersizliğinden tamamlanamamaktadır. Çalışmakta olan sanayi tesislerinde ise bakım yetersizliği ve yedek parça eksikliği yaşanmaktadır.

Birleşmiş Milletler ambargosunun kalkması ile birlikte Libya Yabancı Yatırımlar Kurulu (Libyan Foreign Investment Board) dört çimento fabrikası, bir dizi elektrik fabrikası ve Misurata'daki ülkenin ana demir ve çelik fabrikasını yenilemek için yabancıları ortak yatırımlara davet etmektedir.

Prefabrik binalar, madeni yağ, petrol artığı ürünlerin işlenmesi gibi bazı tesislere Avrupalı firmalardan yatırım için ilgi gösterilmiştir. Ancak halen, değişik alanlardan devlet mülkiyetindeki 50'ye yakın firma için yatırım teklifi beklenmekte olup, bunlarla ilgili bilgiye Libya Yabancı Yatırımlar Kurulu (Libyan Foreign Investment Board) web sitesinden (<http://www.investinlibya.com>) ulaşmak mümkündür.

Libya petrol üretimindeki avantajını kullanarak güçlü bir kimya sanayisi yaratmayı hedeflemektedir.

Ulusal Petro Kimya Şirketi'nin Marsa El Brega tesisleri en önemli kimyasal madde üretimi sanayi tesisidir. Bu tesiste etanol, üre ve amonyum üretilmektedir. Al Burayqah ve Abu Kammash da önemli kimya tesisleri bulunmaktadır.

Madencilik

Madencilik sanayindeki en önemli alan ham petrol çıkartılmasıdır. Libya topraklarından çıkan ham petrolün sadece %25'i işletilmekte olup, gelecek yıllarda bu alanda önemli bir büyüme beklenmektedir.

Petrol rafinerileri konusuna gelince, hükümet rafineri tesislerini yenileme ve genişletmede isteklidir. Bu amaçla önemli rafinelerin işleme kapasitelerinin artırılması ve yeni bir rafineri kurulmasını kapsayan yatırımlar başlatılmıştır.

Doğal gaz, ihracat ve iç piyasada kullanılan petrolün yerine ikame etmek amacıyla doğal gaz üretiminin geliştirilmesi planlanmaktadır. Libya'nın 1,4 trilyon metreküp olan ispatlanmış rezervleri toplam dünya rezervlerinin yaklaşık %0,8'i civarındadır. İspatlanmamış bu miktarın iki katı olduğu tahmin edilmektedir.

Diğer bir mineral kaynağı demir cevheridir. Demir dışındaki en önemli madencilik faaliyeti tuzdur. Diğer madencilik aktiviteleri ise, kireç taşı, kil ve inşaat sektörü için taş ocaklığıdır.

Müteahhitlik Hizmetleri

Özellikle 2005 yılından itibaren sosyal ve ekonomik alandaki gelişme çabaları ve uluslararası sisteme entegre çabaları bildiğimiz Pazar Ekonomisine geçiş çabası değildir. Dolayısıyla müteahhitlik sektörü de serbest piyasa şartlarından ziyade, tamamen devlet-kontrolünde faaliyetini sürdürebilmektedir.

2009-2013 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde, petrol sektörü hariç, yılda 25 milyar dolardan 125 milyar dolarlık yatırım politikası devam etmektedir. Libya Cemahiriyesi Genel Halk Kongresi'nin 2010-347 sayılı Kararıyla; 2010-2013 yıllarında sırasıyla 8,19,16,8 ve 3 milyar dolardan toplam 54 milyar dolarlık yatırım yapılacak sektörlerin en önemlileri aşağıdadır:

- Ağırlıklı konut olmak üzere altyapı için 38,4 milyar dolar,
- Yüksek eğitim projeleri dahil eğitim sektörü için 5 milyar dolar,
- Sivil havacılık, 4 milyar dolar,
- Yol, köprü 2 milyar dolar,
- Belediye hizmetleri 1,8 milyar dolar.

Economic and Social Development Fund (ESDF) 2009 başında kurduğu, 1 milyar LD ödenmiş sermayeli bağlı kuruluşu Alinma Holding Company kanalıyla önümüzdeki 5 yıl için öncelikle Trablus ve Libyanın çeşitli yerlerinde 15 milyar USD'lik gayri menkul yatırımları öngörmektedir.

Ayrıca, ESDF 2007 yılında kurduğu Libyan Investment and development Company (LIDCO)'nin sermayesini 100 milyon LD'den 300 milyon LD'ye çıkarmış ve LIDCO kendi projelerini çeşitli ortaklıklarla yürütmeye devam etmektedir. Müteahhitlerimiz, işadamlarımız ve LIDCO ile ortaklık kuracaklar sermayesinin sınırlı oluşuna dikkat etmelidirler.

Aşağıdaki tablo 2010 yılı Genel Halk Komitesi'nin 2010 yılı Bütçesi için yayımladığı 2 nolu Kararından alınmıştır. 2010 ve 2012 yılları arasındaki projelendirilmiş bilgileri içermektedir. (1 dolar= 1,25 LYD)

84 milyar LYD tutarındaki para , (2010 , 2011 , 2012) yıllarına ait bütçedeki üçüncü bölüm için aşağıdaki tabloya göre harcanır:

BÖLÜM AÇIKLAMA TAHSİS EDİLEN PARA (DİNAR OLARAK)

2010 2011 2012 TOPLAM

ÜÇÜNCÜ KALKINMA PROJE VE PROGRAMLARI 29.347.784.800 27.704.784.800 26.990.784.800
84.043.354.400

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 2010-2012 YILLARININ TAHSİSATI

İTEM AÇIKLAMA NAKİT AKIŞLARI TOPLAM NAKİT AKIŞLARI

2010 2011 2012

BİRİNCİ/ PROJELER PARA MİKTARLARI (DİNAR OLARAK)

1 İskan , şehir geliştirilmesi ve kamu yapıları ve teçhizat işleri projeleri. 7.718.000.000 7.646.000.000

7.636.000.000 23.000.000.000

2 Konforlu, temel tesisler ve çevre temizliği prj. 5.085.000.000 4.325.000.000 4.090.000.000

13.500.000.000

3 Sanayi bölgeleri temel yapı prj. 300.000.000 250.000.000 250.000.000 800.000.000

4 Su ulaştırma prj. 500.000.000 500.000.000 500.000.000 1.500.000.000

5 Arıtma prj. 140.000.000 0 0 140.000.000

6 Gaz prj. 85.000.000 85.000.000 80.000.000 250.000.000

7 Elektrik prj. (üretim, ulaştırma, dağıtım/ yenilenen enerji) 4.600.000.000 4.550.000.000

4.550.000.000 13.600.000.000

8 Havalimanları prj. 1.050.000.000 975.000.000 975.000.000 3.000.000.000

9 Demir yolları prj. 1.000.000.000 1.000.000.000 900.000.000 2.900.000.000

10 Yol ve köprü prj. 580.000.000 510.000.000 510.000.000 1.600.000.000

11 Liman prj. 200.000.000 200.000.000 200.000.000 600.000.000

12 Meteoroloji prj. 10.000.000 10.000.000 10.000.000 30.000.000

13 Yeni üniversiteler, mevcut üniversite , enstitü ve eğitim merkezleri renovasyon ve teçhizatı prj.

1.045.000.000 1.035.000.000 1.030.000.000 3.110.000.000

14 Okul , anfiler ve teknik enstitü inşaa ve bakımı 214.000.000 214.000.000 157.000.000 585.000.000

15 Hastane ve müştemilatını geliştirme ve donatım prj.	620.000.000	560.000.000	460.000.000	1.640.000.000
16 Kültür ve medya prj.	75.000.000	70.000.000	60.000.000	205.000.000
17 Şehir ve spor sahaları prj.	250.000.000	250.000.000	200.000.000	700.000.000
18 Sosyal işler prj.	40.000.000	35.000.000	25.000.000	100.000.000
19 Mahkemeler, savcılıklar ve rehabilitasyon merkezleri inşa ve bakım prj.	165.000.000	140.000.000	130.000.000	435.000.000
20 Kamu güvenliği prj.	170.000.000	95.000.000	95.000.000	360.000.000
21 Seyahat temel yapılarını geliştirme , eseri yer ve tarihi kentlerin bakım prj.	250.000.000	125.000.000	125.000.000	500.000.000
22 Yurt dışı halk ofisler yapımı, temin ve teçhizat prj.	80.000.000	50.000.000	50.000.000	180.000.000
23 Emlak kredisi (bireysel-grup) ve çalıştırma amaçlı kredilerin garantisi	1.730.000.000	1.745.000.000	1.745.000.000	5.220.000.000
PROJELER İÇİN TOPLAM	25.907.000.000	24.370.000.000	23.678.000.000	73.955.000.000
İKİNCİ/ KALKINMA PROGRAMLARI PARA MİKTARI (DİNAR OLARAK)				
24 Tarım ıslahı , bitki örtüsü baraj inşa ve bakımı , deniz avcılık rıhtımı geliştirme ve inşası, tohum ve bitki sülalelerinin yetiştirilmesi, ziraat ve deniz rehberi ve bilgilerinin geliştirilmesi prj.	409.000.000	399.000.000	397.500.000	1.205.500.000
25 Kamu güvenliği, iç ve dış güvenliği , uyuşturucu mücadele, gümrük muhafızlığı , belediye muhafızlığı, tarım polisi, turizm polisi ve sivil güvenliği güç ve teçhizatının geliştirilmesi	419.000.000	409.000.000	397.500.000	1.205.500.000
26 Yüksek tahsil ve yurtiçi ve yurtdışı eğitim	971.000.000	950.000.000	948.000.000	2.869.000.000
27 Eğitim araç ve materyalleri, öğretim program (ilköğretim-ortaöğretim-yüksek öğretim) ve eğitimin geliştirilmesi	240.000.000	210.000.000	200.000.000	650.000.000
28 Bilimsel araştırma ve barışçıl amaçlı atom enerjisi	160.000.000	145.000.000	145.000.000	450.000.000
29 Kültür ve medya programları	92.000.000	92.000.000	87.000.000	271.000.000
30 Mal ve gıda ürünleri rekabeti	25.000.000	15.000.000	15.000.000	55.000.000
31 Aşı ve serum programı ve salgın hastalıklarından korunma yolları	25.000.000	25.000.000	25.000.000	75.000.000
32 Madencilik programı	32.000.000	22.000.000	22.000.000	76.000.000
33 Çalışmalar :plan çalışmaları ve stratejik, ekonomik ve sosyal çalışmalar – kalkınma tahsisatları uygulaması denetleme ve hızlandırılması – ekonomi, iş muhiti çalışmaları ve kurumsal güç takviyesi – üçüncü nesil planlarının hazırlanması- şartname ve standartlaştırma ve laboratuvar yetkilere- çevre çalışmaları- yeraltı depoları kontrolü için hidrojeoloji çalışmaları- ölçme işleri ve sınır çizimi- istatistik ve anketler- uluslararası kuruluşlar ile teknik yardımlaşma- ulusal güvenlik çalışma ve programları-ulusal bilgi sistemi-ulusal rakam ve turizm pazarlama	1.067.784.800	1.067.784.800	1.067.784.800	3.203.354.400
KALKINMA PROGRAMLARI İÇİN TOPLAM	3.440.784.800	3.334.784.800	3.312.784.800	10.088.354.400
KALKINMA PROGRAMLARI VE PROJELER İÇİN TOPLAM	29.347.784.800	27.704.784.800	26.990.784.800	84.043.354.400

Daha önceden değinildiği gibi, Libya'da iki sektör, devletçi bir bakış açısıyla, ulusal ve uluslararası firmalara açık durumdadır. Bunlar, petrol-gaz (National Oil Corporation firmasıyla sektör kontrol altında tutulmaktadır) ve müteahhitlik (ODAC, HİB, -PROJELER GENEL KURULU odac ve hib kurumlarının sevk ve idaresi için bu yıl kurulmuştur-, LIDCO, TPB (Transportation Projects Board-bu yıl kurulmuştur) gibi kamu işveren kurumlarınca kontrol altında tutulmakta ve yönlendirilmektedir.) sektörleridir.

Müteahhitlik sektöründe Türkler ve ikinci olarak İtalyanlar söz sahibi durumda olup, ÇHC, Brezilya, Rusya, Endonezya, G.Kore, ABD, Malta gibi birçok ülkeyle ortak projeler sürdürülmektedir.

Genel Halk Komitesi Ekonomi,Ticaret ve Yatırım Bakanlığının 2010 Ocak ayı sonunda aldığı bir Karar'la, 3,4 milyar dolarlık 2011-2013 yılları arasını kapsayan bir sanayileşme projesi devam etmektedir. Buna göre 2191 toplam projeye, 25.167 kişi istihdam edilecektir. 331 adet yiyecek-içecek işletmesi, 89 adet kumaş, hazır giyim, ayakkabı atölyesi, 23 inşaat malzemeleri işletmesi, 56 kimyevi madde atölyesi, 176 kereste,mobilya atölyesi ile 484 diğer atölyelerin kurulması planlanmaktadır. Ayrıca, Sirtenin doğusundan Tobruk bölgesine kadar 11 adet tuğla atölyesi kurulması planlanmıştır.

2009 yılında 5.7 milyar dolar fazla veren Libya bütçesinin 2010 yılında da fazla vermesi beklenmektedir. Bu fazla paraların yer aldığı Libya Merkez Bankasında tutulan Fonun 2010 yılı sonu itibarıyla 80 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu özel Fon'a ilave olarak yıl sonu itibarıyla 59 milyar dolar uluslararası rezervi bulunmaktadır.Toplam rezervleri 139 milyar dolar civarındadır.

2010 yılında olduğu gibi 2011 yılında da petrol ve gaz alt yapı yatırımları, enerji üretim yatırımları, su projeleri, yol, hava alanları, ofis binaları, evler, oteller, alt yapı projeleri, turistik tesisler, hastahaneler, alış-veriş merkezleri gibi müteahhitlik hizmetlerine yönelik fırsatlar artarak devam edecektir.

Projelerin finansmanı, bütçe kaynaklarından ve çeşitli kamu fonlarından yapılmaktadır. Bütçelendirilmemiş projelerin uygulamaya geçmesi uzamaktadır, bu tür projeler için alınan teklifler, projeyi olgunlaştırmak için kullanılmaktadır. Yapı işlet devret modeli yaygın değildir.

Makine ekipman sıkıntısı gözlemlenmemiştir. Türk işgücü yaygın olarak kullanılmakla beraber, maliyet düşürmek veya ucuz işçi gücünden yararlanmak için Afrikalı ve uzak doğulu işçiler kullanılmaktadır.

Müteahhitlerimizin faaliyetini olumsuz etkileyen hususlardan belkide birincisi, Libyalı Müdür çalıştırılması yönündeki mevzuattır. Bu mevzuatın 1. Müdür Türk olursa faaliyet izni 3 yıl, 1. müdür Libyalı olursa faaliyet izni 5 yıl gibi kritere bağlandığı ifade edilmektedir. Projelerde Libyalı Müdürün yarattığı ana sorun; çoğu zaman yetersiz, yeteneksiz ve işsteksiz oluşlarından dolayı ilave sorunlara neden olmalarıdır. İkincisi, Libyalı işçi çalıştırma zorunluluğudur.%30 yerli işçi çalıştırma şartı ile % 20 stajyer çalıştırma şartları pratikte müteahhitlerimiz tarafından aşılmakta ancak, zaman zaman Libyalı iş

seriy kararlarının niteliklerine göre de bu kararın % 75'e kadar çıkarılabilecektir. Uygulaması henüz görülmemiş olmakla birlikte, böyle bir yetkinin kullanıma hazır olması her an sorun yaratacak bir faktördür.

Teknik Müşavirlik Sektörü

Libya'da çeşitli müşavirlik hizmetlerine yönelik yerli ve yabancı olarak birlikte ele alındığında çok sayıda (100 ün üzerinde olduğu tahmin edilmektedir) firma bulunmaktadır. ODAC'ın çalıştığı uluslararası Müşavirlik firmaları BDP, ARCUS, GLITZ, Evergreen (İngiliz), RGM, HILL INTERNATIONAL (ABD) ve HWP (Alman) başlıca uluslararası büyük firmalardır. Az sayıda da olsa mühendislerimiz bu uluslararası firmalarda çalışmaktadırlar. Müşavirlik firmalarımız Libya'da müteahhitlik sektörüne göre çok az iş üstlenmiş durumdadır.

Halen Libya'da müşavirlik hizmeti veren Yüksel Proje firması (Misurata Emsed Kesimi Proje ve Mühendislik Hizmeti) ve JEO-TEK Firması (Bingazi Bölgesi 3.Kuşak Planlama Projesi - Teknik Destek) gibi firmalarımıza ilave olarak KOLTEK Müşavirlik A.Ş - ESER Proje ve Mühendislik A.Ş. Ortak Girişimi Sirt-Bingazi Demir Yolu Projesi'nin Yapım Müşavirliği'ni üstlenmiştir.2010 yılında, ATAÇ, Libya Türk Mall, GEO TECH, GÜLSAN, USKON, CAN YAPI, KORAY-ALINMA orta ve küçük ölçekli proje çizim işleri üstlenmişlerdir.

Libya'lı işveren kamu kuruluşları, uluslararası müşavirlik firmaları kanalıyla müteahhitlik sektörünü standartlar ve işin yapımı açısından kontrol altında tutmaktadır. Firmalarımız, Türk malını kullanmayı tercih etmektedirler. Bazan müşavirlerin standartları nedeniyle başka ülke malzemeleri kullanmak durumunda kaldıklarını ifade etmektedirler. Bu sektörde çok önemli fırsatların olduğu bir gerçektir. 2011 ve ilerisi için Libya'da Teknik Müşavirlik firmalarımızın desteklenmesi yararlı olacaktır.

İnşaat

İnşaat sektöründe çok büyük ve maliyetli GMR (Great-man Made River) gibi projeler yürütülmektedir. 1984 yılında başlatılan bu büyük proje dört aşamada ülkenin güney doğusundaki yeraltı su kaynaklarını kuzeydeki şehirlere ve tarım alanlarına aktaracak boru hatlarının inşaatını öngörmekteydi. Bugüne kadar 20 milyar dolar yatırım yapılmış olmasına rağmen teknik ve mali sorunlar projenin planlanan zamandan ve kapasiteden geride olmasına yol açmıştır.

Hidrokarbonlar sektöründeki yeni projeler de inşaat sektörüne hız vermektedir. Gelecek üç yılda Batı Libya gaz projesinin inşaat sektörünü canlandırması beklenmektedir. Planlanan bir demiryolu ağı ve otel yapımı programı başlarsa bunun da olumlu etkisi olacaktır.

Gelişmeler olmasına rağmen inşaat sektöründe ödemelerin düzensizliği problemi vardır. Türkiye, Hindistan, Almanya, Japonya ve Güney Kore firmaları alacaklarını tahsil etme sıkıntısı yaşamaktadır. İnşaat sektörü önemli girdilerin temininde de sıkıntı yaşamaktadır. Ülkenin mevcut yedi çimento üretim tesisi %50 kapasite ile çalışmakta olup, talebi karşılama yetersiz kalmaktadır.

Turizm

Libya, uzun yıllar süren ambargolar ve ülkenin imajının yetersiz olması nedeniyle az turist çeken bir ülke olmuştur. Ancak, ekonomik büyüme, iş seyahatleri ve çöl turizmi bu alanda bir iyileşme yaratmıştır. Turizmin önündeki engel ise iyi otel ve restoranlar, sahil siteleri gibi yeterli turizm alt yapısının olmamasıdır. Turizmde diğer engellerden biri halen vize temininde karşılaşılan sıkıntı ve ülkede uygulanmakta olan alkol kullanım yasasıdır.

Akdeniz sahillerinin yanı sıra turistler için ilgi çekici alanlar arkeolojik yerler ve çöl turizmi, Kuzey Afrika'daki en iyi korunan alanlar sayılan; Sabratna ve Lepnis Magna adlı Roma, Cyrene ve Apollonia gibi Yunan şehirleri Libya'da turizm potansiyeli taşıyan alanlar kabul edilmektedir.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Karayolu

Libya yaklaşık 25.000 km'lik yoğun bir asfalt yol ağına sahiptir. Birçok önemli kasaba ve köylere hatta vahalara araç ile ulaşım mümkündür. Hükümetin yolların genişletilmesi, ulaşım altyapısının tüm bölgelere yayılması ve taşımacılıkta kamu hizmetinden uzaklaşarak özel sektöre ağırlık verilmesi konularına odaklanmış olmasına rağmen, şimdye kadar taşımacılık politikalarında çok az bir ilerleme sağlanmıştır. Ülkenin en önemli yolu Trablus ve Bingazi üzerinden geçen ve Tunus'tan Mısır sınırına uzanan 1822 km'lik sahil hattıdır. İkinci önemli yol hattı ise Tripoli'den güneyde Sebha'ya kadar uzanan kıyı otoyoludur. Libya 2008 Ağustos ayında İtalya ile 4,7 milyar dolar bütçeli ve Tunus'dan Mısır'a kadar uzanacak yaklaşık 2000 km sahil otopan yolu için bir proje anlaşması imzalamıştır.

Demiryolu

Ülkede, Bingazi ve Barce (Al-Marj) arasındaki hattın terk edildiği 1964 tarihinden bu yana, Libya'da her hangi bir demiryolu hizmeti bulunmamaktadır. Ancak, hükümet Tunus'tan Mısır'a uzanan 2.178 km'lik sahil hattını ve Sirte'den Sebha'ya uzanan 992 km'lik hattı kapsayan yeni bir ulusal demiryolu programını uygulamaya koymuştur. Bu çerçevede önce Çin, 2008 yılında da Rus firmaları ile anlaşma yapılmıştır. Ancak daha sonra Libya lideri demiryolu maliyetleri karşılığında karayoluna öncelik vermeyi

tercih etmiştir. Yönetimin projeler ile ilgili bu tür kararsızlıklar ile sıklıkla karşılaşılması nedeniyle yabancı gözlemciler anılan projelerin hayata geçirilmesinin yıllar alacağını belirtmektedir.

Havayolu

Trablus, Bingazi, Tobruk, Sirte, Marsa el-Brega, Sebha, Gat, Ghademes ve Kufra'da sivil hava alanları bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler yaptırımlarının sonucu, 1992 ve 1999 arasında askıya alınan uluslararası uçuşlar, son dönemde Avrupalı ve Orta Doğu'lu pek çok havayolu şirketi ile birlikte tekrar başlamıştır.

Limanlar

Libya'nın başlıca limanları Trablus, Bingazi, Marsa el-Brega, Misurata, Sidra'dır. Ana petrol alanlarına bağlı petrol terminalleri ise Zuetina, Ras Lanuf, Marsa el-Hariga, Marsa el-Brega, Sidra'da yerleşiktir. İthalattaki sıkıntıların azaltılması için Trablus limanının kapasitesinin artırılması yönünde çalışmalar başlatılmıştır.

Haberleşme

Devletin mülkiyetindeki Genel Posta ve Haberleşme Şirketi, sabit telefon hizmeti sunan tek kuruluştur. Buna rağmen, anılan şirketin özelleştirilmesi ya da sektörün özel sektöre de açılması yönünde herhangi bir girişim yoktur.

Ülkede Çinli şirket ZTE tarafından kurulmuş olan mobil ağın yanı sıra, Fransız Alcatel ile Finlandiyalı Nokia'nın 260 milyon dolarlık bir yatırımıyla mobil ağ genişletilerek abone sayısının artırılması hedeflenmektedir.

İnternet kullanımı mobil telefondan daha hızlı gelişim kaydetmiştir. Bununla birlikte yeterli olmayan internet hizmetleri ve kredi kartı kullanılmaması e-ticaretin uygulamaya geçmesinin önündeki engellerdir.

Medya

Libya'da medya tamamen devlet kontrolünde olup, 12'den fazla günlük, haftalık ve aylık gazete bulunmaktadır. Ulusal radyoya ek olarak, Trablus ve Bingazi'de de yerel radyo istasyonları vardır. Ancak, ülkede sadece bir televizyon kanalı bulunmaktadır. Yabancı gazete ve dergilere erişim sınırlı olmakla birlikte, ülkede uydu kullanımı yaygın ve popülerdir.

Bankacılık

Bankacılık sisteminde merkezi bir yapı söz konusudur. Merkez Bankasına ek olarak ülkede sekiz önemli finansal kurum daha bulunmaktadır.

Libya'daki başlıca bankalar ve finansal kurumları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Altı tane ticari ya da mevduat bankası (the Jumhuriyya Bank, the Sahara Bank, the Ummah Bank, the Wahda Bank, the National Commercial Bank ve the Bank of Commerce and Development);
- Üç tane uzmanlaşmış banka (the Agricultural Bank, the Development Bank, ve the Saving and Estate Investment Bank)
- İki tane devletin mülkiyetinde yabancı yatırım ve bankacılık kurumu (the Libyan Arab Foreign Bank -LAFB) and the Libyan Arab Foreign Investment Company - Lafico). LAFB uluslararası bankacılık işlemlerinden sorumlu olup, yabancı yatırımlar Maliye Bakanlığı'nın yönetimindeki Lafico tarafından gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca, 2003 yılında özel ve kamu sektörü tarafından gerçekleştirilecek turizm projelerini desteklemeyi amaçlayan bir Turizm Kalkınma Bankası kurulmuştur.

2007 yılında Merkez Bankası yabancı müteşebbisleri ülkedeki bankalara ortak olmaya davet etmiştir. Ayrıca hali hazırda Libya'da 14 yabancı bankanın temsilciliği bulunmaktadır.

Libya Merkez Bankası Başkanı, Farhat Omar Bengdara 2009 Eylül ayında Libya'nın bankacılık sektörünün özel sektöre daha çok açılmasına sıcak baktıklarını ifade etmiştir. National Commercial Bank (NCB) nin % 15 hissesinin(50 milyon libya dinarı-40 milyon USD) 2009 sonuna kadar satılacağını duyurmuştur. Ayrıca, Merkez Bankası 3 yeni bankaya Libya'ya giriş izni vermeyi düşünmektedir. Böylece libyalı ortak şartı olmadan ülkeye giriş kolaylaşacaktır.

NCB'nin satışıyla 2007 de bankacılıkta başlayan serbestleşme süreci 4. bankayla devam edecek gibidir. 2007 de ilk olarak Fransız BNP Paribas Sahara Bank'ta % 19 pay almış,2008 yılında Ürdün Arab Bankası Wahda bankasında aynı oranda bir pay satın almıştır. Her iki bankada ilerki yıllarda paylarını arttırma hakkına da sahip olmuştur. 2009 yılının Mart ayında ise, Jourhouriyeh Bankasının % 15'nin halka açılacağı duyurulmuştur.

Libya'ya yönelik Uluslararası Yatırımların kalkmasıyla birlikte Petrol Sektöründen sonra Bankacılık sektöründe Hükümetin ilgi odağı olmaya başlamıştır. Bunun başlıca nedeni libyalı yetkililerin, ülkeye gelecek büyük fonların, mevcut bankacılık sistemiyle yatırımlara kanalize edilemeyeceğini, görmüş olmalarıdır. Ülkede başlayan büyük yatırım faaliyetlerinin aksamadan devam edebilmesi için bankacılık sektörünün çağdaş bir yapıya kavuşmasına olan ihtiyacı gören libyalı yetkililer tutucu, içe kapanık ve rekabetçi olmayan bir bankacılık sisteminin, özel sektör yatırımları ve ekonomik kalkınma için yetersiz

bankacılığın önemini artırarak, Bankalar için Kanunlar Kanunu, Bankalar ve Banka İşleri Kanunları, Bankaların çevrelerinden uzmanlar getirmiştir. Mevzuatın bu yıl içinde kolaylaştırılması neticesinde yerel bankalar, uluslararası ticari bankalarla stratejik ortaklık arayışına girmişlerdir. Bu durumda, bankacılık sektörünün daha çok dışa açılmasına katkı sağlayacaktır..

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

Libya yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi amacıyla 1997/ 5 Sayılı kanunu yürürlüğe koymuştur. Kanunun uygulanmasına yönelik hükümler ise Genel Halk Komitesi'nin 2002/21 sayılı Yönetici Düzenlemesi ile konulmuştur. Yasa 1997 yılında çıkmış olmasına rağmen gerçek anlamda ülkeye yabancı sermaye girişine 2005 yılı başından itibaren izin verilmiştir.

Mezkûr yasada yabancı sermayeye açılan alanlar da sayılmaktadır.

- Sanayi
- Sağlık
- Turizm
- Hizmetler
- Tarım
- Genel Halk Komitesi tarafından ilerde belirlenebilecek sektörler

Bu alanlarda uygulanacak yatırımlara 5 yıl boyunca, sağlanan karların tekrar yatırıma dönüştürülmesi kaydıyla gelir vergisi muafiyeti tanınmaktadır. Yatırım "stamp duty"den de muaf tutulmaktadır.

Yabancı yatırımcıların Libyalı firmalarla ortaklık kurarak yatırıma yönelmeleri desteklenmekte ve bu tür yatırımlara öncelik verilmektedir. 2004/147 sayılı Başbakanlık "Kararı" ile de yabancı sermayenin (istismara) yatırım yapmasına izin verilen sektörler belirlenmiş bulunmaktadır. Yasada yer alan ana başlıklar aşağıda belirtilmektedir. Karar 1997 yılında çıkarılan yasanın kapsamını genişletmektedir.

- Ulaştırma
- Sağlık
- Sanayi
- Eğitim
- Ziraat
- Denizcilik
- Turizm
- Belediye Hizmetleri

Misurata Serbest Bölgesi'nde yatırımcılara yeni olanaklar sağlamaktadır.

Dışa açılma ve piyasa ekonomisine geçiş dönemi içinde bulunan Libya'da petrol ve ona bağlı diğer endüstriler dışında gelişmiş endüstri kolu bulunmamaktadır. Bu çerçevede özellikle inşaat malzemeleri, ziraat, temel tüketim malzemeleri, perakende büyük mağazacılık ve gıda gibi sektörler başta olmak üzere yukarıda belirtilen sektörlerde yatırım imkanı bulunmaktadır. Ayrıca; Libya'da gerçekleştirilen geniş kapsamlı özelleştirme çerçevesinde de bazı endüstri tesisleri Libya'lı yatırımcılarla birlikte yabancı sermayeye açılmış bulunmaktadır. Yabancı sermaye yatırımları ile ilgili yetkili tek kurum olan Libya Yabancı Sermaye Kurulu'nun (<http://investinlibya.ly>) web sitesinde de hem mevzuat hemde yatırım olanakları ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Misuratah Serbest Bölgesi

1999 tarihli yasa ile Serbest Bölgeler Genel İdaresi ve ülkenin tek serbest bölgesi olan Misuratah Serbest Bölgesi kurulmuştur.

Serbest bölgede firmalara sağlanan başlıca imkanlar şunlardır:

- Transit ihracatı yapılacak yerel ürünlerin, serbest bölgede üretilen ürünlerin ve ihracat amacıyla ithal edilmiş ürünlerin depolanması;
- Eşyaların boşaltılması, temizlenmesi, yerel ürünleri de içine alabilecek yeni bileşimler yapılması, yeniden paketleme ve pazarın talebine göre ürünün durumunda yapılacak benzer operasyonlar
- Demontaj, montaj, tamamlayıcı veya yeniden üretim faaliyetleri
- Serbest Bölgedeki yatırımcıların ihtiyaç duyabileceği finansal hizmetler, bankacılık, sigortacılık ve diğer hizmetler

Serbest Bölgede Sağlanan Teşvik ve Avantajlar

- Yatırım sermayesi ve kazançların serbestçe dışarı çıkarılması
- Sermayenin ve malların Serbest Bölge ile yabancı ülkeler arasında dolaşımı denetime ve gümrük vergisine tabi değildir.
- 5 yıllığına sağlanan gelir vergisi muafiyeti üç yıl daha uzatılabilir.
- Bölgedeki faaliyetlerden elde edilen kazançlar yeniden yatırıma dönüştürülürse aynı muafiyetten yararlanır.

- Müafiyet dönemindeki zararlar gelecek yıllarda aktarılabilir.

- Serbest bölgedeki projeler millileştirmeye karşı yasal koruma altındadır. Ayrıca buradaki tesisler başka yere götürülebilir.
- Projelerin bir kısmı veya tamamının mülkiyeti başka bir yatırımcıya devredilebilir.
- Proje süreleri yatırımcının ihtiyacına göre belirlenmektedir.
- Projelerde gereken makina, ekipman ve hammadde ihracat ve ithalat vergisi veya ilave ücretlerden muaftır.
- Serbest Bölgeden ithal veya ihraç edilen ürünlerin depolanmasında zaman kısıtlaması yoktur.
- Serbest Bölgedeki projelerin ticaret odalarına kaydı veya ihracatçı/ithalatçı kaydı yaptırması gerekmemektedir.
- Projelerin yürütülmesi için gerekli niteliklere sahip yabancı işçi çalıştırılabilir.

Bu konudaki yasanın tamamına http://www.investinlibya.com/en_misrata.htm web adresinden ulaşmak mümkündür.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Libyalı İdari Yetkililer sözleşme yaparken uluslararası kurallarla uyum içinde hareket etmemektedirler. Kendi sözleşme kurallarını dayatmaktadırlar, bu durum pratikte aşılabilmektedir. Anca, bürokrasinin artmasına ve projelerin gecikmesine neden olan başlıca unsurlardan birisidir.

Ticari faaliyetleri genel olarak;

- 1953 yılı Ticaret Kanunu,
- 1970 yılı 65 sayılı İş Kanunu
- 2000 yılı İdari Sözleşmeler Mevzuatı
- 2004 yılı 6 sayılı Genel Halk Komitesi Karar (GHK), (Özeti: Malların Libya içinde pazarlanması için dağıtıcılara izin veriliyor)
- 2005 yılı 3 sayılı GHK (Yabancı firma şubesi, açılması hakkında)
- 2006 yılı 171 sayılı GHK (Yabancı firmalara %65'e kadar hak veriyor, toptan ve perakende dağıtımındaki %51 Libyalı firma sahipliği kuralı geçerli)
- 2006 yılı 443 sayılı GHK (izin verilen faaliyet alanları dahilinde firma kurmayı kolaylaştırıyor)
- 2008 yılı 315 sayılı GHK (Libya'da dağıtım için izin verilen mal grupları, araçlar, bölgeler ve dağıtım kuralları)

Mevzuatı düzenlemektedir.

Libya'da Ortak Şirket Kurmak

Libyalı Yönetimin yeni yaklaşımı yabancı şirketlerin Libyalı ortak ile ortak bir girişim şirketi kurulması yönündedir. Bu durum 14 Kasım 2006 tarihinde, Libya'da yabancı şirketler ve gerçek kişiler ile ilgili kesin kuralların konulduğu Genel Halk Komitesinin 443/2006 sayılı kararı ile önem kazanmıştır. Bu karar, yabancı şirketin bu kararda belirlenmiş etkinlikler veya projelerden herhangi birini üstlenmesi durumunda, Libyalı ortak veya ortaklarıyla ortak girişim yapma zorunluluğunu ve anonim şirket kurma zorunluluğunu getirir.

Bu karar, Turizmde 7/2004 sayılı yasa ve Yabancı Sermaye Yatırımında 5/1997 sayılı yasayla sınırlanan şirketleri ortak girişim şartlarından muaf tutar ve diğer muafiyetler; şirketin bulunduğu yer, şartname veya uygulama gerekliliği sebebiyle Genel Halk Komitesi tarafından gerçekleştirilir. Projeleri yürüten işveren kamu kuruluşlarıyla ortaklık kuran yabancı şirketler bu projeleri tamamlayana kadar bu şirketlerin şubeleri sayılabilirler ancak daha sonra ortak girişim şartlarını tamamlamaları gerekmektedir.

Libya'da Şirket Kurmak

14 Kasım 2006 443/2006 No'lu Karar 1 ve 2. maddelerinde belirtilen faaliyetleri ve projeleri üstlenmek isteyen yabancılar (gerçek veya tüzel kişi) bunu yalnızca Mushtaraka denilen yeni bir anonim şirketi türünde Libya ortak veya ortaklarıyla (kamu ya da özel) gerçekleştirebilirler. İkinci maddenin son paragrafı bu kararın yayınlanma tarihini takiben yürütülen ya da imzalanan bütün anlaşma ve projeleri kapsadığını belirtir fakat bu tarihten önce imzalanan ve yürütülen sözleşme ve projeler bu karardan etkilenmez.

2. maddede değinilen kararın kapsadığı faaliyetler aşağıda sıralanmıştır:

- İnşaat ve yapı işlerini içeren müteahhitlik faaliyetleri
- Elektrik alanındaki faaliyetler
- Catering, bakım, onarım, ulaşım, tedarik, kuyu açma , arama ve sondaj çalışması için ürün imalatı
- Ulaşım ve telekomünikasyon alanındaki faaliyetler
- Üretim, tarım, hayvancılık ve denizcilik kaynakları

443/2006 Sayılı GHK Kararını değiştiren GHK 206/2007 Sayılı Karar

443/2006 Sayılı GHK Kararı GHK 206/2007 Sayılı Kararı ile değiştirilmiştir. Bu yeni karar yabancı taraf ve Libya tarafı arasındaki ortak girişimin sağlanması için anonim şirket türünün seçiminde daha fazla esneklik sunarak 443 Sayılı Kararın uygulanmasını kolaylaştırır. 443/2006 Sayılı GHK Kararı Mushtaraka şirketini ortak girişim için tek tür olarak gösterirken, 206/2007 sayılı karar ortak girişimlerin Ticaret ve Ekonomik Faaliyetler Hukukunun belirttiği herhangi bir anonim şirket türünde oluşturabileceğini belirtir.

Şirket Türleri

Mushtaraka Şirketi (Anonim Şirket)

443/2006 sayılı kararıyla belirtilen Mushtaraka şirketi yabancı taraf ve Libya tarafı(gerçek veya tüzel kişilik) arasındaki Libya anonim şirket ortaklığı türüdür. Libya tarafının minimum hissesi %35'tir ve bu

minimum oran şirketin varlığı devam ettiği sürece geçerlidir. Sonuç olarak, yabancı tarafa maksimum %65'lik hisseye sahip olabilir ve 1970'ten beri bir Libya şirketine yabancı tarafa çoğunluk hisse verilmesi ilk kez gerçekleşmiştir.

Mushtaraka şirketinin minimum sermaye hissesi 1 milyon Libya Dinarıdır (yaklaşık olarak 750.000 dolar veya 400.000 avro) Bu sermaye hissesinin en azından 1/3'ü şirketin kurulma aşamasında, kalan kısım ise şirketin kurulma tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde ödenir. Bu genel Libya şirket hukuku kapsamında değerlendirilmelidir ve şirketin sermayesi faaliyetleriyle orantılı olmalıdır. Şirketin yabancı ortaklık hissesiyle orantılı olmak şartıyla Yönetim Kurulu yabancı üye çoğunluğuna sahip olabilir. Limited Şirket

Yabancılar Libya limited şirketlerine maksimum %49 hisseyle katılabilirler. Hissedarların minimum sayısı 3, maksimum sayısı 25'tir. Şirket minimum 5.000 Libya dinarı (yaklaşık 3750dolar ya da 2000 Euro), maksimum 30.000 Libya dinarı (22.500 dolar ya da 12.000 Euro) sermaye hissesine sahip olabilir. Anonim şirketler limited şirketin hissedarı olamazlar.

Yukarıda bahsedildiği gibi Libya hukuku şirketin sermayesinin faaliyetleriyle orantılı olması gerektiğini belirtir ve sadece gerçek kişilerin limited şirketlerde hissedar olabileceği göz önüne alınırsa, bu tür şirketler Libya'da iş hacmini artırmak isteyen yabancı şirketlerin ilgisini çekmeyecektir. Anonim Şirket

Limited şirketlerde olduğu gibi, yabancılar anonim şirkette %49'a kadar hisseye sahip olabilirler. Hissedar gerçek kişiye %10'dan fazla hisseye sahip olamaz. Anonim şirketin minimum sermaye hissesi 100.000 Libya dinarıdır (yaklaşık 75.000 dolar ya da 40.000 avro), maksimum değeri yoktur ve bu nedenle yabancı yatırımcılar için bu tür şirketler limited şirketlere göre daha uygundur. Kamu Tüzel Kişiliğinin Bulunması

Yukarıda değinildiği gibi son mevzuat yabancı taraf ve kamu ya da özel Libya tarafıyla ortak girişim kurulmasına olanak sağlar. Bir Libya şirketine %50'den daha fazla hisseyle katılan bir ya da daha fazla Libya kamu tüzel kişiliğinin (devlet daireleri, kamu işletmeleri ve devlet kurumları) yönetmelikte geçen aşağıdaki maddeleri uygulaması gerekir:

1. Çalışanların ücretleriyle ilgili 15/1982 sayılı kanun
2. Sözleşme prosedürü, idari sözleşmeler için genel şartlar ve sözleşme değerine dayalı tasdik mercii ve tasdik şartlarını içeren İdari Sözleşme Şartnamesi'nin yerine getirilmesi
3. Genel Halk Komitesi Denetleme Dairesi işlevlerini ve yetkilerini düzenleyen 11/1425 sayılı kanun. Bu daire devlet kurumları için harici müfettiş görevi üstlenir ve sözleşmeleri incelemek ve bu tür sözleşmelerin uygunluğunu denetlemek gibi geniş yetkilere sahiptir. Bu kanunun uygulanabilmesi için kamu işletmeleri ya da devlet kurumlarının şirketin sermaye hissesinin en az %25'ine sahip olması ya da minimum karı garanti etmesi gerekir.
4. Libya'ya bağlı ya da Libya'da kurulmuş olan şirketlerin Göçmen Dairesinden 'B' formunu temin etmelerine gerek yoktur ancak bu şirketlerin yabancı personel çalıştırılması için aynı prosedürü uygulamaları gerekir.

Yukarıdaki maddeler Libya'da ortak girişimde bulunan özel şahıs ya da şirketler için geçerlidir.

Libya Ortak Girişim Şirketi Kurma Prosedürü

Libya'da ortak girişim şirketinin noter onayıyla kurulması zorunludur. Ortak girişim şirketinin adı hususunda uygunluk belgesi için notere başvurulmalıdır. Uygunluk belgesi alındığında, ortak girişim şirketi adı altında Libya Ticari Bankalarından birinde bir banka hesabı açtırılmalıdır.

Yabancı hissedar aşağıdaki belgeleri noterden sağlamalıdır:

1. Ortak girişim şirketi sermaye taahhüdünü onaylayan ve bu taahhüdün değerini belirten yönetim kurulu kararı belgesi. Bu karar aynı belgede ya da ortak girişim şirketinin denetleme kurulu ve kurul üyeleri olan yabancı hissedar temsilcilerinin belgelerinde yer alabilir.
2. Kurulan şirketin sözleşmesi ve hissedar şirketin sözleşmesinin bir kopyası.
3. Ticaret sicili ile hissedar şirketin kaydını gösteren güncel ekstre
4. Şirketleşme sürecinde hissedar şirketi temsil eden yetkili için vekaletname.

Yukarıdaki bütün belgelerin Arapça tercümesi gerekmektedir. Hissedar şirketin şirket kurduğu ülkede Libya Büyükelçiliği tarafından onaylanmalı ve yasalık kazanmalıdır.

Bunun yanı sıra noter taahhüt edilen sermayenin en az %30'luk oranını hissedarlar tarafından ödendiğini gösteren belgeyi yerel bir bankadan sağlamalıdır.

Ortak girişim şirketi kurmanın maliyeti aşağıdaki şekilde tahmin edilmektedir:

Damga vergisi Sermayenin %0.5'i
Şirket için Maliye Bakanlığına ödenecek ücret 4.000 Libya Dinarı(LYD)
Ticaret Sicili için ödenecek ücret 263 LYD
Ticaret Odası kaydı için ödenecek ücret 253LYD
İşletme ruhsatı 5000LYD
Noter onayı ücreti: Sermayenin ilk 1000 LYD'nin %1'i
Sonraki 9.000 LYD'nin %0.5'i
10.000 – 50.000 LYD'den fazla miktarın %0.25'i
50.000'den fazla miktarın %0.1'i
Avukatların ücreti Anlaşmaya bağlı

Diğer Kayıtlar

Libya'da şirket kurulma sürecinde aşağıdaki kayıtlar gereklidir:

- a. bütün şirketler için Vergi Dairesine kayıt
- b. Bütün şirketler için Göçmen Dairesine kayıt
- c. Bütün şirketler için Ticaret, Sanayi ve Tarım odasına kayıt
- d. Petrol sektöründe iş yapmayı isteyen şirketler için Ulusal Petrol Kuruluşuna kayıt
- e. İnşaat ve yapı işlerinde çalışmak isteyen şirketler için Bayındırlık Bakanlığına kayıt
- f. Mühendislik ve teknik danışmanlık alanında Planlama Sekreterliğine kayıt

Kayıt şartları genellikle Ekonomi, Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığının sunduğu bazı belgelerden oluşur. Bu yüzden bu belgelerin yeterli sayıda kopyalarının hazırlanması ve saklanması önerilir.

Yabancı Şirketin Libya Şubesi Açma Kaydı

Yukarıda bahsedildiği gibi hükümetin şube açma sistemini değiştirme amacıyla olduğu açıktır. Ancak bu sistem Yabancı Yatırım veya Turizm Hukuku tarafından belirlenen ortak girişim şartlarından muaf tutulan ya da bazı muafiyetlerden yararlanan şirketler için uygundur.

Şube Kaydı İçin Genel Şartlar

Ticaret Hukuku Libya ya da Libya dışında faaliyet gösteren ancak Libya dışında kurulmuş şirketleri ilgilendiren maddelerden oluşur. Burada bizi ilgilendiren kısım 1.tip şirket türleridir.

Bu bağlamda en önemli ve genel ilkeler şunlardır:

1. Libya dışında kurulmuş ancak merkezi Libya'da bulunan şirketler, faaliyetlerini yürütmek için Şirket Kuruluş Sözleşmesi ve yetki belgesi geçerlilik şartlarını kapsayan Libya Hukukun bütün hükümlerine tabidir.
2. Ticaret Hukukundaki şirket türleri dışında yurtdışında kurulmuş olan şirketlerin Ticaret Sicilindeki kayıt belgesiyle ilgili şartları içeren ortak girişim şirketlerini ilgilendiren hükümlere tabiidir.
3. Gerekli kayıt usulleri tamamlandığında şirket adına çalışan şahıslar bu şartları yerine getirmede müteselsilen sorumludur.
4. 65/1970 sayılı kanun yabancı şirketlerin Libya şubelerindeki faaliyet alanlarını kısıtlamıştır. İzin verilen faaliyetler Genel Halk Komitesinin 13/2005 sayılı kararında açıklanmıştır ve bu faaliyetler aşağıda sıralanmıştır:

- a. inşaat ve yapı işleri
- b. elektrik
- c. petrol
- d. iletişim
- e. sanayi
- f. araştırma ve planlama
- g. çevre koruması
- h. bilişim teknolojisi
- i. danışmanlık ve teknik çalışmalar
- j. sağlık

Yukarıda sıralanmış faaliyetlerin geniş kapsamlı olmamasının nedeni, Genel Halk Komitesinin 65/1970 sayılı kanununun 22. maddesinin listeye diğer faaliyetleri eklemesidir. Bu listenin yukarıda bahsedilen Genel Halk Komitesinin 443/2006 sayılı kararını aydınlatacağı düşünülmektedir.

Libya'da Yabancı Bir Şirketin Şube Açması İçin Gerekli Belge ve Prosedürler

Yabancı bir şirketin şubesi; Ekonomi, Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı şube açmak için yabancı şirket(aşağıda şirket olarak anılacaktır) tarafından sunulan başvuruyu kabul ettiğinde ve şube Ticaret Sicili kaydı yapıldığında kurulur. Prosedür aşağıdaki gibidir:

1. Şube açma izni için başvuru formunun tamamlanması ve aşağıdaki belgelerin eklenmesi gerekmektedir:
 - a. Şirket kuruluş izin belgesi
 - b. Şirket kuruluş sözleşmesi
 - c. Şirket yönetim kurulu kararı aşağıdaki maddeleri kapsar
 - Libya'daki şubenin adresini belirten şube açma onayı
 - Libya'da yürütülen faaliyetlerin kısaca açıklamaları. Bu tür faaliyetler şirketin amaçlarıyla uygun ve Libya'daki yabancı şirket şubeleri için izin verilen faaliyetler arasında olmalıdır.
 - Libya'da şube açmak ve işletmek için gereken meblağ dağılımı (en az 150.000 Libya dinarı ya da yaklaşık olarak 115.000 dolar ya da 60.000 Euro olmalıdır.)
 - Şube Müdürü atanması (şube müdürü Libya'ya ya da şirket hissedarlarından biriyle aynı uyruktan olmalıdır.)
 - d. Libya'nın siyasi ilişkilerine müdahale edilmeyeceğine dair Şirketin Yönetim Kurulu tarafından oluşturulan taahhütname.
 - e. Libya'daki şube için kar - zarar hesabı ve bilanço hazırlanması.
 - f. Libya'daki bir bankadan şirket şubesi açmak için gereken para transferinin yapıldığına dair belge
 - g. Libya'da aynı alanda faaliyet göstermek isteyen yurtdışındaki şirketlerin yürüttüğü çalışmalar için iş deneyim belgesi. Bu belge şirketle sözleşme yapan üçüncü şahıslar tarafından hazırlanmalıdır ve şirketin kendi ülkesindeki Ticaret Odası tarafından onaylanmalıdır. (Tanınmış şirketler için petrol sektöründe Ulusal Petrol Kuruluşundan destek mektubu alınırsa bu belgeye gerek yoktur.)
 - h. Şirketin kayıtlı olduğu yetkili kuruluştan (ticaret sicili ya da ticaret odası) alınan güncel ticari ekstre.

Libya dışında alınan a,b,c,d,e,f,g maddeleriyle ilgili tüm belgeler şirketin kendi ülkesindeki Libya halk

durosundan (duyukeçirlik) onaylı belgelerin aslı. yabancı dııdeki belgeler Arapçaya çevrilmeli ve bu çeviriler Libya'da yapılmalıdır.

2.Bütün belgeler Ekonomi, Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığında Ticaret Sicil Dairesine sunulmalıdır. Bu dairenin tavsiye mektubuyla; Ekonomi, Ticaret ve Yatırımlar Genel Halk Komitesi Sekreterliği Libya'da şirket şubesi açma izni kararını yayımlar. Şirket kararının beyanından önce Hazine Sekreterliğine 25.125 Libya dinarı (yaklaşık 19.000 dolar ya da 13.000 avro) ödenir.

Karar, 5 yıllık dönemler için(sonraki dönemler için yenilenebilir) şube açılmasına izin verir.

Karar çıktığında Ticaret Sicil kaydı ve yukarıdaki listede belirtilen tüm belgelerle birlikte şirket bu kararı sunar.

Şirket Ticaret Sicili kaydını tamamladığında, şube yasal kişilik kazanır ve Libya'da iş kurması resmileşir.

Yönetim

Yabancı bir şirketin Libya şubesinin yönetimi kamu kurumları ve üçüncü kişilere karşı şirketin temsilciliğini üstlenen şubenin Genel Müdürüne verilmiştir. Genel Müdür bazı yetkilerini şubenin yönetim kadrosuna ya da danışman ve avukatlarına devredebilir.

GHK 223/2006 sayılı kararının kabulünün sonucu olarak yabancı şahıs şubenin Genel Müdürü olarak atandığında vekilinin Libya'lı olması gerekmektedir. Ancak karar vekile verilen yetkilerin içeriğini belirtmez.

Temsilcilik Bürosu Açılması

Yabancı şirketlerin temsilcilik bürosu açmaları mümkündür. Genel Halk Komitesinin 89/2006 sayılı kararı büro açmak için Ekonomi, Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığında başvurulması gerektiğini ifade eder. Temsilcilik bürosu Libya'da iş ya da ticaret yapamaz. İzin verilen faaliyetler; şirketin tanıtımını yapmak, piyasa bilgisi sağlamak, şirket ve sözleşme masrafları arasındaki iletişimi kolaylaştırmaktır. Büro açmak için minimum 50.000 Libya dinarı (yaklaşık 38.000 dolar ya da 25.000 Euro) ya da yabancı dövizde eş değer miktarda Libya'daki bir bankada hesap açmak gerekmektedir.

İşçi Çalıştırılması

Müteahhitlik firmaları için % 30 oranında Libya'lı işçi istihdam etmek gereklidir Buna ilave olarak % 20 stajyer istihdam edilmesi kuralı da bulunmaktadır. Libya'lı Müdür ve Müdür Yardımcısı istihdam etmek için mevzuat çıkmasına rağmen, şikayetlere neden olduğu için uygulamada çok kullanılmamaktadır. Bu mevzuatın iptal edilmesi veya uygulamaya göre değiştirilmesinin gündeme getirilmesinde yarar vardır. Libya'lı yetkililer uygulama yok derken, bir yetkili işveren kurum bunun uygulanmasını dayatabilmektedir.

Yabancı Sermaye (Mayıs 2010 Ayında 2010/9 Nolu GHK kararı ile iyileştirmeler var)

Libya Hükümeti yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi amacıyla 1997/5 Sayılı kanunu yürürlüğe koymuştur. Kanunun uygulanmasına yönelik hükümler ise Genel Halk Komitesi'nin 2002/21 sayılı Yönetici Düzenlemesi ile konulmuştur. Yasa 1997 yılında çıkmış olmasına rağmen gerçek anlamda ülkeye yabancı sermaye girişine 2005 yılı başından itibaren izin verilmiştir.

Mezkûr yasada yabancı sermayenin; sanayi, sağlık, turizm, hizmetler, tarım ve Genel Halk Komitesi tarafından ilerde belirlenebilecek sektörlerle yatırım yapabileceği ifade edilmektedir. Bu alanlarda uygulanacak yatırımlara 5 yıl boyunca sağlanan karların tekrar yatırıma dönüştürülmesi kaydıyla gelir vergisi muafiyeti tanınmaktadır. Yatırımlar "damga vergisi"nden de muaf tutulmaktadır.

Yabancı yatırımcıların Libya'lı firmalarla ortaklık kurarak yatırıma yönelmeleri desteklenmekte ve bu tür yatırımlara öncelik verilmektedir. 2004/147 sayılı Başbakanlık "Kararı" ile de yabancı sermayenin yatırım yapmasına izin verilen sektörler belirlenmiş bulunmaktadır. Yasada yer alan ana başlıklar; ulaştırma, sağlık, sanayi, eğitim, ziraat, denizcilik, turizm ve belediye hizmetleridir. Karar 1997 yılında çıkartılan yasanın kapsamını genişletmektedir.

Dışa açılma ve piyasa ekonomisine geçiş dönemi içinde bulunan Libya'da petrol ve ona bağlı diğer endüstriler dışında gelişmiş endüstri kolu bulunmamaktadır. Bu çerçevede özellikle inşaat malzemeleri başta olmak üzere yukarıda belirtilen sektörlerde yatırım imkanları bulunmaktadır. Ayrıca; Libya'da gerçekleştirilen geniş kapsamlı özelleştirme çerçevesinde de bazı endüstri tesisleri Libya'lı yatırımcılarla birlikte yabancı sermayeye de açılmış bulunmaktadır.

Yatırımcılardan İstenen Genel Dokümanlar

1. Yetkili otoritenin hazırladığı Form'un doldurulması ve onaylatılması
2. Ekonomik ve sosyal fizibilite çalışmasının yapılması
 - Transfer edilebilir döviz cinsinden yatırımın tutarı
 - Libya'daki proje konusu işin niteliği
 - Projenin teknik ayrıntıları, üretim miktarı Libya ekonomisine katkısı gibi
 - Projenin ne kadar süreceği, programı
3. Ortaklar arasındaki yasal anlaşma ve projenin onaylatılması süreci için kurucu ortaklardan birisinin veya temsilcisinin yetkilendirilmesi
4. Yatırım projesi başvurusuna ek olarak, 200 bin LYD tutarında bir çek veya banka hesabının ilgili Otorite adına yatırılması

Yabancı Ortakların Dokümanları

1. Proje yatırımcısının vatandaşlık vesikası
2. Yatırımcının ülkesindeki Ticari Kayıt ofisinden resmi faaliyet belgesi

3. Yatırımcının ülkesinden şirketin mali durumunu gösterir onaylanmış belgeler
4. Yatırımcı kuruluşun ana merkezindeki ülkenin yetkili otoritesinden alınmış mali durum belgesi
5. Yatırımcının sunacağı herhangi diğer dokümanlar

Not:

- Dokümanlar noterden tasdiklenecek ve yatırımcının ülkesindeki veya merkez ofisin bulunduğu ülkedeki Libya Halk Bürolarınca onaylatılacaktır
- Sunulan bütün dokümanlar kendi dilinde olacak ve Arapçaya çevrilerek onaylatılacaktır
- bütün dokümanlar başvurunun yapılmasından itibaren 60 gün içinde tamamlanacaktır

Libyalı Ortakların Sunacağı Belgeler

1. Kimlik kartının ve doğum belgesinin fotokopisi
2. Ticari Kayıt ofisinden kayıt belgesi
3. Ortaklığın veya iştirakin maddeleri, kuruluş belge örneği
4. Yabancı ortakla ortaklığı kabul ettiklerine dair onay

Firmaların vergilendirilmesi

Çok ufak değişiklikler dışında vergi kanunu ve vergi oranları 1973 yılından bu yana aynı şekilde uygulanmaktadır. 2004 yılında çıkarılan 11 nolu GHK Kararı en fazla yenilik getiren düzenleme olmuştur.

Vergilendirme yabancı firmalar açısından üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Kanunların yorumlanmasında ve uygulanmasında farklılıklar görülmektedir.

Bu çerçevede vergi konusunda yerel bir danışman (public accountant) kullanılması Libya'da faaliyet göstermeye başlayan yabancı firmalar için en uygun ve zorunlu yol olacaktır.

Sözleşme Tescil Vergisi
Damga Vergisi (*)

Libya'da imzalanan her sözleşme 60 gün içinde Maliye Bakanlığına tescil ettirilmek ve sözleşme tutarının % 2'si oranında vergilendirilmek zorundadır. Alt sözleşmeler % 1 oranında vergilendirilmektedir. Ödenen % 2 tescil vergisi üzerinden % 0.5 oranında damga vergisi alınmaktadır. Sözleşmeler 60 gün içerisinde tescil ettirilmek zorundadır. Gecikmelerde her ay için % 1 oranında ceza uygulanmaktadır.

Kurumlar Vergisi (*)

1997 yılı 5 Nolu GHK Kararı çerçevesinde ülkeye giren yabancı firmalar kar üzerinden alınan kurumlar vergisinden karın tekrar yatırıma dönüştürülmesi koşuluyla 5 yıl süre ile muaf tutulmaktadır. Bu süre 8 yıla kadar uzatılmaktadır.

Verginin Hesaplanması

Ön Değerlendirme

Firma kar zarar hesapları Maliye Bakanlığına sunulduktan sonra yapılan değerlendirme neticesinde vergilendirilecek tutar belirlenir. Şirket hesapları zarar gösteriyorsa vergilendirme yapılmaz.

Nihai Değerlendirme (*)

Nihai değerlendirme karın içeriği konusunda yapılmaktadır. Çoğu durumda firmanın ne kadar kar etmesi gerektiği değerlendirilmesi de yapılmakta ve beyan edilen miktar yerine takvim yılında elde edilen gelirin tamamı bile vergilendirilebilmektedir. "Varsayılan kar" hesaplaması Libya yetkili makamlarına kurumlar vergisi matrahı hesaplanmasında esneklik sağlamaktadır. "Varsayılan kar" hesaplamasının da esas alınacak kriterler aşağıda belirtilmektedir.

İthalat % 5 - % 8
Müteahhitlik % 15 - % 20
Hizmetler % 18 - % 25
Dizayn ve Mühendislik % 25 - % 40

Vergilendirilecek tutarın belirlenmesinin ardından uygulanacak oranlar aşağıda ayrıca belirtilmiştir.

200.000 L.D. % 15
+ 300.000 L.D. % 20
+ 500.000 L.D. % 25.
+ 500.000 L.D. % 30
+ 500.000 L.D. % 35
2.000.000 L.D. üstü % 40

Vergi belli olduktan sonra Mart, Haziran, Eylül ve Aralık olmak üzere dört eşit taksitte ödenmesi gerekmektedir.

İtirazlar

Vergi mükellefi kendisi için belirlenen miktara itirazda bulunabilir. İtirazlar hakem komitesine veya mahkemeye yapılmaktadır. Hakem Komitesine başvurular mahkemesi süren konular içinde yapılabilmektedir. Komiteye başvurular 45 gün mahkemeye başvurular ise 30 gün içerisinde yapılmalıdır. Ancak her iki durumda da vergi mükellefi vergi borcunun % 20'sini ödemekle yükümlüdür.

Cihat Vergisi (*)

Yabancı şirketler, kurumlar vergisine ilaveten, 1970/44 sayılı kanun uyarınca % 4 oranında Cihat Vergisi ödemekle yükümlüdürler. Kişisel gelirler üzerinden ise % 3 oranında alınmaktadır.

Türkiye ile Libya arasında "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması" henüz imzalanmamıştır. Libya tarafına, yatırımlar konusunda bir artış beklentisi varsa, bu konudaki tutumlarını, yatırımcıdan yana kullanmalarının, önemli bir cazibe unsuru olacağı her fırsatta hatırlatılmalıdır. (*) (NOT:2010 Mayıs ayında bazı oranlar değişmiş veya iyileştirme yapılmıştır)

Firma Kuruluşuna İlişkin Tablo (Temsilcilik, Şube, Ortaklık)

	Representation office TEMSİLCİLİK GHK 2005-8 K GHK 2006-89 K ETY Bakanlığı 2008-626 Kar amacı yok	ŞİRKETLERLE İLGİLİ GHK 1970-65 kanun (22.madde) 2004-1 sayılı karar 2005-13 karar 2006-443 karar 2007-206 karar GHK 2009-347 (Bankalara LC açılarak finansman düzenlemesi)			
		Branch of Company ŞUBE GHK 2005-8 K Kar amaçlı (Uygulaması bitti gibi Hükümet ortaklığı teşvik ediyor)	ORTAK ŞİRKET Mushtaraka (anonim şirket) Muhassa (ortak girişim) kurulması kolay formalitesi az-sözleşmedeki proje bitince son bulur.	LİBYALI LİMİTED Şirkete katılım	LİBYALI ANONİM Şirkete katılım
			-Şirketin sermayesi faaliyetiyle uyumlu olmalı -Gerçek kişiler katılabiliyor		
İŞ DURUM	-İş Yapamaz -Ticaret yapamaz -Firmayı tanıtır -Piyasa araştırır -İletişim sağlar -İşTakibi Yapabilir	-İzin verilen faali-yetleri yapar ODAC-LIDCO gibi kuruluşlardan İş alabilir (Şubeyken ortaklığa geçebilir)	2006-443 (1ve 2 maddeleri) -inşaat ve yapı işleri -elektrik alanında -Catering, bakım, onarım, ulaşım, tedarik,kuyu açma, arama ve sondaj çalışması için ürün imalatı -ulaşım ve telekominikasyon alanı -üretim, tarım, hayvancılık, denizcilik kaynakları		
YATIRIM	Yatırım yapamaz (Temsilciyken ODAC-LIDCO gibi kuruluşlardan iş alırsa Ort.lığa geçebilir)	Yatırım yapamaz	Belli alanlarda yatırım yapabilir -araziden faydalanır -arazi üzerine atölye-fabrika kurabilir -banka kredisi,mali destek alabilir -Libyalı unsurlar yetersiz ise projeye katkı yapacak yabancı işçi getirebilir		
SERMAYE YAPISI	En az 50 bin LYD bankaya bloke ediyor	En az 150 bin LYD bankaya bloke ediyor	-en az sermaye 1 milyon LYD 1/3 ü kuruluşta ödenir 2/3 5 yıl içinde	En az 5.000 LYD En çok 30.000 LYD	En az 100.000 LYD En çok-serbest
ORTAKLIK YAPISI	-Müdür olma şartı Libyalı -Ya Şube'ye çevriliyor yada ortaklığa -Çalışanlar Libyalı	GHK 2006-226 kararı: Şube Md-Müdür yardımcısı Libyalı olmalı	En az %35 Libyalı Ortak Yönetim kurulu yabancı çoğunluk olabilir	Yabancılar maksimum %49 hisse alır Minimum ortak 3 Maksimum ortak 25	Yabancılar maksimum %49 hisse alır Hissedar gerçek kişi ise % 10 dan fazla hisseye sahip olamaz
MASRAF	700 LYD Tescil	25.125 LYD Hazine Sekreterliğine 700 lyd Tescil	-Damga vergisi sermayenin %0.5 i -maliyeye 4000 LYD-ticaret sicili 263 lyd -ticaret odası 253 lyd-işletme izni 5000 lyd -noter onayı: 1000 lyd % 1 9 bin lyd % 0.5 - 10-50 bin % 0.25 50 bin üstü % 0.1 - Avukat: anlaşmaya bağlı		
SÜRE	3 yıl süreli olabiliyor	5 yıllıktır. Yenilenebilir	Süre yok		
YETKİLİ	ETY Bakanlığı	ETY Bakanlığı	ETY Bakanlığı	ETY Bak.	ETY Bak

Kaynak : T.C. Trablus Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

Yatırımlara Sağlanan Teşvikler

Yabancı sermayeyi teşvikte petrol sektörü ve diğer sektörler için iki ayrı düzenleme mevcuttur. Libya'nın genel yabancı sermayeyi teşvik yasası 1997 yılında düzenlenmiş olmakla birlikte, konuyla ilgili temel düzenlemelerin yapılması devam etmektedir. Bu konuda yetkili kurum Yabancı Yatırım Kurulu'dur. Libya'ya yönelik projesi olanlar ya doğrudan bu Kurula veya ülkelerindeki Libya Halk Büroları'na başvurabilirler.

Yasanın kapsadığı alanlar; sanayi, sağlık, turizm, hizmetler ve tarım yatırımlarıdır. Ayrıca Genel Halk Komitesi'nin Sekreterden gelecek öneri ile yeni alanlar belirleme yetkisi vardır.

Bu yasanın alanına giren projelere sağlanan imkanlar şunlardır:

- Projenin uygulanması için gereken makine ve aletler, her türlü gümrük vergisi ve harçtan muaftır.
- Projeye konu materyal, yedek parça ve hammaddeler beş yıllık bir süre için her türlü gümrük vergisi, diğer vergi ve harçlardan muaftır.
- Projede üretilen ürünler ihracatta her türlü vergi ve harçlardan bağımsızdır.
- Ticari belge ve faturalarda istenen damga vergisinden muaftır.
- Beş yıllık bir süre için gelir vergisinden muaftır.
- Karlar ülke dışına çıkartılabilir.
- Projenin inşası ve işleyişi için gereken gayri menkulü satın alma ve/veya kiralama hakkı mevcuttur.
- Yatırılan sermayenin; proje süresi bitiminde, tasfiye sonrasında, satış sonrasında veya lisansın verilmesinden itibaren beş yıl geçtikten sonra ülke dışına çıkartılabilir.
- Yatırımcı ülkeye getirdiği sermayeyi altı ay içinde kendisine gerekli lisansın verilmemesi veya koşulların yetersizliği (su veya elektrik sıkıntısı gibi) nedeniyle kullanamamışsa bunu yeniden ülke dışına çıkartılabilir.
- Yatırım gereği Libya'da bir şirket kurulması gerektiğinde bu şirket Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na veya ticaret odasına kayıt zorunluluğundan muaftır.
- Yatırımcı projenin kuruluşu ve işleyişi için Libya'da bulamadığı işgücü için yabancı işçileri getirebilir.

Oturma ve Çalışma İzinleri

Yabancıların Libya'daki çalışmalarının esaslarını, 2000 tarih ve 1430/5 ile 1430/131 sayılı Genel Halk Komitesi Kararları düzenlemektedir. Yerel Yönetimler Halk Komiteleri, her yıl ihtiyaçları olan yabancı işçi sayısını tespit eder ve Genel Halk Komitesinin (Bakanlar Kurulu) onayına sunarak yabancıların istihdamı konusunda izin talep eder.

Libya'da yabancıların oturma ve çalışma izni alabilmeleri için öncelikle ülkeye çalışma vizesi alarak girmiş olmaları gerekmektedir.

Yabancı çalıştıracak kişi veya kuruluşlar, ilk olarak Libya'da buldukları bölgenin Çalışma Ofisine (Tekwin) başvurarak çalışacak kişi için izin isterler. Alınacak izin ile birlikte işçiye ilişkin bilgiler Pasaport ve Vatandaşlık İdaresi'ne (Cevazat) ibraz edilir. Anılan İdare de; çalışma izni verilmesi için yapılmış olan başvuruyu, işçinin vatandaşı olduğu ülkedeki Libya Konsolosluğu'na iletir.

Oturma İzni

Oturma izni için Pasaport ve Vatandaşlık İdaresi'ne (Cevazat) ayrıca başvurulmakta ve bu başvuru da genellikle yabancıların işvereni tarafından yapılmaktadır. Oturma işlemlerinde iş sözleşmelerinin ibrazı şarttır. Oturma izinlerinin süresi yapılan işin müddeti ile bağlantılı olmakla beraber, uygulamada en fazla bir yıllık süre için verilir.

Çalışma Vizesi

Çalışma vizesi, Libya Pasaport ve Vatandaşlık İdaresi'nce (Cevazat) konsolosluklarına gönderilen yazıya dayanılarak yabancıların vatandaşı olduğu ülkedeki Libya Konsolosluk şubelerince düzenlenir. Çalışma vizesini alanlar, Libya'ya giriş yaptıkları tarihten bir hafta içerisinde Pasaport ve Vatandaşlık İdaresi'nde oturma izni ve kayıt işlemlerini yaptırırlar.

Libya'da faaliyet gösteren Türk firmaları, gerçekleştirmekte oldukları projelerde istihdam edecekleri Türk işçileri için Libya Pasaport ve Vatandaşlık İdaresi'nden aldıkları blok işçi vizesi ile Trablus Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliğine başvururlar. Anılan Müşavirlik te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 17.07.1984 tarih ve 15.171/3639-3640 sayılı talimatı doğrultusunda başvuran firmanın talebini Türkiye İş Kurumu'na bildirir.

Söz konusu bildiri takiben, Türkiye İş Kurumu da işçilerin İş Sözleşmeleri'ni onaylayarak sevk işlemlerini sonuçlandırır.

Ülkedeki İhaleler

Libya'daki uluslararası ihaleler aşağıdaki sitelerden takip edilebilir.

- <http://www.libyaninvestment.com/libya-tenders> (ücretli)
- <http://www.libyaonline.com/business/pages.php?cid=99> (ücretsiz)
- Dış Ticaret Müsteşarlığı (www.dtm.gov.tr / Dış Talepler Bülteni) (ücretsiz)
- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (www.igeme.gov.tr / Dış Ticaret Bülteni) (ücretsiz)

Dış Ticaret

Genel Durum

Libya'nın dış ticaretine baktığımızda, geçmiş yıllarda düzenli bir artış gösteren dış ticaret hacmi küresel finansal krizin etkisinin en fazla hissedildiği yıl olan 2009 yılında bir önceki yıla göre % 31 oranında gerileyerek 55,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gerilemede ihracatın çok büyük etkisi olmuştur. 2009 yılında Libya'nın ihracatı bir önceki yıla göre % 40 oranında düşerek 37,2 milyar \$, ithalatı ise % 3 oranında artarak 18,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibarıyla giderek artan bir şekilde dış ticaret fazlası veren Libya, 2006 yılında 33,8 milyar \$ dış ticaret fazlası verirken, küresel krizin etkisiyle 2009 yılında bu fazla 18,6 milyar \$'a gerilemiştir.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

	2007*	2008*	2009*	2010**	2011**	2012**	2013**	2014**
İhracat	45.815	62.563	37.200	46.523	49.213	50.541	49.746	48.863
İthalat	11.931	18.092	18.579	24.605	26.089	27.440	29.201	30.877
Denge	33.884	44.471	18.621	21.918	23.124	23.101	20.545	17.986
Hacim	57.746	80.655	55.779	71.128	75.302	77.981	78.947	79.740

Kaynak: * ITC Trade Map

** Tahmini (EIU Country Forecast Report Ocak 2011)

İhracatında Başlıca Ürünler

Petrol ülkesi olan Libya'nın 2009 yılında 37,2 milyar \$ olarak gerçekleşen ihracatının % 96'nı hidrokarbon ihracatı (petrol, gaz ve rafine ürünler) oluşturmaktadır. Bu yapı ihracat gelirlerini petrol fiyatlarındaki değişikliklere bağımlı kılmaktadır. Hükümet ticaret dengesindeki belirsizliği önlemek için doğal gaz sektörünü geliştirmeye çalışmaktadır. Hidrokarbon ihracatını % 2 pay ile ham ve yarı işlenmiş altın, % 0,7 pay ile organik kimyasallar ve % 0,4 ile kimyasal gübreler takip etmektedir.

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2007	2008	2009
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	39.154.656	55.084.672	28.957.396
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	816.406	1.022.105	3.852.150
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	4.033.811	4.098.445	2.815.424
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	267.833	157.308	724.223
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	163.937	200.626	150.814
2901	Asiklik hidrokarbonlar	281.111	413.122	127.970
2905	Asiklik alkoller vb. halojenlenmiş, sulfolanmış, nitrolanmış / nitrozalanmış türev	176.678	247.669	120.120
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	98.831	128.458	84.905
2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	124.243	170.301	60.476
2814	Saf amonyak/amonyağın sulu çözeltileri	33.741	58.087	57.689
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	215.770	285.629	49.625
9999	Başka yerde tanımlanmamış ürünler	84.779	140.454	49.372
7203	Ağırlık; %99, 94 u demir olan (parça, pellet, vb.) müstahsallar	87.266	121.297	34.799
7112	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	69.282	107.939	25.636
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	5.086	5.904	9.315
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	277	883	6.788
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	21.395	14.589	6.755
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. Diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	238	1.126	3.574
2815	Sodyum hidroksit (kostik soda) potasyum hidroksit (kostik potas)	1.832	11.254	3.360

7119	Kıymetli metaller ve kaplamalarımdan mücevherler eşyası	2.384	1.029	3.219
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	4.231	5.550	2.712
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamülleri, tıpa, kapak, kapsül	914	1.421	2.492
8406	Buhar türbinleri	26		2.310
0303	Balıklar (dondurulmuş)	4.608	3.954	2.012
7307	Demir/çelikten boru bağlantı parçaları (rakor, dirsek, manşon)	13	6	1.937
0302	Balık (taze/soğutulmuş)	1.340	2.851	1.871
8504	Elektrik transformatörleri,statik konvertisörler,selfler vb	118	1.117	1.771
7306	Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	98	1.281	1.770
4105	Koyun ve kuzuların dabalıanmış derileri	2.353	2.138	1.711
8703	Otomobil	351	752	1.664
7404	Bakır hurda ve döküntüler	9.904	10.575	1.559
9015	Arazi ölçme, hidrografik, osinografik, jeofizik vb. Alet ve cihazları, telemetreler	965	2.879	1.530
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	1.523	521	1.464
1101	Buğday unu/mahlut unu	0	0	1.311
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	1.649	2.055	1.246
5101	Yün (karde edilmemiş veya taranmamış)	2.416	2.242	1.170
7217	Demir/alaşimsız çelikten teller	923	1.029	1.134
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	406	922	1.088
2520	Alçı taşı, anhidrit ve alçılar	0	0	1.086
8430	Toprak, maden, cevheri taşıma, ayırma, seçme vb. İş makineleri	0	209	1.074
	Diğerleri	143.836	252.613	24.016
	TOPLAM	45.815.148	62.563.812	37.200.532

Kaynak : ITC Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler

Libya'nın 2009 yılında ithal ettiği başlıca ürün grupları ve toplamdan aldıkları paylar şöyledir ;

- Makine % 16 (İş ve maden makineleri, gaz türbinleri, pompalar, musluklar, klimalar),
- Taşıt araçları % 13 (Otomobil, kamyon, traktör ve bunların aksam ve parçaları),
- Elektrik, elektronik ekipman % 11 (Telekominkasyon cihazları, kablo, jeneratör, elektrik malzemeleri),
- Petrol ürünleri % 8 (Uçak yakıtı),
- Demir-çelikten eşya % 6 (Demir-çelik inşaat aksamı, borular),
- Hava taşıtları % 5,
- Demir-çelik % 3 (İnşaat demiri, tel, yarı mamul, profil, yassı ürünler),
- Plastik ve plastikten eşya % 3 (Plastik borular, plastik inşaat malzemeleri)

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2007	2008	2009
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1.202.139	2.065.654	1.469.976
8703	Otomobil	784.251	826.948	1.082.770
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	326.887	255.021	852.613
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	300.273	342.972	590.645
9999	Başka yerde tanımlanmamış ürünler	205.988	502.609	522.952
8517	Haberleşme cihazları aksam ve parçaları	220.707	309.119	449.438
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	140.222	240.255	402.382
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	153.607	94.380	329.666
1001	Buğday ve mahlut	222.016	237.682	312.590
7304	Demir/çelikten (dökme hariç)dikişsiz tüp, boru, içi boş profil	278.750	247.851	266.672

8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik	100.902	284.736	262.475
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	183.635	328.741	259.914
8429	Dozerler, grayder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb	95.250	285.055	259.527
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	66.637	117.229	237.123
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	221.915	311.481	231.532
8705	Özel tertibatlı motorlu taşıtlar	91.535	175.564	222.404
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	144.808	166.971	218.532
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	109.458	153.385	210.211
9403	Diğer mobilya ve parçaları	125.549	179.981	205.961
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	78.440	94.273	196.213
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	137.596	182.049	192.181
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. Ayıklama, eleme vb. İçin makineler	81.979	194.493	189.205
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	94.323	163.229	187.787
3917	Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb	69.376	114.295	179.225
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	87.733	122.280	157.864
2523	Çimento	81.783	187.593	147.971
8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertisörleri	24.976	52.783	142.742
4011	Kauçuktan havalı yeni dış lastikler	77.382	110.226	142.347
8415	Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	79.726	109.576	137.381
8426	Gemi vinçleri, maçunalar, halatlı vinçler, döner köprüler	22.620	114.493	137.072
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	58.232	86.902	133.349
1604	Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar; balık yumurtası ve havyar	94.293	144.418	124.298
8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar	41.728	103.230	114.521
8414	Hava-vakum pompası, hava-gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	67.471	97.252	111.891
0402	Süt, krema (konsantre edilmiş, tatlandırıcı madde içerenler)	133.374	150.948	110.888
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	80.735	75.504	110.879
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	162.943	306.909	105.097
8701	Traktörler	64.983	70.663	103.708
8531	Elektrikli ses/görüntülü isaret cihazları	6.410	35.522	103.532
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre ,arıtma cihazları	65.632	114.693	96.465
	Diğerleri	5.345.609	8.335.305	7.267.569
	TOPLAM	11.931.873	18.092.270	18.579.568

Kaynak: ITC Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Libya'nın ticari ortaklarında 1990 yılından beri çok az değişiklik olmuştur. Libya petrolünün temel alıcıları İtalya, İspanya, Almanya ve Fransa'dır. Bu dört ülkenin Libya'nın ihracatı içindeki payı 2009 yılında %65'dir. Libya'nın ithalatında ise İtalya en önemli paya sahiptir. Çin ile olan ticaret ise hızlı gelişme eğilimindedir. Libya'nın 2005 yılı ihracatında Çin 8. sırada iken 2009 yılında 3. sıraya, 2005 yılı ithalatında 9. sırada iken 2. sıraya yükselmiştir.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 Dolar)

İhracatta Başlıca Ülkeler (%)	2005	2006	2007	2008	2009
İtalya	36,8	33,0	35,9	34,0	38,0
Almanya	16,2	15,2	12,6	13,1	10,6
Çin	3,1	4,1	3,4	4,1	8,5

Fransa	6,5	5,8	6,5	8,1	8,4
İspanya	9,9	9,2	7,8	7,4	8,0
ABD	5,5	6,4	7,7	7,0	5,3
İngiltere	2,0	2,6	2,5	2,8	3,4
Brezilya	0,1	0,7	2,2	2,2	2,2
BAE	0,2	1,0	0,7	0,4	2,0
İsviçre	3,6	3,3	3,0	4,9	1,8

Kaynak : ITC Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 Dolar)

İthalatta Başlıca Ülkeler (%)	2005	2006	2007	2008	2009
İtalya	20,7	18,3	18,6	21,4	18,4
Çin	4,4	7,3	7,3	9,1	10,8
Türkiye	4,7	5,1	5,4	5,9	9,7
Almanya	10,0	7,7	7,7	8,4	9,6
G. Kore	4,5	4,5	3,4	4,5	6,6
Fransa	4,6	5,6	6,0	4,0	5,4
BAE	5,7	6,0	4,3	3,5	4,9
Tunus	5,8	6,4	5,8	4,8	4,5
ABD	1,0	4,5	4,3	4,0	3,6
İngiltere	4,7	3,9	3,9	2,8	3,6

Kaynak : ITC Trade Map

► Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Dış Ticaret Politikası

Libya'da 2005 yılında dış ticaretle ilgili oldukça önemli gelişmeler kaydedilmiştir. İthalat lisansı ve döviz bütçesi uygulamalarının önceki yıllarda sona erdirilmesi ticaretin liberalleştirilmesi yönünde atılan önemli adımlar olmuştur. Gümrük vergilerinin sigara dışında sıfırlanması, ticari bayilik gereken sektörlerin ve ithali yasak ürünlerin yeniden belirlenmesi 2005 yılında dış ticaret rejiminde yapılan önemli değişikliklerdir.

İthalat Rejimi

2005 yılında Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, aldığı bir başka önemli kararla ithalatta uygulanan gümrük vergilerini sigara dışında kaldırmıştır. Girişimin amacı Libya'yı bir serbest bölge ve ticaret merkezi haline getirmek olarak açıklanmıştır. Gümrük vergileri indirilmiş olmasına rağmen 82 üründe yerli üretimi korumak amacıyla, ithal edilen ürünlerden % 25-50 oranında "tüketim vergisi" alınması uygulaması devam etmektedir. Gümrük vergileri sıfırlanmış olmakla birlikte gümrüklerde % 4 oranında "service charge" alınmaktadır. Yeni uygulamanın Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik müzakerelerinde Libya'ya avantaj sağlayacağı düşünülmektedir.

İthalatta Gerekli Belgeler

- Ticari Fatura

Mala veya yüklemeye ilişkin tüm detayları, satış şeklini, CIF ya da CFR olarak ihracatçı tarafından düzenlenen ticari fatura, önce mahalli Ticaret Odası tarafından daha sonra konsolosluk tarafından tasdik edilmelidir.

- Menşe Şahadetnamesi

Mahalli Ticaret Odası tarafından verilecek belge daha sonra onay için konsolosluğa sunulmalıdır. Eğer ürünler her hangi bir yabancı girdi taşıyorsa; ülke menşei ve yabancı girdi kullanım oranı gösterilmelidir. Menşe şahadetnamesi, aynı zamanda malın gönderildiği alıcıyı (Libya firması vb.) ya da deniz veya hava taşımacılığında kullanılacak araç hakkında bilgiler içermelidir.

- Konşimento

Bütün deniz yolu taşımalarında konşimento istenmektedir. Alıcının adı, adresi gibi bilgiler açıkça belirtilmelidir. Konşimentoda ayrıca; varış limanı, yükleme listesi, belge sayısı, malların yüklendiğine ilişkin taşıyıcı tarafından verilmiş olan onay belgesi ve tarihi de gösterilmelidir. Miktar, ağırlık ve değer gibi bilgiler de ticari faturadakiler ile aynı olmalıdır. İthalatçı istenecek konşimentonun sayısını bildirmelidir. Ancak havayolu ile yapılan taşımalarda, iki nüsha olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

- Koli Listesi

Giriş limanındaki işlemlerin hızlandırılması bakımından koli listesi hazırlanması tavsiye edilmektedir. Liste, her kolinin ve içeriğinin belirlenmesine imkan tanınması bakımından yüklemeye ilişkin gerekli bilgileri de içermelidir.

İhracat Rejimi

İhracatı Yasaklanan İthal ve Yerli Ürünler

- Demir, alüminyum ve bakır külçe ve hurda ve atıkları,
- Muhtelif ebatlarda yerli üretim kablolar haricinde tüm elektrik ve iletişim kabloları ve atıkları,
- Doğa Genel Komisyonu tarafından onaylı sanayi ve doğa şartlarına uygun faaliyette bulunan
- sanayi ünitelerince üretilenler haricinde üretilen kurşun külçeleri,
- Bitki kömürü,
- Çimento,
- 5,5 mm ve üstü inşaat demiri,
- Şubvanse edilen mallar,
- İthal tıbbi ekipmanlar, insan ve veteriner ilaçları.

İhracatı Belli Kuruluşların Tekelinde Olan Ürünler

Aşağıdaki ürünler sadece "Ulusal Petrol Müessesesi" tarafından ihraç edilebilmektedir.

- Ham Petrol
- Ağır Yağ
- Benzin
- Uçak Yakıtı
- Mazot
- (LPG) Gaz
- Oto Yağı
- Doğal ve Sıvı Gaz
- Katran
- Etilen
- Brobelen
- Sıcak Benzin
- Karbonik Karışım
- Polietilen
- Methanol
- Amonyak
- Üre

Tarife Dışı Engeller

Libya'ya İthalatı Yasak Ürünler

- Canlı domuz, domuz eti, yağı, derisi ve tüm ürünleri
- Tüm alkollü içecekler
- Konserve et veya yemekler, insan tüketimi için hazırlanan hayvansal iç yağı.
- İmalat amaçlı ton balığı ve önceden dilimler halinde olan balıklar dışında tüm dondurulmuş balıklar.
- Doğrudan tüketime yönelik hazırlanan yumurta, tavuk ve canlı ve kesilmiş kuşlar
- Tohum ve patates fidanı
- Bakliyat hariç tüketim için hazırlanmış taze meyve (ekşiler, üzüm, incir, kayısı, kavun karpuz, hurma, şeftali, erik) ve zeytin yağı ve dondurulmuş ve kurutulmuş ve öğütülmüş taze sebzeler
- Gazlı (Soda) ve doğal maden suları
- Beş yaşından daha büyük 30 yolcu altında kapasitesi olan otobüsler, on yaşından büyük 30 yolcu ve daha fazla kapasiteli otobüsler, sivil kullanım için tasarlanmış 5 ile 40 ton kapasiteli, tek, çift, üç çekişli

kamyonet ve kamyonlar

- Demirden yapılan oluklu sac
- Okul Defterleri
- Tuvalet kağıtları ve cep ve sofa kağıt mendilleri hariç kâğıt mendiller
- Libya'ya özgü bay-bayan kıyafeti (Çarşaf)
- Kulplu normal süpürgeler
- Tüm çamaşır suyu çeşitleri
- Damlatma sulama boruları hariç PVC maddesinden üretilen plastik borular ve muşamba
- Potasyum Bromat maddesini içeren ekmekek katkı maddeleri

İTHALATI BELİRLİ KURULUŞLARIN TEKELİNDE OLAN ÜRÜNLER

Sadece "Sağlık Koruma Planlama Heyetine Bağlı Tüm Şirketler ve Müesseseler" tarafından ithal edilebilen ürünler:

- İnsan tedavisinde kullanılan aşular,
- Uyuşturucu ve alkolik maddeler,
- Kan ürünleri,
- Verem ve AIDS ilaçları,
- Kansere tedavisinde kullanılan kimyasal ve radyoaktif maddeler,
- İnsülin çeşitleri,
- Yapay böbrek gereksinimleri ve böbrek diyaliz ve operasyonlarında kullanılan ilaçlar.

Sadece "Merkezi Veteriner Eczanesi" tarafından ithal edilebilen ürünler:

- Veteriner aşuları.

Sadece "Breyga Petrol Pazarlama Şirketi" tarafından ithal edilebilen ürünler:

- Benzin,
- Kerosene oil,
- Otomobil, Kamyonet, Otobüs motor yağı ve gresi,
- (Brobin ve Byutnat) gazlarından oluşan Libya standartlarına uygun petrol özlü sıvı gaz mutfakta kullanım için,
- (15)kg ve daha çok hacimli tüpler ve malzemeleri.

Sadece "Güvenlik Ürünleri İthalat Genel Şirketi" tarafından ithal edilebilen ürünler:

- Tüm patlayıcı maddeler,
- Av tüfekleri ve fişekleri ve sis ve ışık bombaları,
- Beton çivi tabancaları fişekleri,
- Maytaplar.

Sadece "Sigara Genel Şirketi" tarafından ithal edilebilen ürünler:

- Sigara ve Tütün ürünleri.

2003 yılı başlarından itibaren Libya hükümeti yabancı ticari temsilcilikleri düzenleyen yeni bir yasa üzerinde çalışmaya başlamıştır. Söz konusu yasa 2005 yılı başından itibaren Başbakan tarafından yeniden Genel Halk Kongresi'nin dikkatine sunulmuş ve çıkartılan yasa ile Libya'ya yapılan 8 kategori üründe yabancı firmaların Libyalı bir temsilci bulundurması ve servis ağı kurması zorunluluğu getirilmiştir "National Supply Corporation" NASCO'nun ithal ettiği temel gıda ürünleri yasanın kapsamı dışında bırakılmaktadır.

Distribütör zorunluluğu bulunan ürün kategorileri;

- Tarım makineleri,
- Ofis makinaları (bilgisayar vs),
- Elektrikli ev aletleri,
- Elektronik ürünler,
- Mobilya,
- Oto tamir malzemeleri ve yedek parça,
- Otomobil,
- Motorsiklet,
- Yol ekipmanları,
- Ağır vasıta ve yedek parçalarıdır.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Ülkemiz ile Libya arasındaki ticari ilişkiyi 2000 yılından bu yana incelediğimizde; 2000 yılından 2006 yılına kadar Libya'dan çok miktarda petrol ithal ettiğimizden, bu dönemde Libya ile dış ticaretimiz, sürekli olarak açık vermiştir. 2007 yılından sonra Türkiye, Libya'dan ithal ettiği petrolü Rusya ve

İran'dan almaya başlayınca Libya ile dış ticaretimiz fazla vermeye başlamıştır. Aynı zamanda Libya ile ticaret dengemiz ülkemiz lehine artış eğilimine girmiştir. Libya'ya ihracatımız, Libya'dan yaptığımız ithalatın dört katını geçmiştir.

Türkiye-Libya Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2000	95.546	786.159	881.705	-690.613
2001	67.472	847.847	915.319	-780.375
2002	165.112	754.042	919.154	-588.930
2003	254.740	1.072.548	1.327.288	-817.808
2004	337.204	1.514.125	1.851.329	-1.176.921
2005	384.166	1.989.268	2.373.434	-1.605.102
2006	489.261	2.297.350	2.786.611	-1.808.089
2007	643.149	399.720	1.042.869	243.429
2008	1.074.287	336.325	1.410.612	737.962
2009	1.799.235	402.568	2.201.803	1.396.667
2010	1.935.306	425.652	2.360.958	1.509.654
2010 (Ocak-Şubat)	273.426	39.880	313.306	233.546
2011 (Ocak-Şubat)	264.218	85.994	350.212	178.224

Kaynak : DTM

İhracat

Libya'ya ihracatımız 2008 yılında bir önceki yıla göre % 67 ve küresel finansal krizin etkisinin en çok hissedildiği yıl olan 2009'da Libya'ya ihracatımız % 18 gerilemiştir. Ancak 2010 yılında yeniden toparlanan ihracat, 2010 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık % 8 artış göstermiştir. Ayrıca, Libya'ya dış ticaret istatistiklerinde yer almayan 40-60 milyon dolar civarında bavul ticareti de yapıldığı bilinmektedir.

2010 yılında Libya'ya ihraç edilen belli başlı ürünler; demir-çelik çubuklar, demir-çelik inşaat aksamı, çimento, plastik borular, demir-çelik yarı mamuller, kablolar, filmaşin, mobilya, elektrik transformatörleri, işlenmiş doğal taşlar, maden makineleri, alüminyum inşaat aksamı, prefabrik yapılar, mücevherat, buzdolabı, klima ve demir-çelik borulardır.

Türkiye'nin Libya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar) (2011 aylık verileri için tklayınız)

GTİP Ürünler	2008	2009	2010
7214 Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	38.630	279.875	236.715
7308 Demir/çelikten inşaat ve aksamı	69.517	89.983	127.507
2523 Çimento	5.973	63.405	99.260
3917 Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb	48.109	123.205	69.811
7207 Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	8.569	23.412	65.850
8544 İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik kablolar	55.915	49.183	59.533
7213 Demir/çelik filmaşin (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	809	33.443	54.414
9403 Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	15.263	27.126	54.031
8504 Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	11.902	8.639	39.778
6802 Yontulmaya, inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan hariç)	13.187	34.333	35.852
8474 Toprak, taş, metal cevheri vb. Ayıklama, eleme vb. İçin makineler	22.159	31.354	35.388
7610 Alüminyum inşaat ve aksamı	2.324	24.020	31.361
9406 Prefabrik yapılar	19.712	34.005	28.496
7113 Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	26.628	30.232	25.574
8418 Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	25.913	26.262	21.777
8415 Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	26.142	24.079	21.234
7306 Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	6.935	11.857	19.564

GTİP	Ürünler	2008	2009	2010
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	12.618	14.496	19.381
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	3.898	12.469	18.137
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	14.084	16.878	18.124
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	15.571	15.055	17.582
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	-	12.588	17.496
9405	Diğer aydınlatma cihazları, lambalar, ışıklı tabela, plaka vb.	4.273	11.733	17.312
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	4.645	14.321	16.139
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	17.020	13.922	16.003
5702	Dokunmuş halılar, yer kaplamaları (kilim, sumak, karaman vb)	16.171	12.428	15.723
7311	Demir/çelikten sıkıştırılmış/sıvılaştırılmış gaz için kaplar	112	55	15.294
7614	Aluminyum tellerden halatlar, örme halatlar vb. (izole hariç)	-	49	14.868
3916	Plastikten monofil, çubuk, profiller-enine kesiti > 1mm.	7.406	12.734	14.546
4418	Bina, inşaat için marangozluk, doğrama mamulleri	5.131	15.365	13.618
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	8.585	10.855	13.404
7326	Demir/çelikten diğer eşya	2.702	13.441	13.363
7314	Demir-çelik tellerden örme mensucat, ızgara, ağ, kafeslikler vb.	5.684	14.362	13.160
6908	Sırlı seramikten döşeme, kaldırım taşları, şömine, duvar karosu	5.810	8.793	12.390
8212	Usturalar, traş makineleri, traş bıçakları (şerit-taslak dahil)	1.494	7.089	10.835
8437	Tohumları temizleme, ayırma, öğütme, işleme makine ve cihazları	9.413	3.531	10.815
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	3.653	8.969	10.782
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.499	31.898	9.645
3307	Traş müstahzarları, vücut deodorantları, tuvalet müstahzarları	10.998	9.846	9.043
	Diğerleri	516.116	591.519	571.993
	TOPLAM	1.074.288	1.799.236	1.935.307

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İthalat

Son yıllarda ülkemizin Libya'dan ithal ettiği petrolün azalması ile ithalatımız da büyük oranda düşmüştür. Libya'dan yapılan ithalat 2008 yılında bir önceki yıla nazaran % 20 artarmış, 2009 yılında küresel finansal krizin etkisiyle % 16 gerilemiştir. 2010 yılı ithalatımız ise bir önceki yıla göre % 6 oranında artarak 425 milyon dolar olmuştur.

Libya'dan olan ithalatımızda önem arz eden ürünler petrol yağları, etilen polimerleri, asiklik alkoller, petrol gazları ve diğer hidrokarbonlar, etilen polimerleri (ilk şekillerde), asiklik alkoller, ağırlık olarak %99,94'ü demir olan (parça, pellet, vb.) müstahsallar ve azotlu gübrelerdir.

Türkiye'nin Libya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	Ürünler	2008	2009	2010
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	59.464	130.106	168.531
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	28.467	57.116	71.018
2905	Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevi	0	48.525	65.498
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	212.473	74.490	42.577
7203	Ağırlık; %99, 94 ü demir olan (parça, pellet, vb.) Müstahsallar	3.739	4.231	35.376
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	4.526	19.639	27.268
2901	Asiklik hidrokarbonlar	7.479	0	9.158
2815	Sodyum hidroksit (kostik soda) potasyum hidroksit (kostik potas)	3.408	305	1.369
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	0	0	1.146

4102 Koyun ve kuzuların ham derileri	695	569	832
7108 Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	1.275	443	715
5101 Yün ve yapağı (kardesiz/taranmamış)	559	572	594
7214 Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	0	0	516
4101 Sığır ve at cinsi hayvanların derileri-ham	535	77	500
4103 Diğer ham deriler	32	177	214
8474 Toprak, taş, metal cevheri vb. Ayıklama, eleme vb. İçin makineler	0	3	130
3402 Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	5	0	60
8708 Kara taşıtları için aksam, parçaları	1	0	42
Diğerleri	13.667	66.314	108
TOPLAM	336.325	402.568	425.652

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA ADI	İmza Tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
İktisadi İşbirliği ve Ticaret Anlaşması	05.01.1975	26.09.1975	15368
Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması	05.01.1975	13.05.1975	15235
Ticaret Anlaşması	06.10.1996	28.08.1997	23094
İkili Hava Ulaştırması Anlaşması	11.08.1975	14.08.1979	16727
İşgücü Anlaşması	05.01.1975	13.05.1975	
Denizcilik ve Deniz Nakliyatı Alanlarında İşbirliği Anlaşması	30.05.1975	16.11.1975	15414
Sosyal Güvenlik Anlaşması	20.03.1976		
Deniz Nakliyatı Ortak Şirketi Kurulması Hakkında Anlaşma	17.05.1977	25.07.1979	16707
Ticari ve Mali İşbirliği Anlaşması	02.05.1978	13.05.1978	16286
Ortak Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetleri Şirketi'ne İlişkin Anlaşma	30.12.1978	30.01.1979	16535
Ortak İnşaat ve İşletme Şirketi'ne İlişkin Anlaşma	30.12.1978	30.01.1979	16535
Ortak Tarım ve Hayvancılık Şirketi'ne İlişkin Anlaşma	30.12.1978	30.01.1979	16535
İktisadi,Sınai ve Zirai İşbirliği Protokolü	27.06.1981	25.09.1981	17469
Ticari İşbirliği Protokolü	27.06.1981	25.09.1981	17469
13 Eylül 1984 Tarihli Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Uygulanmasına Dair Anlaşma	09.08.1985	22.09.1985	
Olağanüstü KEK Toplantısı Protokolü	06.08.2004	07.05.2005	25808
20. Dönem KEK Toplantısı Protokolü	31.01.2007	09.12.2007	26725
21. Dönem KEK Toplantısı Protokolü	20.07.2009		

DTM Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

23-25 Kasım 2009 tarihlerinde Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında, Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan, Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, Ulaştırma Bakanı Sayın Binali Yıldırım, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız'ın katılımıyla Libya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sırasında Sayın Başbakan ve Bakanlarımız, Libya Devrim Konseyi Lideri Muammer Abu Minyar El Kaddafi ve Libya Başbakanı Bağdadi Ali El Mahmudi ile ikili görüşmelerde bulunmuştur. Görüşmelere Libya Hükümetinin tüm önemli bakanları katılmıştır.

Anılan ziyaret kapsamında, 24 Kasım 2009 tarihinde Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye İhracatçılar Meclisi ve İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri tarafından Türkiye-Libya Yatırım ve Ticaret Forumu Programı organize edilmiştir. Forumun açılışında düzenlenen panele Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Müteahhitler Birliği, Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası, Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği ile Libya Özelleştirme ve Yatırım Teşvik İdaresi ve Libya Odalar Birliği temsilcileri iştirak etmiş, panelin devamında müteahhitlik ve müşavirlik, inşaat malzemeleri, tekstil, hazır giyim, tarım, orman ürünleri ve deniz ulaştırması sektörlerinden 300'ü aşkın Türk iş insanı ve Libya'lı muhatapları bir araya gelmiştir. Programın sonunda Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk, Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan, Libya Başbakanı

bağuda Ali El Mahrouni ve Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan birer konuşma yapmışır.

Ziyaretin son günü olan 25 Kasım 2009 tarihinde iki ülke Başbakanlarının huzurunda iki ülkeden 10'u aşkın Bakan ve Kamu Kurumu temsilcileri tarafından birer örneği ilişikte sunulan 1 adet ikili Anlaşma ve 7 adet Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

İmzalanan anlaşmalar ve içerdikleri önemli konular aşağıda belirtilmektedir:

1. Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması: Yatırımların önündeki engeller karşılıklı olarak kaldırılacaktır.
2. T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ile Libya Arap Halk Sosyalist Büyük Cemahiriyesi Özelleştirme ve Yatırım Genel Kurulu Arasında Mutabakat Zaptı: İki ülke yatırım ajansları ve özel sektörleri, karşılıklı yatırımlarının artması amacıyla teşvik edilecek ve karşılıklı yatırım ziyaretleri düzenlenecektir.
3. Afrika'da Ortak Yatırımlar İle İlgili Mutabakat Zaptı: Afrika ülkelerinde ortak yatırım yapılması amacıyla kurulan çalışma grubu bir araya gelerek uygulamaya ilişkin detayları tespit edecektir.
4. Ortak Tarım Yatırımlarının Güçlendirilmesi ile İlgili Mutabakat Zaptı: Libya'da "Büyük Yapay Nehir Projesi" yoluyla sulanan bölgelerde ve Türkiye'de Doğu Anadolu, Güneydođu Anadolu ve Konya Havzası bölgelerinde tarımsal yatırım yapılması ile ilgili bir mekanizma kurulacaktır.
5. Tarım Alanında Mutabakat Zaptı: İki ülke Tarım Bakanlıklarınca Ortak Tarım Yürütme Komitesi kurulacaktır.
6. Ulaştırma Alanında Mutabakat Zaptı: Türk Hava Yolları İstanbul-Trablus uçuşları haftada 14'e, İstanbul-Bingazi uçuşları ise haftada 7'ye çıkarılacak; İzmir-Trablus Feribot seferleri yeniden başlatılacaktır.
7. Vizenin Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Mutabakat Zaptı: Her türlü pasaport hamiline, karşılıklı olarak 3 ay süre ile vizesiz giriş imkanı tanınacaktır.
8. Dış Ticaret ve Müteahhitlik Hizmetlerine Yönelik Teminat Mektuplarına İlişkin Mutabakat Zaptı: A&T Bank'ın sermayesi 1 milyar dolara çıkartılacak; A&T Bank ile tüm kamu bankalarının vereceği teminat mektupları doğrudan, özel bankalara ait teminat mektupları ise bir kamu bankasının kontr-garantisi çerçevesinde kabul edilecektir.

Diğer taraftan, Başbakanlar arasındaki görüşmede, 17-19 Kasım 2009 tarihlerinde Ankara'da 2. Tur Görüşmeleri gerçekleşen Serbest Ticaret Anlaşması'nın 2010'un ilk yarısında, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nın ise en kısa sürede imzalanması hususunda görüş birliğine varılmıştır.

Son derece başarılı geçen ziyarette Müteahhitlik alacak-borç ve sorunlu teminat mektupları konularında somut bir ilerleme kaydedilememiştir. Ancak, önümüzdeki dönemde bu hususta da önemli ilerlemelerin kaydedilmesi beklenmektedir.

İGEME VE LİBYA'NIN İHRACATI GELİŞTİRME MERKEZİ-LEPC (LIBYAN EXPORT PROMOTION CENTER) İLİŞKİLERİ

İGEME ve Libya'nın İhracatı Geliştirme Merkezi-LEPC (Libyan Export Promotion Center) arasında Türkiye ve Libya arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla 31 Ocak 2007 tarihinde bir İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Söz konusu anlaşma İGEME ve LEPC arasında aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapılmasını öngörmektedir:

- Ticari bilginin karşılıklı değişimi ve her iki ülkedeki iş çevrelerine iletilmesi
- Fuar ve seminer organizasyonlarında işbirliğine gidilmesi
- Karşılıklı ticaret heyetleri düzenlenmesi
- Ticareti geliştirme alanında diğer konularda işbirliği yapılması

Ayrıca, İGEME tarafından İslam Kalkınma Bankası'nın (IDB) talebi üzerine Libya İhracatı Geliştirme Merkezi (LEPC)'nin Genel Müdürü . Ali Abd Al-aziz Elisaue için 15-19 Ocak 2007 tarihlerinde Ankara'da bir eğitim programı düzenlenmiştir. Kendisi daha sonra Libya Ekonomi Bakanlığı görevini üstlenmiştir.

Ayrıca, 4-7 Haziran 2007 tarihlerinde LEPC'den iki uzman, Türkiye'nin dış ticaret yapısı, Türkiye-Libya ticari ilişkileri, İGEME'nin ihracatının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri, firmalar için iş yönetim sistemi vb. konularda Ankara'da İGEME tarafından eğitilmiştir.

Serbest Ticaret Anlaşması

Gümrük Birliği'ni düzenleyen Türkiye-AT Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı Kararı gereğince, Türkiye'nin ticaret politikasını AB'nin ticaret politikası (Ortak Ticaret Politikası) ile uyumlu hale getirme yükümlülüğü bulunmakta olup, bu kapsamda ülkemiz, AB'nin Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzaladığı üçüncü ülkelerle münferit olarak STA'lar imzalamaktadır.

Bu bağlamda, Ortak Ticaret Politikası'na uyum ve Libya ile ticari ve ekonomik ilişkilerimizin geliştirilmesi hedeflerinin yanısıra, ihracatçılarımızın Libya pazarında AB'li rakiplerinin gerisinde kalmamasını teminen, anılan ülke ile STA müzakerelerine başlanması amacıyla 16 Aralık 2008 tarihinde Dışişleri Bakanlığımız aracılığı ile Libya makamları nezdinde girişimde bulunulmuştur. Libya makamları söz konusu teklifimize prensip olarak olumlu yaklaştıklarını ifade etmişler, ancak müzakere tarihi verememişlerdir.

Girişimlerimiz kapsamında birinci tur STA müzakerelerinin 16-17 Nisan, 23-24 Nisan veya 4-5 Mayıs 2009 tarihlerinde Ankara ya da Trablus'ta gerçekleştirilmesi yönünde Libya makamlarına teklifte bulunulmuş, ayrıca anılan ülke makamlarının cevaplarının çabuklaştırılmasını teminen taslak bir STA

İçerik Dışişleri Bakanlığımız aracılığı ile 31 Mart 2009 tarihinde Libya makamlarına iletilmiştir.

Konuya ilişkin olarak, 21-23 Nisan 2009 tarihlerinde dönemin Devlet Bakanı Sayın Kürşad Tüzmen tarafından Libya'ya gerçekleştirilen ticaret ve müteahhitlik heyeti ziyaretinin sonucunda, iki ülke arasında bir STA akdedilmesi yönünde Mutabakat Zaptı imzalanmış ve bu metinde ilk tur müzakerelerin 2009 yılı Mayıs ayının üçüncü haftasında Ankara'da gerçekleştirilmesi hususunda Libya makamları ile mutabakata varılmıştır. Bu çerçevede, tarafımızdan, ilk tur STA müzakerelerinin 21-22 Mayıs 2009 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmesi hususunda Libya makamlarına teklifte bulunulmuş, ancak Libya makamlarından, söz konusu Mutabakat Zaptı'nın uygulanmaya konulabilmesini teminen Başbakanlık makamlarınca onaylanmasının ertesinde bir tarihe ertelenmesi talep edilmiştir.

Bu çerçevede, Dışişleri Bakanlığında 1 Haziran 2009 tarihinde alınan bir yazıda, söz konusu onay işlemlerinin 24 Mayıs 2009 tarihinde Libya makamlarınca tamamlandığı belirtilmiş, bunun üzerine tarafımızdan, ilk tur STA müzakerelerinin 18-19 veya 22-23 Haziran 2009 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilmesi teklif edilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu tarihlere ilişkin Libya makamlarının teyidinin çabuklaştırılması ve müzakerelere yönelik hazırlıkların ivedilikle tamamlanabilmesini teminen, Libya'nın Avrupa Birliği ile STA müzakerelerini yürüten Sanayi, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Bölümü Direktörü'ne 10 Haziran 2009 tarihinde bir mektup yazılmıştır.

Tüm bu girişimlere rağmen, Dışişleri Bakanlığında 19 Haziran 2009 tarihinde alınan yazıda, Libya tarafının söz konusu müzakereler için devam eden çalışmalarını 22 Haziran tarihine kadar tamamlayamayacağını ve Libya tarafının yeni tarih önerisini bilahare bildireceğini belirtmişlerdir.

Bu kapsamda, 20-22 Temmuz 2009 tarihlerinde gerçekleştirilen 21. Dönem KEK 1. Toplantısı'nda bir STA imzalanması ile Türk ve Libya firmalarınca Libya'da sanayi bölgeleri kurulması ve işletilmesine ilişkin müzakerelerin 2009 yılı Eylül ayına kadar tamamlanması ve uygulamanın 2010 yılında başlatılması kararlaştırılmıştır.

Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk'un 11-12 Ağustos 2009 tarihlerinde Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan'ın davetlisi olarak gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretinde konu tekrar ele alınmış, STA birinci tur müzakerelerinin 7-8 Eylül 2009 tarihlerinde Trablus'ta gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Sözkonusu müzakerelerin 5-9 Eylül 2009 tarihlerindeki Libya ziyareti sırasında gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması

21-23 Nisan 2009 tarihleri arasında dönemin Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen başkanlığında Libya'ya gerçekleştirilen Müteahhitlik ve Ticaret Heyeti kapsamında Türkiye ile Libya arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması parafe edilmiştir. 20-22 Temmuz 2009 tarihlerinde gerçekleştirilen 21. Dönem KEK 1. Toplantısı'nda sözkonusu anlaşmanın 2009 yılı Eylül ayı içerisinde imzalanması kararlaştırılmıştır. Ancak, Libya tarafının anlaşmanın Arapça nüshasını Türk tarafına ilememesi nedeniyle 5-9 Eylül 2009 tarihlerindeki Libya ziyareti sırasında anlaşma imzalanmayacaktır.

Onay Sürecindeki Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA ADI İMZA TARİHİ

Türk Standartları Enstitüsü ile Libya Ulusal Standardizasyon ve Metroloji Merkezi Arasında Teknik işbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı 22.04.2009

KEK Eşbaşkanı ve Son Toplantı

Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu Eşbaşkanlıkları Ulaştırma Bakanı Sayın Binali Yıldırım ve Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Sayın Matuk Muhammed Matuk tarafından deruhte edilmektedir.

Türkiye-Libya 21. Dönem KEK 1. Toplantısı 20-22 Temmuz 2009 tarihleri arasında Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın eşbaşkanlığında Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Anılan KEK toplantısı sırasında 21. Dönem KEK 2. Toplantısı'nın 2009 yılı Ekim ayında Trablus'ta gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

İş Konseyi Başkanı ile Son Toplantı

Türkiye-Libya İş Konseyi Kuruluş Anlaşması, 28-31 Ocak 2007 tarihlerinde Trablus'ta gerçekleştirilen Türkiye-Libya 20. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı esnasında, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) ile Libya Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği arasında imzalanmıştır.

Konseyin Türk Tarafı Başkanlığı TML İnşaat Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı H.Ersin Takla tarafından Libya Tarafı Başkanlığı ise Cuma El Usta tarafından yürütülmektedir.

Diğer taraftan, Libya İş Adamları Konseyi üyesi iş adamları ile DEİK üyesi iş adamlarımız 2009 yılı Temmuz ayında İstanbul'da bir araya gelmiştir.

Üst Düzey Ziyaretler (Son 5 Yıl)

• Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk, 11-12 Ağustos 2009 tarihlerinde Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Ziyaret kapsamında Manavgat Çayı'ndan Libya'ya deneme amaçlı su taşınması, ülkemizden Libya'ya tarımsal üretime elverişli arazi tahsis edilmesi, Müteahhitlik alacak, borç ve teminat mektubu sorunları ile Türk müteahhitlik firmalarının Libya'da üstlendikleri projelerin sözleşmelerinin gözden geçirilmesi hususları ele alınmıştır. Bu çerçevede; Konuk Bakan Sayın Matuk, Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan, Devlet

Bakanı Sayın Cevdet Yılmaz, Çevre ve Orman Bakanı Sayın Veysel Eroğlu tarafından kabul edilmiş, ayrıca Türkiye Mütahhitler Birliği ile görüşmelerde bulunmuştur.

- 21-23 Nisan 2009 tarihleri arasında dönemin Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen başkanlığında Libya'ya mütahhitlik ve ticaret heyeti ziyareti gerçekleştirilmiştir.
- 29 Ocak-1 Şubat 2007 tarihlerinde, Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu 20. Dönem Toplantısı ile eşzamanlı olarak, dönemin Devlet Bakanı Sayın Kürşad Tüzmen başkanlığında Trablus'a bir ticaret ve mütahhitlik heyeti ziyareti gerçekleştirilmiştir.
- Türkiye-Libya Ortak Uzlaşma Komitesi toplantısı, 11-14 Aralık 2006 tarihlerinde Trablus'ta gerçekleştirilmiştir.
- Libya Ekonomi, Ticaret ve Yatırım Bakanı Sayın Al-Tayyib Al-Safi Al-Tayyib 20-25 Kasım 2006 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Ziyaret sırasında, 11.MÜSİAD Uluslararası Ticaret Fuarı ve 10. Uluslararası İşbirliği Forumu vesilesiyle, Libyalı Bakan, Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve dönemin Devlet Bakanı Sayın Kürşad Tüzmen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- 8-12 Kasım 2006 tarihlerinde Trablus'ta "1.Türk İhrac Ürünleri Fuarı" gerçekleştirilmiştir. Fuar değişik sektörlerden 52 firma iştirak etmiştir. Sözkonusu fuarın açılışı Dönemin Dış Ticaret Müsteşarı Sayın Tuncer Kayalar tarafından yapılmıştır.
- Dönemin Bayındırlık ve İskan Bakanı Sayın Zeki Ergezen, beraberinde bir işadamları heyetiyle, 4-7 Mayıs 2005 tarihlerinde Libya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.
- Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu 19. Dönem Toplantısı vesilesiyle, dönemin Libya İşgücü, Eğitim ve İşletme Genel Halk Komitesi Sekreteri Sayın Matuk Muhammed Matuk 4-6 Ağustos 2004 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret etmiştir.
- Dönemin Devlet Bakanı Sayın Kürşad Tüzmen bir işadamları heyeti ile birlikte 25-27 Haziran 2004 tarihleri arasında Libya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

İGEME VE LİBYA'NIN İHRACATI GELİŞTİRME MERKEZİ-LEPC (LIBYAN EXPORT PROMOTION CENTER) İLİŞKİLERİ

İGEME ve Libya'nın İhracatı Geliştirme Merkezi-LEPC (Libyan Export Promotion Center) arasında Türkiye ve Libya arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla 31 Ocak 2007 tarihinde bir İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Söz konusu anlaşma İGEME ve LEPC arasında aşağıda belirtilen konularda işbirliği yapılmasını öngörmektedir:

- Ticari bilginin karşılıklı değişimi ve her iki ülkedeki iş çevrelerine iletilmesi
- Fuar ve seminer organizasyonlarında işbirliğine gidilmesi
- Karşılıklı ticaret heyetleri düzenlenmesi
- Ticareti geliştirme alanında diğer konularda işbirliği yapılması

Ayrıca, İGEME tarafından İslam Kalkınma Bankası'nın (IDB) talebi üzerine Libya İhracatı Geliştirme Merkezi (LEPC)'nin Genel Müdürü . Ali Abd Al-aziz Elisaue için 15-19 Ocak 2007 tarihlerinde Ankara'da bir eğitim programı düzenlenmiştir. Kendisi daha sonra Libya Ekonomi Bakanlığı görevini üstlenmiştir.

Ayrıca, 4-7 Haziran 2007 tarihlerinde LEPC'den iki uzman, Türkiye'nin dış ticaret yapısı, Türkiye-Libya ticari ilişkileri, İGEME'nin Türkiye'nin ihracatının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri, firmalar için iş yönetim sistemi vb. konularda Ankara'da İGEME tarafından eğitilmiştir.

EXİMBANK

1988-1990 yılları arasında yürürlükte kalan "Libya Köprü Döviz Kredisi Garanti Programı" çerçevesinde, bu ülkede iş üstlenen mütahhitlik firmalarımızın döviz kredisi kullanmaları sağlanmıştır. Firmalarımız program kapsamında verilen 128,7 milyon dolar tutarındaki 70 adet teminat mektubu karşılığında, ticari bankalardan 134,2 milyon dolar döviz kredisi kullanmıştır.

Eximbank tarafından 1999-2002 yılları arasında Mütahhitlik Hizmetleri Köprü Döviz Kredisi Programı yürürlüğe konmuş, beş firmamıza toplam 8,5 milyon dolar tutarında kredi kullandırılmıştır. Banka tarafından 2009 yılında inşaat faaliyetleri devam eden ve 2008 yılında alacaklarını tahakkuk etmiş ancak tahsilatı gerçekleştirilmemiş mütahhitlere yönelik Yurt Dışı Mütahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi Programı yürürlüğe konmuştur. Libya'da iş yapan firmaların da bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür.

Karşılıklı Yatırımlar

Türk firmalarının Libya'da inşaat, tarım, madencilik, imalat ve hizmet sektörlerinde olmak üzere yaklaşık 60 milyon dolar tutarında yatırımı bulunmaktadır.

2009 yılı itibarıyla ülkemizde 69 adet Libya sermayesine sahip firma toplam 47,8 milyon TL sermaye ile faaliyet göstermektedir. Bu firmaların ağırlıklı bölümü toptan ve perakende ticaret ile diğerleri ise hizmetler sektöründe faaliyetlerini sürdürmektedir.

Diğer taraftan, 21-23 Nisan 2009 tarihlerinde Libya'ya gerçekleştirilen resmi heyet ziyareti esnasında, Bakanlar arasında imzalanan "Mutabakat Zaptı"nda Libya'da "Sanayi Bölgeleri" kurulması ve işletilmesi için işbirliğine yönelik olarak çalışma grubu kurulması kararlaştırılmıştır.

Kurulacak bölgelerde Türk firmalarının yatırıma yönelmesi ve istihdam yaratması hedeflenmektedir.

Sanayi Bölgelerinin yanında Serbest Bölgeler konusunda da iki ülke arasında bir düzenlemeye gidilebileceği belirtilmiştir. Bu çerçevede Misurata Serbest Bölgesi ile ilgili teknik destek sağlanabileceği Türk firmalarının yatırıma yönlendirilebileceği belirtilmiştir.

Enerji Konusundaki İlişkiler

OPEC üyesi olan Libya, 5,4 milyar ton ile Afrika kıtasının en büyük petrol rezervine sahip ülkesidir. 2007 yılı petrol üretimi 86 milyon ton olup, Afrika ülkeleri içinde Nijerya ve Cezayir'den sonra 3. sıradadır.

Libya'nın petrol rezervlerinin büyük kısmı henüz araştırılmamış olup, ülkenin sadece % 25'i için petrol şirketleriyle arama anlaşmaları yapılmış durumdadır. Libya'nın doğalgaz rezervleri ise 1,5 trilyon m³'tür. Bu miktar ile Afrika kıtasında Nijerya, Cezayir ve Mısır'dan sonra dördüncü sırada bulunmaktadır. 2007 yılı üretimi 15 milyar m³ olup, doğalgaz üretimi ve ihracatı 2004 yılı sonlarında faaliyete geçen ve Avrupa'ya gaz taşıyan Greenstream boru hattı ile birlikte artmaktadır. Söz konusu boru hattından 2007 yılında İtalya'ya taşınan gaz miktarı 9,2 milyar m³'tür.

Enerji alanında TPAO ve BOTAS ile Libya'lı muhatapları NOC arasında işbirliği bulunmaktadır. Bu kapsamda TPAO, Libya'da 1999'dan beri arama faaliyetlerine yönelik projeler gerçekleştirmekte olup, ilk arama kuyusunun sondajına 2009 Ağustos ayında başlanması planlanmaktadır. TPAO Libya'da arama faaliyetlerini keşif ile neticelendirerek üretici bir şirket konumuna geçmeyi amaçlamaktadır. Buna ilaveten, NOC ile doğrudan pazarlık yolu ile NC189 ve 147/3-4 ruhsatlarının yakın civarında yer alan ve daha önceden petrol keşfi yapılmış ancak geliştirilememiş sahaları özellikle NC101 ve Kamiliyah sahalarını alarak geliştirmek istemektedir.

BOTAS ile NOC arasında Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) alanında işbirliği öngörülmüş, ancak NOC bu alanda yetersiz olduğu için somut bir işbirliği gerçekleşmemiştir. Ayrıca, elektrik alanında, "Sekiz Ülke Enterkoneksiyon Projesi" kapsamında çalışmalar sürdürülmektedir. LNG alanında öngörülen işbirliğinin yanı sıra, Libya ile Türkiye arasında madencilik ve enerji verimliliği alanlarında karşılıklı işbirliğine gidilebileceği öngörülmektedir. Libya'dan 2008 yılında 260.523 ton LPG ithalatı gerçekleştirilmiştir. Libya'nın boru hatları ve LNG projelerinin 2020-2030 enerji ihtiyacı çerçevesinde dikkate alınacağı BOTAS tarafından belirtilmiştir. BOTAS Libya'nın LNG projeleri ile ilgilenmektedir.

Ulaştırma

Karayolu

Libya 25.000 km'lik asfalt yola sahiptir. Tunus sınırından Mısır sınırına kadar yapılması planlanan otoban projesinin (Trans-Libya) teknik çalışmalarının en kısa zamanda tamamlanması öngörülmektedir. Ayrıca Kuzey-Güney hattından Libya'yı Sudan, Çad ve Nijer'e bağlayacak olan karayolu projesi hususunda henüz somut bir adım atılmamıştır.

Türkiye ile Libya arasında Kara Ulaştırması Anlaşması bulunmamaktadır. Taşımaların tamamına yakını denizyolu ile yapılmaktadır. Ayrıca istatistiklere göre ihracat taşımalarının % 1,8'lik kısmı karayolu ile gerçekleştirilmekte ancak bu rakamın Türkiye'den Ro-Ro ile Avrupa limanlarına giderek, buradan yine Ro-Ro ile Libya limanlarına geçen veya deniz yoluna aktarılan yüklere ait olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'den Mısır ve Libya limanlarına doğrudan Ro-Ro seferleri başlatılmasına yönelik girişimlerimize paralel olarak Libya ile Kara Ulaştırması Anlaşmasının imzalanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan, 2009 Nisan ayı içerisinde gerçekleştirilen Ticaret Heyeti ziyareti sırasında iki ülke arasındaki ticareti hızla artıracaklarını belirten Libya Sanayi Ticaret ve Yatırım Bakanı Muhammed Ali Al Huveyj, Libya'nın büyük ölçekli kara ve demiryolları projeleri olduğundan bahisle, Türk işadamlarına işbirliği çağrısında bulunmuştur. Ayrıca, Afrika'ya karayoluyla ürün taşıyan büyük bir lojistik sektörü planladıklarını ve bu hususta da işbirliği imkanlarının bulunduğunu ifade etmiştir.

Denizyolu

Deniz taşımacılığı alanında Libya'nın ulusal mevzuatından kaynaklanan karar sürecinin yavaşlığı, zaman zaman gerek gemilerin gerekse de gemi personelinin mağdur olmasına neden olmaktadır. Son bir yıl içerisinde Libya limanlarında Türk Bandıralı gemilerden bazıları, yük operasyonlarında ve yakıt alımları sırasında yaşanan sorunlar nedeniyle tutulmuş, mahkemelerce belirlenen tazminatlar için P&I (Protection and Indemnity) kuruluşları tarafından güvence verilmesine rağmen sözkonusu gemiler ve personelleri mahkeme süreleri uzatılarak limanlarda tutulmuşlardır (MV ALISA, MNE-S gemileri).

20. Dönem KEK Protokolünün Ulaştırma başlığı altında, Türkiye ile Libya arasında doğrudan ve düzenli seferlerin başlatılmasını teminen imkanların araştırılması hususunda Libya'dan bir heyetin 2007 yılının ikinci yarısında ülkemizi ziyaret etmesine atıfta bulunulmuş olup, söz konusu ziyaret gerçekleştirilememiştir.

Demiryolu

Bingazi ve Barce (AlMarj) arasındaki hattın terk edildiği 1964 yılından bu yana, Libya'da herhangi bir demiryolu hizmeti bulunmamaktadır. Ancak, hükümet Tunus'tan Mısır'a uzanan 2.178 km'lik sahil hattını ve Sirte'den Sebha'ya uzanan 992 km'lik hattı kapsayan yeni bir ulusal demiryolu programını uygulamaya koymuştur. Söz konusu projeleri Rus ve Çinli firmalar üstlenmişlerdir. Ayrıca Bingazi ve Tobruk arasında hızlı tren hattı inşa edilmesi planlanmaktadır.

Havayolu

Türkiye ile Libya arasında Hava Ulaştırma Anlaşması 11 Ağustos 1975 tarihinde imzalanmış olup, son olarak 14 Ekim 2008 tarihli Mutabakat Zaptı ile güncellenmiştir. Mevcut anlaşma çoklu tayine imkân

tanımlanmaktadır. Her iki tarafın havayolları da İstanbul-Trablus ve tersi hatta haftalık 7 frekans yolcu uçuşu, İstanbul-Bingazi ve tersi hatta Ağustos 2009 tarihine kadar haftalık 4 frekans, bu tarihten sonra ise 7 frekans yolcu uçuşu ve buna ilave olarak haftalık 7 frekans kargo uçuşu gerçekleştirme hakkına sahiptir. Dış Ticaret Taahhütlerinin yaklaşık % 3'ü havayolu ile gerçekleştirilmektedir.

12 Ağustos 2009 tarihinde Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk onuruna düzenlenen yemek sırasında, Libya ile çalışan iş adamlarımızın talebi üzerine Türkiye-Libya gidiş- dönüş uçuş saatlerinin yeniden düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan'ın talimatları doğrultusunda sözkonusu seferlerin iş adamlarımızı aynı gün içinde konaklama yapmaksızın Trablus'a gidiş-dönüş yapabilmelerine imkân sağlayacak şekilde düzenlenmesi hususu Ulaştırma Bakanlığına ve Türk Havayolları (THY) A.Ş.'ye iletilmiştir. Konuya ilişkin THY Genel Müdürlüğünden alınan yazıda, mevcut frekans sayısının yeterli görülmesi nedeniyle değişikliğe gerek duyulmadığı belirtilmektedir.

Sosyal Güvenlik ve İşgücü

Ülkemiz ile Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve bu sözleşmenin uygulanmasına dair İdari Anlaşma 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, Libya'da iş üstlenen Türk müteahhitlerinin yanında çalışan daimi Türk işçilerinin sosyal güvenlik haklarının sağlanması hususunu düzenlemiştir.

Bu alandaki sorunların çözümünü teminen, ülkemiz Sosyal Güvenlik Kurumları ile Libya Sosyal Sigortalar Kurumu arasında her yıl düzenli olarak yapılan Sosyal Güvenlik Teknik Komite Toplantıları 1996 yılından beri kesintiye uğramıştır.

Libya Hizmet İşleri Genel Halk Komitesi'nce alınan 1430/5 sayılı Karar gereği, yabancıların istihdamına ilişkin hususlar yeniden düzenlendiğinden, Libya'da faaliyet gösteren Türk firmalarının 2000 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye'den getirmek istedikleri işçiler için blok çalışma vizesi alamamaları, Libya'da Türk İşgücü istihdamını güçleştirmektedir.

Türkiye-Libya Yatırım İlişkileri

Libya 2010 yılına kadar hidrokarbon sektörü başta olmak üzere 30 milyar ABD Dolar'lık yabancı sermayeyi ülkeye çekmeyi planlamaktadır.

Libya'da Yatırım Teşvikleri

Yabancı sermayeyi teşvikte petrol sektörü ve diğer sektörler için iki ayrı düzenleme mevcuttur. Libya'nın genel yabancı sermayeyi teşvik yasası 1997 yılında düzenlenmiş olmakla birlikte, konuyla ilgili temel düzenlemelerin yapılması devam etmektedir. Bu konuda yetkili kurum Yabancı Yatırım Kurulu'dur. Libya'ya yönelik projeleri olanlar ya doğrudan bu Kurula veya ülkelerindeki Libya Halk Büroları'na başvurabilirler.

Yasanın kapsadığı alanlar; sanayi, sağlık, turizm, hizmetler ve tarım yatırımlarıdır. Ayrıca Genel Halk Komitesi'nin Sekreterden gelecek öneri ile yeni alanlar belirleme yetkisi vardır.

Bu yasanın alanına giren projelere sağlanan imkanlar şunlardır:

- Projenin uygulanması için gereken makine ve aletler, her türlü gümrük vergisi ve harçtan muaftır.
- Projeye konu materyal, yedek parça ve hammadde beş yıllık bir süre için her türlü gümrük vergisi, diğer vergi ve harçlardan muaftır.
- Projede üretilen ürünler ihracatta her türlü vergi ve harçlardan bağımsızdır.
- Ticari belge ve faturalarda istenen damga vergisinden muaftır.
- Beş yıllık bir süre için gelir vergisinden muaftır.
- Karlar ülke dışına çıkartılabilir.
- Projenin inşası ve işleyişi için gereken gayri menkulü satın alma ve/veya kiralama hakkı mevcuttur.
- Yatırılan sermayenin; proje süresi bitiminde, tasfiye sonrasında, satış sonrasında veya lisansın verilmesinden itibaren beş yıl geçtikten sonra ülke dışına çıkartılabilir.
- Yatırımcı ülkeye getirdiği sermayeyi altı ay içinde kendisine gerekli lisansın verilmemesi veya koşulların yetersizliği (su veya elektrik sıkıntısı gibi) nedeniyle kullanamamışsa bunu yeniden ülke dışına çıkartabilir.
- Yatırım gereği Libya'da bir şirket kurulması gerektiğinde bu şirket Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na veya ticaret odasına kayıt zorunluluğundan muaftır.
- Yatırımcı projenin kuruluşu ve işleyişi için Libya'da bulamadığı işgücü için yabancı işçileri getirebilir.

Misuratah Serbest Bölgesi

1999 tarihli yasa ile Serbest Bölgeler Genel İdaresi ve ülkenin tek serbest bölgesi olan Misuratah Serbest Bölgesi kurulmuştur.

Serbest bölgede firmalara sağlanan başlıca imkanlar şunlardır:

- Transit, ihracatı yapılacak yerel ürünlerin, serbest bölgede üretilen ürünlerin ve ihracat amacıyla ithal edilmiş ürünlerin depolanması;
- Eşyaların boşaltılması, temizlenmesi, yerel ürünleri de içine alabilecek yeni bileşimler yapılması, yeniden paketlenme ve pazarın talebine göre ürünün durumunda yapılacak benzer operasyonlar
- Demontaj, montaj, tamamlayıcı veya yeniden üretim faaliyetleri
- Serbest Bölgedeki yatırımcıların ihtiyaç duyabileceği finansal hizmetler, bankacılık, sigortacılık ve diğer hizmetler

Serbest Bölgede Sağlanan Teşvik ve Avantajlar

- Yatırım sermayesi ve kazançların serbestçe dışarı çıkarılması
- Sermayenin ve malların Serbest Bölge ile yabancı ülkeler arasında dolaşımı denetime ve gümrük vergisine tabi değildir.
- 5 yıllığına sağlanan gelir vergisi muafiyeti üç yıl daha uzatılabilir.
- Bölgedeki faaliyetlerden elde edilen kazançlar yeniden yatırıma dönüştürülürse aynı muafiyetten yararlanır.
- Muafiyet dönemindeki zararlar gelecek yıllara aktarılabilir.
- Serbest bölgedeki projeler millileştirmeye karşı yasal koruma altındadır. Ayrıca buradaki tesisler başka yere götürülebilir.
- Projelerin bir kısmı veya tamamının mülkiyeti başka bir yatırımcıya devredilebilir.
- Proje süreleri yatırımcının ihtiyacına göre belirlenmektedir.
- Projelerde gereken makina, ekipman ve hammadde ihracat ve ithalat vergisi veya ilave ücretlerden muafittir.
- Serbest Bölgeden ithal veya ihraç edilen ürünlerin depolanmasında zaman kısıtlaması yoktur.
- Serbest Bölgedeki projelerin ticaret odalarına kaydı veya ihracatçı/ithalatçı kaydı yaptırması gerekmemektedir.
- Projelerin yürütülmesi için gerekli niteliklere sahip yabancı işçi çalıştırılabilir.

Bu konudaki yasanın tamamına http://www.investinlibya.com/en_misrata.htm web adresinden ulaşmak mümkündür.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Teminat Mektupları

Türkiye-Libya arasında geçmiş dönem müteahhit alacakları ile Libya Bankalarının Türkiye'den talep ettiği teminat mektubu ödemeleri ile ilgili sorunlar 12-14 Aralık 2006 tarihinde Libya'da yapılan Ortak Uzlaşma Komitesi toplantısında ele alınmış, ancak bu toplantılardan çözüme yönelik bir netice alınamamıştır.

Libya Bankalarının söz konusu döneme ait teminat mektuplarını tahsil etme girişimleri Türk firmalarının yerel mahkemelerden aldıkları tedbir kararları nedeniyle sonuçsuz kalmıştır. Buna bağlı olarak, Libya Makamları Türk Bankalarının verdiği teminat mektuplarını kabul etmemekte, bu nedenle Türk firmaları teminat mektubu temin etmek için yabancı bankalara yüksek oranlarda komisyon ödemek zorunda kalmakta, bu durum da katıldıkları ihalelerde firmalarının rekabet güçlerini önemli ölçüde azaltmaktadır. Bu sorunun önemli bir nedeninin kendi iç mevzuatımızdan kaynaklandığı bilinmekte olup, Türk Bankalarının verdiği teminat mektuplarına yerel mahkemelerce tedbir konulmasını önleme yolunda bir mevzuat değişikliği yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

23-25 Kasım 2009 tarihlerinde Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında gerçekleştirilen ve son derece başarılı geçen ziyarette Müteahhitlik alacak-borç ve sorunlu teminat mektupları konularında somut bir ilerleme kaydedilememiştir. Ancak, önümüzdeki dönemde bu hususta da önemli ilerlemelerin kaydedilmesi beklenmektedir.

İşçi Sorunları

Libya'da iş yapan firmaların asgari % 50 oranında Libyalı işçi çalıştırma zorunluluğu da firmalarımızda sıkıntı yaratmaktadır. Bu oranın önümüzdeki dönemde yabancı işçiler aleyhine değişmesi beklenmektedir. Özellikle Libyalı nitelikli işçi bulma konusunda çeşitli sıkıntılar yaşanmaktadır.

Ayrıca, Libya'da ofisi bulunan firmaların müdür yardımcılarının Libyalı olması ile ilgili 223 sayılı Karar firmalarımızı zorlayan başka bir hususu oluşturmaktadır.

Bunun dışında, çalışma vizesinin çıkartılması (blok vize) aşamasında meslek grubu sınırlaması nedeniyle, Çalışma Bakanlığı onayı ve sonrasındaki işlemler oldukça uzun sürmektedir. Öte yandan, daha önce 1 yıl olan blok vize kullanım süresinin 3 aya düşürülmesi uzun dönemli projeler üstlenen Türk müteahhitleri için sorun oluşturmaktadır.

Lojistik

Türk şirketlerine ait bazı gemiler Libya limanlarında çeşitli sıkıntılarla karşılaşmakta, bu sorunların çözümüne yönelik adli süreç uzun sürdüğünden gerek gemi mürettebatı gerek gemi sahibi şirket maddi ve manevi zararlara maruz kalabilmektedir.

- Mine-S isimli Türk bandıralı gemi, gemiye alınan yakıtın yasal olmadığı gerekçesiyle 24 Mart 2008 tarihinden bu yana Misurata Limanı'nda alıkonulmaktadır. Konuya ilişkin adli süreç devam etmektedir.
- M/V Alisa isimli başka bir Türk gemisi, Trablus Limanı'na yük indirmesi sırasında rıhtımda meydana gelen kaza nedeniyle Çad asıllı bir Libya vatandaşının hayatını kaybetmesi üzerine limanda alıkonmuş ve gemi kaptanları tutuklanmıştır. 10 Eylül 2008 tarihinde Kaddafi Uluslararası Hayır ve Kalkınma Vakfı nezdinde daha önce yapılan girişimler neticesinde Vakfa bağlı Kaddafi İnsan Hakları Derneği aracılığıyla kaptanlar Libya'dan ayrılmıştır.

Diğer Sorunlar

Libya'ya ihracat gerçekleştiren firmalar aşağıdaki hususların ihracatımızı olumsuz etkilediğini belirtmektedir:

- İhracatla ilgili belgeler büyükelçilik veya konsolosluk onayına tabidir ve evrak başına 50-60 dolar istenmektedir.

Çalışan mütteahhitlik firmaları ve hizmetleri ihracatı için gerekli olan malzemelerin ithalatı yasaklı veya kısıtlıdır.

- Yerli üretimi korumak amacı ile yerli alternatifi olan ürünlerde tüketim vergisi uygulanmaktadır.
- HIB (Housing and Infrastructure Board) ve ODAC (Organization for the Development of Administration Center) başta olmak üzere birçok projede yerli üretimden malzeme kullanılması şart koşulmaktadır.

Müteahhitlik Alacakları ile İlgili Sorunlar

Geçmiş yıllarda Libya'da iş alan Türk müteahhitlerinin işlerinin yarım kalması nedeniyle Türk Bankalarının müteahhitlerimiz lehine Libya Bankalarına yönelik olarak verilen kontrgaranti mektuplarına ilişkin sorunlar bugüne kadar gelmiştir.

28 Haziran-2 Temmuz 1989 tarihleri arasında Ankara'da yapılan 15. Dönem KEK Toplantısında alınan Karar uyarınca Libya bankalarının tazmini istenilen teminat mektupları konusunda Libya tarafınca verilen "52" adet teminat mektubuna ilişkin bir liste kabul edilerek taraflar gerekli işlemleri yapma konusunda mutabık kalmışlardır.

Teminat Mektupları açısından, 1989 tarihi milad olarak kabul edilmektedir. Söz konusu döneme ait 52 adet Teminat Mektubu yaklaşık 41 milyon dolar tutarında olup, toplam 31.561.925 dolarlık tutar 25.9.1989-31.1.1990 tarihleri arasında, 9.448.425 dolarlık tutar da 28.9.1990 tarihinde tazmin edilmiştir.

24-27 Ağustos 1993 tarihleri arasında yapılan 17. Dönem KEK Toplantısında Teminat Mektupları konusunda eski hükümlere yer verilerek 52 mektup dışında kalan ve 2.7.1989 tarihinden sonra olan tazmin taleplerinin ise Ortak Daimi Teknik Daimi Komiteye gönderilmesi kararlaştırılmıştır.

11 Şubat 1995 tarih, 22199 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 18. Dönem KEK Protokolünün Teminat Mektuplarını düzenleyen II/2. Maddesinde, 12 Eylül 1989 tarihi sonrasına ait ve 52 adet teminat mektubunun dışında kalan ve sorunlu hale gelen işlere ilişkin teminat mektuplarının Ortak Teknik Daimi Komitede görüşülüp, karara bağlanacağı, bu Protokolün imzalanmasından sonra üstlenilecek yeni işlere ilişkin düzenlenecek teminat mektuplarında uluslararası bankacılık kurallarının geçerli olacağı hükme bağlanmıştır.

Türkiye-Libya Ortak Teknik Daimi Komitesi (OTDK) 1985 yılında imzalanan 12. Dönem KEK Protokolü uyarınca kurulmuştur. Anılan Protokolde, Komitenin Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu bünyesinde Libya'da faaliyet göstermesi ve müteahhitlik hizmetleri alanında ortaya çıkan sorunlara çözüm bulması kararlaştırılmıştır. Ancak, OTDK, 1996 yılından bu yana toplanamaması nedeniyle fiilen ortadan kalkmıştır.

Diğer taraftan, konu 19. Dönem KEK Toplantısı sırasında gündeme gelmiş ve KEK protokolünde, müteahhitlik hizmetleri alanındaki sorunların çözülmesini teminen bir Ortak Uzlaşma Komisyonu kurulması kararlaştırılmıştır.

Türkiye-Libya Ortak Uzlaşma Komisyonunun son toplantısı, Türkiye-Libya 20. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı ile eşzamanlı olarak 28-31 Ocak 2007 tarihlerinde Trablus'ta gerçekleştirilmiştir.

Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk'un 11-12 Ağustos 2009 tarihlerindeki ziyareti sırasında konuyla ilgili olarak Türkiye Müteahhitler Birliği ile bir toplantı yapmış, toplantı neticesinde taraflar arasında genel bazı prensipler üzerinde mutabakata varılmıştır. Bu prensipler şu şekilde özetlenebilir:

- Alacak ve borç sorununa ilişkin olarak müteahhitlik firmalarımız Libya Hazinesine karşı hak sahibi ve sorumlu durumdadırlar.
- Alacaklı ve borçlu firmalarımız 3 kategoriye ayrılmaktadır: net alacaklı olanlar, borçları ve alacakları dengeli olanlar ve sadece borçlu durumda olanlar.
- 3. kategoriye ilişkin ve mevcudiyeti hukuken sona ermiş firmaların bu durumlarının resmi olarak Libya tarafına bildirilmesi durumunda bu borçlar silinecektir.
- Türk bankalarından tazmini talep edilen teminat mektuplarına ilişkin işverenin kusurundan kaynaklanan faiz ve komisyonlar silinecektir.
- Firmalarımızın borç ve alacak miktarları ile tazmini talep edilen teminat mektuplarının kesinleştirilmesi için teknik bir çalışma yapılacaktır.
- Teminat mektuplarının tazmin talebinin yerine getirilmesi durumunda Türk bankalarının teminat mektupları Libya'da kabul edilecektir.

23-25 Kasım 2009 tarihlerinde Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında gerçekleştirilen ziyarette Dış Ticaret ve Müteahhitlik Hizmetlerine Yönelik Teminat Mektuplarına İlişkin Mutabakat Zaptı: A&T Bank'ın sermayesi 1 milyar dolara çıkartılacak; A&T Bank ile tüm kamu bankalarının vereceği teminat mektupları doğrudan, özel bankalara ait teminat mektupları ise bir kamu bankasının kontr-garantisi çerçevesinde kabul edilecektir.

Diğer Anlaşma ve Projeler

ÇVÖ Anlaşması

20-22 Temmuz 2009 tarihlerinde gerçekleştirilen 21. Dönem KEK 1. Toplantısı'nda sözkonusu anlaşmanın taslak metinleri teati edilmiştir. Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk'un 11-12 Ağustos 2009 tarihlerindeki ziyareti sırasında, sözkonusu anlaşmanın birinci tur müzakerelerinin Eylül ayında Trablus ya da Ankara'da yapılması kararlaştırılmıştır. 5-9 Eylül 2009 tarihlerinde gerçekleştirilecek resmi ziyaret çerçevesinde sözkonusu müzakerelerin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Türkiye-Libya Adli Yardımlaşma Anlaşması

Adalet Bakanlığı'ndan edinilen bilgiye göre, müzakere lisanının İngilizce olmasının kararlaştırılmasının ardından karşılıklı ziyaretlerin yapılamaması nedeniyle görüşmelerin gerçekleştirilememiştir; ancak en kısa sürede görüşmelere başlanması amaçlanmaktadır.

İşgücüne Yönelik Anlaşmalar

21. Dönem KEK Toplantısı sırasında "İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Alanında Mutabakat Zaptı" ve "İstihdam Alanında Mutabakat Zaptı" üzerinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Konu bir sonraki KEK toplantısında yeniden ele alınacaktır.

Yükseköğrenim Alanında İşbirliği Anlaşması

İki ülke üniversiteleri ve enstitüleri arasındaki bilgi paylaşımı ve karşılıklı tanınmayı kolaylaştırmak amacıyla bir anlaşma taslağı Libya Dışişleri Bakanlığı tarafından Trablus Büyükelçiliğimize tevdi edilmiştir. Konunun muhatapları olan, YÖK Başkanlığının değerlendirmeleri beklenmektedir.

Yatırım İşbirliği Mutabakat Zaptı

Libya tarafınca önerilen Yatırım İşbirliği Mutabakat Zaptı'na ilişkin olarak muhatap kurum olan Başbakanlık Yatırım ve Tanıtım Destek Ajansı'nın görüşleri beklenmektedir.

Tarım

İki ülke arasında "Tarım Alanında Teknik İşbirliği Protokolü" 6 Ağustos 2004 tarihinde imzalanmıştır. Bu anlaşmada ve KEK Protokollerinin tarım başlığı altında yer alan hususların hayata geçmediği gözlenmektedir. 21. Dönem KEK Toplantısında süresi 6 Ağustos 2009 yılında süresi sona erecek olan "Tarım Alanında Teknik İşbirliği Protokolü"nin günün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde revize edilerek imzalanması kararlaştırılmıştır.

Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk'un 11-12 Ağustos 2009 tarihlerinde gerçekleşen ziyaretinde, Libya'ya tarım arazisi tahsis edilmesi hususu ele alınmıştır. Bakan Matuk konuyla ilgili olarak Devlet Bakanı Sayın Cevdet Yılmaz ile görüşmüş; Libya'ya başlangıçta 5-10 bin hektar büyüklüğünde hububat, bakliyat ve yağ üretimine yönelik bitkisel ürünler yetiştirmeye elverişli tarım arazisinin, Türk tarafınca uygun görülecek yer veya yerlerde ve yine Türk tarafınca belirlenecek bir yöntemle (kiralama, leasing, satış vs.) tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır. Konuyla ilgili olarak fizibilite çalışmalarının yapılabilmesini teminen Devlet Planlama Teşkilatı bütçesinden ve Libya tarafından %50'şer kaynak tahsis edilmesini öngörülmektedir. Projenin takibinden sorumlu Bakan ve muhatap kuruluş Tarım Bakanı Sayın Mehdi Eker, Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan ve Devlet Bakanı Sayın Cevdet Yılmaz'ın istişareleri sonucunda belirlenecektir.

Manavgat Çayı'ndan Libya'ya Su Temini Projesi

6 Ağustos 2004 tarihinde imzalanan Türkiye-Libya 19.Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı Protokolünde yer alan; Manavgat Çayı'ndan su temini konusunda incelemelerde bulunmak üzere bir Libya heyetinin ülkemizi ziyaret edeceği hususu uyarınca, 27-30 Eylül 2004 tarihlerinde Ankara'ya gelen Libya heyetine Manavgat Çayı Su Temini Projesi'ne ilişkin bilgiler verilmiştir. Ardından, Libya heyeti Antalya'da yerinde incelemelerde bulunmuş ve Özelleştirme İdaresi yetkilileri ile görüşmeler yapmıştır. Ancak, Türkiye-Libya arasındaki mesafenin uzaklığı nedeniyle taşıma maliyetinin dolayısıyla suyun ithal maliyetinin artacağı, Libya'da denizden arıtma ile suyun daha ucuza mal olduğu hususları heyet tarafından vurgulanmıştır.

Libya Kamu Hizmetleri Bakanı Matuk Muhammed Matuk'un Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan'ın davetlisi olarak beraberindeki resmi heyetle ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret sırasında konu yeniden gündeme gelmiştir. Konuk Bakan ile Çevre ve Orman Bakanı Sayın Veysel Eroğlu arasında yapılan görüşmede Manavgat Çayı'ndan Libya'ya tankerlerle su temini projesinin deneme amaçlı başlatılması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede Libya tarafı konuyla ilgili fizibilite çalışmalarını sonuçlandıracak, Türk tarafı ise limanda bulunan aktarım tesislerinin bakımını yapacaktır.

24 Ağustos 2009 tarihinde Dış Ticaret Müsteşarlığı koordinasyonunda konuyla ilgili düzenlenen toplantıda suyun işletme devrini düzenleyen Milli Emlak Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve Antalya Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan protokolde bulunan suyun satışına ilişkin Milli Emlak Genel Müdürlüğü şerhinin ilgili protokolden kaldırılması ihtimalinin anılan Genel Müdürlükçe araştırılması, su satışının devletlerarasında imzalanacak bir protokol ile yapılması, ancak deneme amacıyla gerçekleşecek satışın anlaşma olmaksızın bir Bakanlar Kurulu kararı ile yapılması imkanının araştırılması kararlaştırılmıştır.

İki Ülke Arasındaki Müteahhitlik İlişkileri

Aşağıdaki Tablo'dan görüleceği üzere müteahhitlik firmalarımız 2005 ve 2009 yılları arasında Müteahhitlik ve Müşavirlik hizmeti olarak 192 iş üstlenmiştir.15,7 milyar Libya Dinarı tutarındaki bu işlerin USD karşılığı 12,5 milyar dolara ulaşmıştır.

Yıl/Üstlenilen İş Sayısı	LYD	USD
2005/19	457.845.631	366.276.505
2006/23	1.558.198.420	1.246.558.736
2007/33	3.236.808.822	2.589.447.058
2008/37	3.937.523.261	3.150.018.609
2009/79	6.492.587.805	5.194.070.244
TOPLAM	191 15.682.963.939	12.546.371.152

Halen Libya'da müşavirlik hizmeti veren Yüksel Proje, JEO-TEK ve Koltek-Eser Ortaklığı bulunmaktadır. Diğer firmalarımız müteahhitlik alanında değişik projeler yürütmektedir. Libya Müteahhitlik ve müşavirlik hizmetleri bakımından geleceği olan bir ülkedir.

2008 ve 2009 yıllarında üstlenilen iş 10,4 milyar Libya dinarı/8,3 milyar USD değerindedir. 2008 yılında üstlenilen 37 işe ilave olarak, 2009 yılında iş hacmi artış göstermiş ve 79 olmuştur. Son iki yılda toplam iş sayısı 116'ye ulaşmıştır. Aşağıdaki Tablo'da görüleceği üzere; firma ünvanlarıyla birlikte proje adları yer almaktadır.

Firma Ünvanı Proje Adı Sözleşme Tarihi

1 Brezilya ODEBRECHT Şti. ile TAV Tepe Afken Yat. Ve İşl. A.Ş Uluslararası Tripoli Hava Limanı Terminal Binası İnşası 03.02.2008

2 DOĞUŞ İnş. Sirt Şehirinde Al Tahaddi Üniversitesi Altyapısının Birinci etap Yapımı 31.12.2008

3 CENGİZ İnş. San. Tic. Ltd Vadi Al Haya Belediyesi-)Ubari ve çevresi (Bölgelerinde Tüm Alt Yapı Projelerinin Çizim ve Yapım İşleri. 30.12.2008

4 ÖZALTIN İnş, Derne Belediyesi-Derne şehrinin tüm Alt yapı Projelerinin Çizim ve Yapım İşleri. 30.03.2009

5 ENKA İnşaat ve Ticaret A.Ş. Uluslararası Tripoli Fuarındaki Mevcut Binada Bakım ve Tadilat Yapılarak Tripoli Ticaret ve Sanayi Odası Federasyon Karargahına Dönüştürülmesi. 23.08.2009

6 Libya Turkmall Taahhüt İnşaat Şirketi. Libya-Turkmall Hai Al-Andalus Alışveriş merkezi,Otel binasının yapımı 22.07.2009

7 GAMA A.Ş. Al-Khalij Enerji Termik Santrali Projesi İnşaat İşleri 29.12.2007

8 CENGİZ LİBYA İnşaat ve Yatırım Ortak Şti. Sebha Şehri altyapı Projesinin Çizim ve İnşaat İşleri. 08.11.2009

9 TEKSER İnşaat San. ve Tic. A.Ş – TAŞYAP İnşaat Taah. San. Ve Tic. A.Ş. Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesinde Demir Yol Projesi İnşaatı. 14.11.2009

10 GÜRİŞ İnş.ve Müh. Trablus Ulusal Parkı İkinci Aşama İşlerinin Yapım projesi. 02.05.2009

11 ANAYURT Libya İnşaat Ortak Şirketi Bab Trablus 22.Bölgesinde 25 katlı iki adet çelik konstrüksiyon ofis binası yapımı. 06.07.2009

12 REC LİBYA Genel müteahhitlik .A.Ş. Bab Trablus Projesinin Alışveriş Kompleksi Yapımı. 10.06.2009

13 REC Uluslararası İnşaat Yatırım Sanayi ve Ticaret Anonim Şti. Al Fateh Üniversitesi Petrol, Maden, Jeolojive Kimya Mühendisliği Fakültesi Müteahhitlik İşleri. 02.11.2009

14 MESA Meskan San. A.Ş Derne Üniversitesi Yapım Projesi 28.07.2008

15 SYSTEM İnşaat Ltd.Şti Trablus'ta Çok Amaçlı Başkanlık Salonu Yapımı. 14.06.2009

16 GÜRİŞ İnş, Trablus Ulusal Park projesinin Altyapı ve Demir Yolu Tüneli Tasarımı ve Yapım İşleri. 30.03.2009

17 BT – ARSEL İnş. Ortak Girişimi Al Marj Ömer Muhtar Üniversitesi İşletme, eczacılık ve sosyal Bilimler Fakülteleri inşaatı 19.06.2008

18 AKDENİZ LİBYA El Jebel El Garbi Üniversitesi (Gıryan) Projesinin Bitirilmesi ve inşaatı 25.08.2008

19 KOLİN İnş. Tur. San. ve Tic A.Ş ile El HADAF El HENDESE Gen. Müh. Şti Ortak Girişimi 1. Bölge Bingazi Ovası Sulama)Sehl Bingazi(31.05.2008

20 ÇUKUROVA İnş.San.ve Tic. ve Misurata Genel İşler Şti. Ortak Girişimi Misurata Belediyesi – Zawiyet Al Mahjub Bölgesinin Tüm Alt yapı Projelerinin Yapım İşleri 21.12.2008

21 ÖZTAŞ İnş. ve İnş. mal. A.Ş Trablus Bölgesinde bulunan Al Fateh Üniversitesinin Edebiyat ve insan Bilimleri Fakültesi ile Basın ve yayın Fakültesi Binalarının Yapımı Projeleri 13.05.2008

22 GAP İnşaat Yatırım ve Dış Ticaret A.Ş Musrata Üniversitesi Bani Walid Şubesi Kompleksinin Yapımı 08.08.2009

23 MRA İnşaat A.Ş ile Al Jeebel Al Akhdar genel işler şti. Batnan ili Tobruk şehri Endelüs Mahallesi Alt Yapı Yapımı ve Dizayın Projesi Kontorol ve Tamamlama İşi 04.08.2008

24 REC Uluslararası İnşaat Yatırım Sanayi ve Ticaret Anonim Şti. Al Fateh Üniversitesi Makine ve İnşaat Mühendisliği Fakültesi Müteahhitlik İşleri. 02.11.2009

25 TAŞYAPI İnşaat Taahhüt Sanayi ve Ticaret A.Ş. Trablus El Falah Bölgesinde 1013 Adet Konut Yapımı 24.07.2009

26 TAŞ YAPI İNMA LİBYA Ortak Şti. Trablus Al Fallah Bölgesinde 1013 Adet Konutn Yapım Projesi . 04.11.2009

27 TURAN İnş. Tur. Tic. ve San. Ltd Vadi Gan Bölgesinin 2000 Konut Projesinin Hizmet Binaları ve Dış Alt Yrı İşleri 01.05.2008

28 TML İnşaat Sanayi Ticaret ve Turizm A.Ş. Misurata Serbest Bölgesi Sahasının Genel Altyapı İşlerininYapımı. 15.09.2009

29 ÖZTAŞ İnş. ve İnş. mal. A.Ş Nalut Belediyesi- Bedir Bölgesinin Tüm Alt Yapı Projelerinin Çizim ve Yapım İşleri 13.07.2008

30 FERMAK İnşaat Taahhüt A.Ş. Sebha İlinde Samnu AzZigan Tamanhant Gudwah Bölgelerinin Altyapı İşlerinin Yapımı. 14.01.2009

31 TML İnşaat Sanayi Ticaret ve Turizm A.Ş. Misurata Serbest Bölge Limanında 17,18,19 Nolu rıhtımların yapımı. 13 ve 14 Nolu rıhtımların vinç raylarının yenilenmesi. 16.03.2009

32 UNAL AKPINAR İnş. ima. San. ve Tic. A.Ş El Jebel El Garbi – El Asabia Bölgesinin Onaylanmış Tüm Alt Yapı Projelerinin Çizim ve Yapım İşleri 21.08.2008

33 ARTES İnşaat,Taahhüt ve Ticaret Ltd Şti Humus Eğitim Hastanesi Onarım ve Geliştirme İşlerini Gerçekleştirme Projesi. 02.11.2009

34 AS-KA İnş. A.Ş Ruhaibat Bölgesinin Tamamlayıcı Alt yapı Yapım İşleri Projesi 08.07.2008

35 AS-KA İnş. A.Ş Zintan Bölgesinin Alt Yapı Tasarım ve Komple Yapım İşleri Projesi 08.07.2008

36 TML İnş. San. Tur. Ve Tic. A.Ş Al Beyda Omer Al Moukhtar 4 Binanın (Müh., Fen, Veterinerlik, Merkez Kütüphaneye) yenilenmesi ve bir yeni bina yapımı (Merkez Kütüphaneye ek) 05.06.2008

37 ENTES End.Tes. İma. Ve Mon. Taah. A.Ş VIP Otel ve Konferans Merkezi Alt Yüklenicilik İşi 18.01.2008

- 38 OZTAŞ inş. ve inş. mal. A.Ş Al Ruhabat – Abu Zeyyan Bölgesinin Su Projesi . 22.12.2008
- 39 USKON LİBYA Genel Müteahhitlik Şirketi Ghabat Al Nasr Park Yapımı 14.07.2009
- 40 NUROL İnş. Ve Tic. A.Ş Al Fateh Üniversitesi – Beden Eğitimi Fakültesi İnşaat İşi 18.05.2008
- 41 ULUOVA İnş. Ve Mak. San. Ltd Sirt – Yeni El Hisha Bölgesinin Birinci Dönem Alt Yapı İşleri Projesinin Taşoran Anlaşması 05.05.2008
- 42 KOLTEK Müşavirlik A.Ş – ESER Proje ve Mühendislik A.Ş. Ortak Girişimi. Sirt-Bingazi Demir Yolu Projesi'nin Yapım Müşavirliği. 21.10.2009
- 43 FEKA inş. San. ve Tic. A.Ş Tripoli Al Fateh Üniversitesi Matematik ve İstatistik Bölümü Binası Yapımı 07.04.2008
- 44 SEGA İnş. Taah. A.Ş Cebeli Garbi Bilgesinin Garyat Şarkiya Şehrinin Tüm Altyapı İşleri 16.10.2008
- 45 ARTES İnşaat Yüksek Şat Bölgesi Geliştirme Yapım Projesi 04.12.2007
- 46 SEGA İnş. Taah. A.Ş Kuzey Giran Bölgesi 235 Villanın beton,iskelet, dizayn işlerinin tamamlama projesi 17.05.2009
- 47 FTM İnş. San. ve Tic Ltd Kaaf El Şuviyk – Al Byda Bölgesinden 220 Konut İnşaatı. Teknik Desteği 15.01.2008
- 48 SUMMA Ttur. Yatı. A.Ş (1) El Mahari Otelinin Ortak Yatırım İşi 28.08.2007
- 49 HG Mühendislik inşaat Taahhüt Sanayi ve Tic. A.Ş Janzur Bölgesi Dşar El Selam Turizm Sitesi Projesinin Yapımı. 18.02.2009
- 50 NUROL inş .ve Tic Al Fateh Üniversitesi B- Kampusu Alt Yapı İşleri 30.10.2008
- 51 NA-LIDCO Al-Navitha Al-Libia Genel Müteahhitlik Şirketi Sirt Limanı Giriş Etrafının Altyapı İşlerinin Yapımı 31.12.2008
- 52 EMSAŞ Libya Bab Trablus Projesinde 10 Binanın Yapım İşleri 28.09.2008
- 53 UZUNLAR İnşaat San.Tic. A.Ş. Al Şwani Entegre Altyapı Projesi 30.12.2008
- 54 YP İnşaat Anunim Şti. Trablus'da İslami Sanatlar Okulunun Dizayın 27.09.2009 ve Onarım İşleri ve Bazı Yeni Binalar İlavesi.
- 55 ERKEM inş. San. ve Tic. Ltd Tripoli diyabet Hastanesinin Projelendirilmesi Bakım ve Onarım İşleri 30.06.2008
- 56 SYSTEM İnşaat Sirt Bölgesinin Kültür – Eğlence-Spor Parkının Birinci Aşama Çizim ve Yapım Projesi 11.09.2008
- 57 GÜRİŞ inş.ve Müh. Al Fateh Üniversitesi Alt Yapı Onarım ve Hazırlık İşleri 3.Aşama Yapımı 13.10.2008
- 58 ARTES İnşaat Trablus Göz Hastanesi Geliştirilmesi ve Tamamlama İşi 04.12.2007
- 59 FERMAK inş. Taah. A.Ş ile Sebah Genel İşler Şti Ortak Girişimi Sebha bölgesi kanalizasyon Şebekelerinin Yenileme ve Yapım Projelerinin bitirilmesi 02.09.2008
- 60 Poem Libya Genel Müteahhitlik Şirketi Musaab Ben Omair Mescidinin yakınında bulunan Sook Al-Thalathaa Parkı (A) Bölgesi Yapım işleri. 17.05.2009
- 61 AS-KA A.Ş / Ramad Ortak Girişimi 4 Nolu A.B.C.D Tobruq Bölgesinin Alt Yapı Projesi. 14.11.2007
- 62 ERKOÇ inş. ve Tic. A.Ş Sirte Bölgesinin Su arıtma Tesisi ve Terfi İstasyonlarının Geçistirmesi inşası 17.11.2008
- 63 BETA TEK İnş. Güney Giran Yatırım Projesinin Alt Yapı Yapım İşleri. 30.03.2009
- 64 FEKA inş. San. ve Tic. A.Ş Al Fateh Üniversitesi Genel ve Kimyasal Ambarlar Yapımı 07.04.2008
- 65 KOLİN İnş. Tur. San. ve Tic A.Ş ile El HADAF El HENDESE Gen. Müh. Şti Ortak Girişimi Al Karda Büyük Çiftlik Sulama Projesi 26.02.2008
- 66 FERMAK inş. Taah. A.Ş ile Sebah Genel İşler Şti Ortak Girişimi Sebha Şehrinin kanalizasyon Şebekelerinin Yenileme ve Yapım Projelerinin bitirilmesi (tamamlanması) 02.09.2008
- 67 NA-LIDCO (NACO) inş.ve Tic. Ltd Bingazi Bölgesinde bulunan 28 Mart Stadyumunun Bakım ve Tamir İşleri 16.10.2008
- 68 FINAL YAPI İnşaat Elektrik Nakliye Sanayi Ticaret Limited Şirketi Shabiat Al Jifara – Al Mamoura Bölgesinin Tüm Alt Yapı Projesinin Yapım İşleri. 10.08.2009
- 69 TREND İnşaat A.Ş Zawiya Şabiyesi Mitrid Hastanesi Onarım ve Tamamlama Projesinin yapımı. (Birinci Aşama) 25.03.2009
- 70 ŞAHAN Uluslararası inş. San. Tur. ve Tic. A.Ş Gavasim – Tarhuna yolunun bitirilme İşleri Projesi taşeronluk anlaşması 01.05.2008
- 71 METİŞ İnş. Ve :Tic. A.Ş Sirte Basınç Kırma Rezervuarı Dizayın ve Yapım İşleri. 22.07.2009
- 72 JEO-TEK Coğ. Bil. Tek.Müh. San. ve Tic. Ltd Bingazi Bölgesi 3.Kuşak Planlama Projesi-Teknik Desteği. 25.03.2007
- 73 TML İnş. San. Tur. Ve Tic A.Ş Agoco Tobruk Terminali İskelesinin Tamir ve İyileştirilmesi 28.09.2008
- 74 ARTES İnşaat Trablus Kongre Merkezi Kazı, Yıkım ve Kaldırma İşleri 06.11.2007
- 75 LİDYA LİBYA Genel Müteahhitlik Ortaklığı Şirketi Trablus Kentinde Tıbbi Meclis Binalarının Yapımı 11.07.2009
- 76 BAHAH AL JUD (ÖZTÜRKLER İnş.Taah. Tic. İth. İhr. Kom Şti.) AL Gurji Yatırım Merkezi Binasının İnce İşleri 18.02.2009
- 77 ARWEKAT Al Fakama Müteahhitlik Ortak Şirketi Tac El Zahabi Otelinin Yapımı ve Tefriş 12.07.2009
- 78 T & M Mühendislik İnşaat Tur.Tan. ve Tic Ltd. Sti Tıp Fakültesi-Kütüphane Binaları mekanik tesisat sisteminin gerektirdiği her türlü malzemenin temin ve sistemin çalışır vaziyette teslim edilmesi işlerinin yapılması. 02.03.2009
- 79 GÜRİŞ inş.ve Müh.A.Ş Al Fateh Üniversitesine Ait Binaların İkinci Aşama Renevasyon İşleri Yapımı 21.05.2008
- 80 Al Sahari El Kubra)GÜNAY genel müte. Şti(Al Fateh Üniversitesinde 6 Amfi Yapımı Projesi 04.09.2008
- 81 İMA Mühendislik İnşaat ve Ticaret Limited Şirketi Mizdah-Abuzeyyan Su Hattı ve Depolaması Yapımı 15.08.2009
- 82 FERMAK inş. Taah. A.Ş ile Sebah Genel İşler Şti Ortak Girişimi Sebha Şehrinin Su Şebekelerinin Yenileme ve Yapım Projelerinin bitirilmesi (tamamlanması) 02.09.2008
- 83 TML İnş. San. Tur. Ve Tic A.Ş Misurata Petrol İskelesi Tamiri 17.12.2007
- 84 PANAVRASYA Müh. Ve İnş. San. Tic. Ltd Al –Karimiyya Market Kompleksi Yapım İşi 05.06.2008
- 85 SYSTEM İnşaat Araç Bakım ve Yenileme Tamirhanesi Yapımı 07.08.2008
- 86 EMTA İnş. Taah. Tic. A.Ş Trablus Amerikan Büyükelçiliği Binasının inşası ve Geliştirme İşleri

30.09.2008
87 ARTES İnşaat El Fateh Üniversitesi Cami Yapım Projesi 04.12.2007
88 ŞEZİN İnşaat 25.000 Konut İdaresine Bağlı, El Beydan Bölgesinde 50 Konut İnşaatı. 26.04.2009
89 ÖZTÜRKLER İnş.Taah. Tic. İth. İhr. Kom Şti. 22 km, Al Mergib Belediyesi – Güney Sidi Amir Al Ataye Yolu Yapım Projesi 15.12.2008
90 ARDE Klima Tesisat İnşaat Makine ve Tic. A.Ş. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Mekanik Tesisat İşlerinin Yapımı. 10.07.2009
91 SYSTEM İnşaat Ltd.Şti Uluslar arası Sirte Havalimanının VIP Salonunun Yapım, Bakım ve Geliştirme Projesi. 28.09.2008
92 ARDA ERTEK Mekanik Elektrik İnşaat.Taahhüt San.ve Tic. A.Ş. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Elektrik Tesisat İşleri 10.07.2009
93 ATA Grup Yapı Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti. Trablus Elyermuk Binasının Yapımı. 12.08.2009
94 SYSTEM İnşaat Derne Bölgesi İzci Ormanında Prefabrik Evlerin Montajı ve Hazırlık İşleri 30.12.2007
95 GÜNDÜZ Mühendislik Taahhüt Tic.Ltd.Şti. Al-Tahady Üniversitesinin Mekanik Tesisat İşlerinin Yapımı. 10.07.2009
96 ERDE Mühendislik San.ve Tic. A.Ş. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Elektrik Tesisat İşleri 10.07.2009
97 AKŞAN Etüd Müş. Ve Müh. A.Ş Meslek Lisesi İnşaatı için Hafif Maden İmalatı ve Montajı. 04.12.2007
98 VİNDÖ İnşaat Taahhüt PVC Doğrama Pencere, Sineklik ve Panjur Üretim Tesisinin Bir Kısımının Yapımı 01.09.2009
99 ŞAHİN YAPI San- Tur. Ve Tic.Ltd. Şti Zaviya Harşa 20 Derslikli Okul İnşaatı. 30.09.2009
100 ERENLER Yapı Tur. İhr.-İth.San. Tic. Ltd. Şti. Trablus-Garnata Otelinin Onarımı ve İşletmeye Hazır Hale Getirilmesi. 04.07.2009
101 ARTES İnşaat Trablus Kongre Binası ve Genel Halk Parkının Çevre Duvarları Yapım Projesi 24.09.2007
102 DEMİRTAŞ İnş.Taah.Tic.Turizm Org.Ltd.Şti. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Kaba İnşaat İşçiliği. 08.04.2009
103 TELEMOBİL Bilgi İletişim Hizmetleri San.ve Tic.A.Ş. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Elektrik Tesisat İşleri 10.07.2009
104 ÖZCEM YAPI Taahhüt San.Tic.Ltd.Şti. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Kaba İnşaat İşçiliği. 13.03.2009
105 CGS İnşaat Taahhüt tic.Ltd.Şti. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Kaba İnşaat İşçiliği. 12.08.2009
106 ACT YAPI İnşaat Turizm San. Tic.Ltd.Şti. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Kaba İnşaat İşçiliği. 27.02.2009
107 ÖNDER İnşaat Tesisat Taahhüt San.Tic.Ltd.Şti. Al-Tahady Üniversitesi İnşaatının Kaba İnşaat İşçiliği. 27.02.2009
108 SYSTEM İnşaat Ltd.Şti Uluslar arası Sirte Havalimanı Gözlemci Kulesi Projesinin İnşası. 31.12.2008
109 ARTI Libya Mimarlık Mühendislik ve Müşavirlik Şirketi Trablus Gümrük İdaresi Genel Merkezi Projesinin Planlanması ve Denetimi 30.08.2009
110 POEM Libya İnşaat Şirketi Al Khadra Hastanesi Havalandırma ve Klima Tesisı Yapımı. 20.08.2009
111 ENKA İnşaat ve San. A.Ş. TKD 4 Nolu Binanın Maranguzluk ve Asma Tavan İşleri, Sıhhi Tesisat ve Elektrik Akşesuarları ve Boya İşleri. 22.10.2009
112 ENKA İnşaat ve San. A.Ş. TKD Projesi 4 Nolu V'llanın Bina, Sıhhi Tesisat ve Elektrik İşlerinin Yapımına İlişkin, 22.10.2009
113 GURBET OGLU-KALIJ LIBYA Cegbub Bölgesi Yüzey Su Muhafaza Kanalları İnşa Projesi 29.12.2006
114 ENKA İnşaat ve San. A.Ş. TKD Projesi 4 Nolu Villanın Zemin ve Duvar Karo Kaplama İşlerinin Yapımına İlişkin. 22.10.2009
115 ENKA İnşaat ve San. A.Ş. TKD 4 Nolu Binanın Beton, Sıva ve İzolasyon İşleri, Sıhhi Techizat ve Elektrik Akşesuarları 22.10.2009
116 ÖZTÜRKLER İnş.Taah. Tic. İth. İhr. Kom Şti. AL Gurji Yatırım Merkezi Binasının Duvar İşleri 25.12.2008
Not:2008 ve 2009 Kayıtları Ticaret Müşavirliğimizde tutulan kayıt sistemine göre yıllık gelen başvuruya göre yapılmış ve büyük projeden küçüğe doğru sıralanmıştır.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Geçmiş yıllarda tüm ithalatı, ihracatı ve bu malların fiyatlandırılmasını Libya hükümeti kontrol ederdi. Şimdi Libya'nın dağıtım sistemi az sayıdaki dağıtım şirketleri tarafından yürütülmektedir. Bu merkezler perakendecilerle bağlantıya sahip toptan satış yapan dağıtıcılar ağı tarafından kullanılmaktadır. Genellikle perakendeciler, doğrudan dağıtım merkezleri ile temasa geçemelerine izin verilmediğinden ancak toptan satış ağı ile temasa geçebilmektedirler. Libya'nın ithalat kuruluşu olan NASCO, sadece çok az sayıda tarım ürünleri ithal etmekte olup özel bir takım haklara sahip değildir.

Reklam ve Promosyon

Libya'da reklam sektörü daha emekleme aşamasındadır. Pazarlamanın çoğu kulaktan kulağa, kişisel veya kurumsal yayılması sayesinde yapılmaktadır. 2004 yılına kadar kamuya açık yerlerde Arapça dili dışında yazılan ürün logolarının tercüme edilmesi yasaktı. Reklam kampanyalarında yasadışı yollarla belediyelere ve onların acentelerine yönelen bir çok firma önemli meblağlar kaybetmişlerdir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Libya'ya girecek ürünler için özel bir ambalajlama şartı yoktur. Ambalajlama yaparken Libya'nın yoğun

yaz sıcaklığı koşulları ve ürünlerin kısa sürede olası dışarıda depolanacağı ihtimali göz önüne alınmalıdır. Konteynerin üzerinde alıcının adı, varacağı limanın adı, kolay tespit edilebilmesi için ambalaj listesi ile uyumlu olarak konteyner içindeki malların numaralandırılmış listesi yer almalıdır. Etiketler Arapça veya İngilizce dilinde olmalıdır.

Gerekli belgeler;
-Proforma fatura,
-Ticari fatura,
-Menşe belgesi,
-Yükleme faturası

Yerel ithalatçıdan gıda ürünleri, bitkiler, canlı hayvan ve tıbbi ürünler için sertifika gerekip gerekmediği öğrenilmelidir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Türk firmalarının Libya pazarına bakışı; bu ülkenin siyasi nedenlerle uzun yıllardır uluslararası ilişkilerden soyutlanmış olması ve ağırlıklı olarak müteahhitlik hizmetlerinin öne çıkması ve ödemelerde yaşanan problemler ve diğer sektörlerle ilişkin girişimlerin azlığı nedeniyle pek ümit vaat edici olmamıştır. Ancak ihracatın artırılması için başlatılan bilinçli çaba, bu çabanın öncelikle komşu ve Orta Doğu ve KuzeyAfrika ülkelerinde yoğunlaşması ve Libya'nın uluslararası arenaya daha rahat katılımının getirdiği güven ortamı ile bu pazar Türk firmaların gündemine yeniden girmeye başlamıştır.

Libya'ya ilk kez girecek firma temsilcilerine önerilen en geçerli yol bu ülkeyi ziyaret etmeleri, fuarlarda ve seminerlerde, resmi toplantılarda ilişki kurmaya çalışmalarıdır. Deneyimli tüccarlar bulmak çok önemlidir. Talep edilmemiş bir firma ve ürün tanıtım yazısının gönderilerek hemen cevap beklenmesi Libya için hiç etkili olmayan bir yöntemdir.

Libya pazarına girişin ilk evrelerinde oradan özel bir davet gelmemişse; ticaret heyetlerine katılmak gibi hem daha az maliyetli hem de firmanın takdimini kolaylaştıracak bir yöntemi tercih etmek gerekir.

Libya için fuara katılım etkili bir pazarla iletişim aracıdır. Ayrıca bu pazarda sürekli kalmayı düşünen firmaların kişisel satış ve Arapça/İngilizce katalog, web sitesi gibi yöntemleri kullanmasında fayda vardır.

Libya'da Türk firmaları için en önemli rakipler Libya ile tarihi ilişkileri güçlü olan İtalya, Fransa ve düşük maliyetli üretimle öne çıkan Çin firmalarıdır. Libya pazarı fiyata karşı çok duyarlıdır. İtalya'nın Libya ile ikili ilişkileri çok gelişmiştir. İkili ortak yatırımları vardır. Ayrıca Türk ürünleri ile İtalyan ürünleri rekabet ettiği kalite ve İtalya'nın AR-GE teşviklerinin çeşitliliği bu ülke üreticilerine avantaj sağlamaktadır.

Libyalıların Türk firmalarına ve mallarına ilişkin imajı genel olarak olumludur. Marka tescili konusunda Türk firmalarının sıkıntısı olmaktadır. Ülkenin marka tescil süreci kolay işlememektedir. Taklit malların piyasada rahatça satılması nedeniyle ucuz ve taklit malların yarattığı haksız rekabet ile karşılaşılabilir. Ancak, Libya pazarında fiyata duyarlılığın yanı sıra kaliteli mallara olan ilgi de belirleyici olmaktadır.

Libya ile ticarete gümrük vergilerinin yüksekliği, yabancı dil problemi nedeniyle iletişimde sıkıntı yaşanması, deniz taşımacılığında problem olması ve bankacılık işlemleri; en önde gelen sorunlar olarak gözlenmiştir. Ödeme şekli olarak peşin çalışılması önerilmektedir. Libya'da akreditifli çalışmak zordur. Ödemelerin alınmasında bir diğer yöntem Libya pazarını çok iyi bilen dış ticaret firmalarının kefaletinde çalışmaktır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Libya'ya olan ihracatta limandan limana gümrük ve yükleme boşaltma hariç, 40'lık bir konteyner'in taşınma bedeli 2500-3000 dolar olarak belirtilmiştir.

Akreditif Kullanımı

Ödeme şekli olarak peşin çalışılması önerilmektedir. Libya'da akreditifli çalışmak zordur. Ödemelerin alınmasında bir diğer yöntem Libya pazarını çok iyi bilen dış ticaret firmalarının kefaletinde çalışmaktır.

Kamu İhaleleri

Libya'daki uluslararası ihaleler aşağıdaki sitelerden takip edilebilir.

- <http://www.libyaninvestment.com/libya-tenders> (ücretli)
- <http://www.libyaonline.com/business/pages.php?cid=99> (ücretsiz)
- Dış Ticaret Müsteşarlığı (www.dtm.gov.tr / Dış Talepler Bülteni) (ücretsiz)
- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (www.igeme.gov.tr / Dış Ticaret Bülteni) (ücretsiz)

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Libya muhafazakar bir İslam ülkesidir. Kabul görmek için yerel yasalara ve geleneklere saygılı olunmasında yarar vardır. Kamuya açık yerlerde alkol alımı yasaktır.

Libya halkı genel olarak dostluğu ve arkadaş canlılığı ile bilinmektedir. İş ilişkileri için tanışılan kişilerle daha sonra da ilişkiyi sürdürmek önerilmektedir. Burada mektup yerine faks mesajı göndermek daha etkilidir. Ancak Libyalıların bir mesajı cevap vermesi ancak ihtiyaç duymaları sonrasında olabilir. Bir yazışmaya cevap gelmemesini kabalık olarak algılamak yerine o anda söylenecek bir şeyin olmaması olarak yorumlamak daha doğru olacaktır.

Para Kullanımı

Libya'da kredi kartları ve çekler her yerde kabul edilmemektedir. Libya'ya yapılacak ziyarette bu ziyaretin masraflarını karşılayacak miktarda ABD Doları ile gidilmesi tavsiye edilmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

İki ülke arasında imzalanan ve Önce Türkiye tarafından hayata geçirilen anlaşmanın sonucunda Libya tarafı da mevzuatını hazır hale getirmiş ve 19.12.2009 tarihinden itibaren Türk vatandaşlarını vizesiz Libya'ya almaya başlamıştır. Seyahate çıkmadan önce Ankara veya İstanbuldaki konsolosluktan herhangi bir yeni uygulamanın olup olmadığını telefonla öğrenmeniz tavsiye edilir.

2008 yılından itibaren Libya makamlarınca yürürlüğe konulan yeni uygulamaya göre, Libya'ya giriş yapan yabancıların 1000 dolar karşılığı dövizleri yanlarında bulundurmaları ve beyan etmeleri zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca pasaportlarda kimlik bilgilerinin arapça çevirisinin bulunması zorunluluğu getirilmiştir. Yeni karara uygun davranmayanların Libya'ya girişi engellenmekte ve Hava yolu şirketine de ceza tahsil edilmektedir.

* Pasaportta İsrail'in ziyaret edildiğine dair bir mühür bulunmamalı

Vizeyle ilgili önemli maddeler:

MADDE 1

İşbu Mutabakat Zaptının ekinde belirtilen geçerli belge hamilleri Libya Arap Halk Sosyalist Büyük Cemahiriyesi ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Mutabakat Zaptında belirtilen hükümler ve her bir Akit Tarafın ülkesinde geçerli yürürlükteki yasa ve yönetmelikler çerçevesinde, her bir Akit Tarafın ülkesine sadece uluslararası yolcu trafiği için belirlenmiş hudut kapılarında giriş-çıkış veya transit geçiş yapabilirler ve diğer Akit Tarafın ülkesinde geçici olarak kalabilirler.

MADDE 2

- Her bir Akit Tarafın, işbu Mutabakat Zaptının ekinde kayıtlı geçerli seyahat belgesi hamili vatandaşları, birbirlerinin ülkesine, her altı ay içinde ilk giriş tarihinden itibaren doksan (90) günü aşmayan bir süre için veya transit geçiş amacıyla vize almaları gerekmeden girebilirler ve diğer Akit Tarafın ülkesinde kalabilirler.
- Her iki Akit Tarafın diğer Akit Tarafın ülkesinde doksan (90) günü aşacak bir süre için ikamet etmek isteyen vatandaşları bulunduğu Akit Tarafın ülkesindeki ilgili makamlara müracaat edeceklerdir.
- İşbu Maddenin birinci (1.) fıkrasında belirtilen vize muafiyet süresi, TIR ve otobüs sürücülere ve yardımcıları, sivil uçak ile gemi mürettebatı gibi uluslararası yolcu ve mal nakliyesi yapan Akit tarafların vatandaşları için de geçerlidir.

MADDE 4

Çalışma, araştırma, öğrenim, eğitim, aile birleşimi ve ikamet meşruhatlı vizeler Akit Tarafların ulusal mevzuatına tabiidir.

Türkiye'deki Libya Temsilcilikleri

Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Halk Bürosu
CİNNAH CAD. NO:60
ÇANKAYA/ANKARA
Tel: 90 (312) 438 11 10-14
Faks: 90 (312) 440 38 62

Libya İstanbul Başkonsolosluğu
MİRALAY ŞEFİK BEY SOK. NO: 13
GÜMÜŞSUYU/İSTANBUL
Tel: (212) 2518100
Faks: (212) 2525515

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi Tatiller :

Halk Egemenliğinin ilanı 3 Mart
Kurtuluş Günü 11 Haziran

Devrim Günü 23 Temmuz

Ulusal gün 1 Eylül

*Dini bayramlar Hicri takvime göre kutlanmaktadır.

Yapılmakta olan işin türüne göre değişiklik göstermekle birlikte çalışma saatleri, Cumartesi- Perşembe günleri arasında genel olarak 08:00 – 14:00 dır. Resmi tatil günü Cuma'dır. Bankalar, kamu kuruluşları ile pek çok firma Cuma günü çalışmamaktadır. Özel sektör, yaz aylarında 07:00-14:00 ve 16:00-18:30 saatleri arasında; kış günlerinde ise 08:00-13:00 ve 16:00-18:30 saatleri arasında çalışmaktadır. Alışveriş saatleri 09:00-14:00 ve 14:30-20:30'dur.

Ulaşım

Havaalanından şehre ulaşmak için taksi ve otobüs kullanılması mümkündür. Siyah-beyaz renkteki taksilerin yaklaşık maliyeti 20 LD'dır.

Libya Arap Havayolları (LAA)'nın yurtiçi uçuşlarda kullanmakta olduğu uçak filosu uluslararası standartlara uygun olmakla birlikte uçuş kalitesi istenilen seviyede değildir. Yurtiçi uçuşlarda LAA'ya ek olarak; BURAQ AIR isimli havayolu şirketinin de kullanılması mümkündür. Yakın zaman önce kurulan Air Afrique ise yurtiçi uçuş için bir takım planlara sahip olmakla birlikte genelde komşu ülkelere sefer düzenlemektedir.

Akdeniz sahili boyunca uzanan karayolları pek çok büyük şehri birbirine bağlamaktadır. Trablus, Bingazi arası ise karayolu ile yaklaşık olarak 12 saat sürmektedir.

Haberleşme

Türkiye ve Libya arasındaki telefon haberleşmesi, INTELSAT üzerinden kurulu bulunan 8 adet çift yönlü direkt telefon devresi ile gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kanalların 30'a çıkarılması konusunda henüz bir gelişme olmamıştır.

Yerel Saat

Ülkede yaz saati uygulaması vardır ve saat ayarı, Ekim-Mart (kış) döneminde Greenwich saatinden 2 saat, Nisan-Eylül (yaz) döneminde ise Greenwich saatinden 1 saat ileridir.

Yerel Ölçü Birimleri

Libya'da ölçü birimi olarak metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Ülkenin uluslararası telefon kodu 218 dir. Başlıca şehirlerin yerel telefon kodları ise aşağıda yer almaktadır.

Trablus 21
Bingazi 61
Benina 63
Derna 81
Misurata 51
Sabratha 24
Trablus(uluslararası havaalanı) 22
Zawia 23
Zuara 25

Genel Değerlendirme ve Öngörüler

Libya Arap Halk Sosyalist Büyük Cemahiriyesi'nin (Great Socialist People's Libyan Arab Jamaharia) Resmi adından anlaşılacağı üzere, kendine has siyasi ve ekonomik bir yapısı bulunmaktadır. Alkollü içki yasaktır. Kadınlar ise arap (Libya) geleneklerine uygun olarak (sosyal hayatta erkekler ön planda) toplumda yerini almıştır. Kadınlar, tek başlarına araba kullanmakta, çeşitli mesleklerde yer almaktadır. Ancak, iş kadını olarak hemen hemen yok gibidir. Kamu kesiminde karar verici olarak nadiren yer alabilmektedirler.

Toplam nüfusu 6,3 milyon civarındadır. En kalabalık şehri ve başkenti olan Trablus'un nüfusu yaklaşık 1,7 milyon civarındadır. Şehirleşme oranı hızla artmaktadır. Serbest Piyasa Ekonomisinin işlemesine müsait bir eğlence ve sosyal hayat, siyasi yönetim ve halk tarafından benimsenmediği için, sektör olarak gelişmediği gibi, kısa zamanda ortaya çıkması da beklenmemektedir.

Libya'nın siyasi nedenlerle uzun yıllar boyunca uluslararası ilişkilerden soyutlanmış olması

ihracatçılarımızın söz konusu pazara yönelimini etkilemiştir.

Bununla beraber, Libya ekonomisinde yeniden yapılanma döneminin başlaması ve ambargonun ülke ekonomisine olumsuz etkilerinin giderilmesi yolunda yeni sanayi ve teknoloji yatırımlarının yapılması ile birlikte, Libya pazarı ticari potansiyel açısından önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle ekonomik alanda liberalizasyon sürecinin başlatılması, ülkenin hemen her alanda yatırım ve tüketim mallarına olan ihtiyacı ihracatçılarımız için Libya'ya cazip bir pazar haline getirmiştir. Libya aynı zamanda Kuzey Afrika'daki konumu itibarıyla Orta Afrika'ya açılan bir kapı olarak düşünülmelidir. Libya'nın ülkemize coğrafi olarak da yakınlığı ülkemiz için bir avantaj teşkil etmektedir.

Libya gıda ihtiyacının büyük bir kısmını (%80'ini) ithalatla karşılaması nedeniyle, gıda sektörü ve gıda işleme teknolojileri alanında faaliyet gösteren firmalarımız için iş imkanları mevcuttur.

Libya, Roma İmparatorluğu döneminden kalan en güzel arkeolojik kalıntılara sahip ülkelerden biridir. Turizm altyapısı alanında her türlü yatırıma açıktır. Ambargo sonrasında Libya'da gelişmesi beklenen turizm sektöründe, iki ülke arasında işbirliği imkanının araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Libya'nın imalat sanayisinin küçüklüğü tüm mamul ve yarı mamul ürünlerin ithal edilmesini zorunlu kılmaktadır. Libya'nın genç, hızlı büyüyen ve eğitilmiş nüfusunun buzdolabından arabaya, giyimden bilgisayarlara kadar her şeye ihtiyacı vardır. Söz konusu ülkenin ithal kalemleri incelendiğinde, gıda ve tarımsal ürünler, makinalar, her türlü ev eşyası (elektrikli ev aletleri, mobilya), tekstil ve hazır giyim, inşaat malzemelerinin temel ithal kalemlerini oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu ürünlerin önemli bir bölümünde, ülkemizin ihracatçı konumunda olduğu dikkate alındığında, bu ürünlerin ülkemizden temin edilmesi konusunda çaba gösterilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Hidrokarbonlar sektörü düşünüldüğünde ülkenin yatırımlarının en büyük kısmını çeken bu sektörü destekleyen ürün ve hizmetlere olan talep daima yüksektir. Nüfus artış hızının yüksekliği de düşünüldüğünde altyapının geliştirilmesine duyulan ihtiyaç çok büyüktür. Elektrik aktarımı, haberleşme, taşıma, okullar, hastaneler bu gruptadır.

Sonuç olarak, işadamlarımıza çeşitli fırsatlar sunan Libya, organize ve serbest bir bayilik-dağıtım kanalları sistemine sahip değildir. Özel sektör çok küçük ölçeklidir. Serbest piyasa mantığına göre organize olmuş işadamları grupları, sektör temsilcileri beklenen düzeyde değildir. İşadamları sıfatıyla karşılaşılan kişiler aslında; bir şekilde kamu bütçeli kuruluşların uzantıları veya onların denetimindeki firmaların yöneticileri veya onlarla bağlantılı araçlardır. 2005 yılından itibaren kontrollü şekilde küçük ölçekli özel girişime izin verilmektedir. Bu durumun 2010 yılında da artarak devam edeceği beklenmektedir.

Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Genel Değerlendirme

Her ne kadar tarım, Libya GSYİH'nın %5-7'sini teşkil etse de toplam işgücünün %25'i bu sektörde istihdam edilmiş bulunmaktadır. Libya'da toplam alanın %1'i ekili alan %8'i de otlaklardan oluşmaktadır. Ülkede üretilen başlıca ürünler buğday, arpa, domates, narenciye, patates, zeytin, hurma ve incirdir. Libya hükümeti tarafından tarımsal üretimi artırarak köyden kente göçü azaltmak amacıyla çeşitli tarımsal sulama projeleri ile birlikte çiftçilere yönelik sübvansiyonlar uygulanmaktadır.

Libya'nın toplam ithalatında tarım ve gıda ürünlerinin payı %14'tür. Gıda ihtiyacının büyük bir bölümünü ithal eden Libya'da iç üretim, talebin ancak %25'ini karşılamaktadır. Toplam tarım ürünleri ithalatında %15'lik payıyla buğday unu birinci, %14'lük payıyla buğday ikinci ve %8'lik payıyla süt üçüncü sıradadır. Bu ürünleri sırasıyla; mısır yağı, konserve balık, mısır, peynir, rafine şeker, domates salçası, soya küspesi, dondurulmuş et, çikolatalı mamuller, yumurta, elma, bebek mamaları, bisküviler, meşrubatlar, meyve suları ve makarna takip etmektedir. Libya ve Tunus'un Arap Mağrip Birliği üyesi olmaları itibarıyla ticari ilişkilerini bu şemsiye altında geliştirmeleri sonucu, Tunus birçok ürün için pazarda önemli bir rakip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun haricinde AB ülkeleri pazarda diğer rakiplerimizdir. Ancak son yıllarda Müslüman ülkelerde Helal ürünlere olan talebin artış göstermesinin, Libya pazarında da Türkiye'nin özellikle AB ülkelerine göre rekabet avantajı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Libya'da kamu alımları potansiyel arz etmekte olup, hükümetin ithalat birimi olan NASCO küçük miktarlarda hububat ve diğer tarım ürünlerinin ithalatı konusunda özel haklara sahip bulunmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda Libya dağıtım kanallarında özel sektöre ait küçük ölçekli firmaların oluşturduğu konsolide dağıtım merkezleri oluşturulmuştur. Bu Merkezler dağıtım kanalının bir parçası olarak toptancı firmalar tarafından malların perakendecilere ulaştırma amaçlı olarak kullanılmaktadır. Yine de toptancılar dağıtım kanalında belirleyici konumda bulunmakta olup, perakendeciler toptancılarla bağlantı kurarak alımlarını gerçekleştirmektedir.

Libya'da artan nüfus ve yükselmekte olan gelir düzeyiyle birlikte gıda tüketimi de artış göstermektedir. Ancak yıllarca uygulanan sübvansiyonlar ve ucuz ithalat Libyalı tüketicileri fiyata karşı duyarlı hale getirmiştir. Bu sebeple fiyat, Libya'ya ihracatta en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Libya Gümrük İdaresi 1 Ağustos 2005 tarihi itibarıyla 3.500'den fazla ürün kategorisinde gümrük vergilerini kaldırmıştır. Diğer taraftan bir çok üründe gümrük vergilerinin kaldırılmasıyla birlikte bunların yerine iç piyasayı koruma amaçlı olarak tüketim ve üretim vergileri adı altında, tüketim ürünleri için %25-50, ara mallar için % 2 oranında olmak üzere ithal ürünlere vergi uygulanmakta olup, bu vergiler ise genel itibarıyla ithalatçı tarafından tüketicilere yansıtılmaktadır. Libya'ya bazı ürünlerin ithalatı yasaktır. Bunlar arasında alkollü içecekler, her türlü domuzdan mamul ürün ve İsrail menşeli ürünler bulunmaktadır. Bununla birlikte en az %40 içeriği Arap menşeli olan ürünler ise

vergiden muaf tutulmaktadır.

Tavuk, yoğurt, bal, kesme çiçek, sakız, şekerli mamuller (kakaolu, normal helva), çikolata, ekmekçi mamulleri, meyve suları, hurma pekmezi, sos, acı biber sosu, dondurma, mineral ve gazlı sular, tüketime hazır gazlı ve gazsız içecekler, hayvan yemi, sigara ve tütün; % 4 hizmet harcının yanı sıra genelde % 2 oranında üretim vergisi ve %5 ile % 100 arasında değişen oranlarda tüketim vergisi uygulanan ürünlerdir. Bu ürünlerin haricindeki gıda ürünlerinde gümrükte alınan %4'lük hizmet harcının dışında vergi uygulanmamaktadır.

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Hububat	1101	Buğday Unu	58	19	600	1,5	-98	-78	19,3	0,2	Türkiye (%33) İspanya (%18) Fransa (%15) Almanya (15) Belçika (%13)	4%
Makarna	1902	Makarna	34	0,7	186	0,5	-80	16	0,7	0,1	Tunus (%85) İtalya (%10) Türkiye (%2) G.Kore (%1) Çin (%1)	4%
Hububat	1001	Buğday	340	4	201	1	-	43	4,2	0	Rusya (%36) Almanya (%20) Litvanya (%10) Latvia (%9) Ukrayna (%6)	4%
Domates Salçası	200290	Domates salçası	86	5	144	3,1	-64	-17	5	1,8	İtalya (%64) Çin (%17) Tunus (%13) Türkiye (%6)	4%
Bisküvi	190531, 190532	Bisküviler ve Gofretler	35	10	278	0,5	-4	-8	9,9	9,5	İtalya (%31) Türkiye (%28) Tunus (%17) Malezya	%2+%25+%4

											(%4) Bulgaristan (%3)	
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1704,1806	Şekerli ve çikolatalı mamuller	49	19	643	0,2	11	-19	19,4	21,5	Türkiye (%40) İtalya (%21) Hollanda (%9) Tunus (%7) BAE (%3)	1704.10 için %5+%100+%4, 1704.90 için %2+%25+%4, 1806.30 için %2+%25+%4, Diğerleri için %4

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 12 aylıktır.

Bisküvi

Ülkede bisküvi ve gofretlere olan talep son 4 yılda iki katını geçmiş olup, yıllar itibariyle düzenli artış eğilimi gösteren Türkiye'nin, Libya'ya bisküvi ve gofret ihracatı, 2005 yılına göre 2009'de % 167 oranında artmıştır. Türkiye pazarda lider olan İtalya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Libya'nın bu gruptaki ithalatının büyük bölümünü tatlı bisküviler ve gofretler oluşturmaktadır. Bisküvi ve gofretlere uygulanan üretim, tüketim ve hizmet vergileri şekerli ürünlerde olduğu gibi toplamda %37'ye ulaşmaktadır.

Makarna

2007 yılına kadar düşüş eğiliminde olan Libya'nın makarna ithalatı 2008 ve 2009 yıllarında artış eğilimine geçmiştir. Pazarda en büyük rakiplerimiz olan Tunus ve İtalya'ya oranla ihracatımız çok düşük düzeyde olsa da Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır. Libya'ya makarna ihracatımızın 2009 yılında artış gösterdiği görülmektedir. Bu artışın, ürünlerimizin yüksek kaliteli olduğunun vurgulanması yönünde etkili tanıtım yapılmasıyla süreklilik kazanacağı düşünülmektedir.

Domates Salçası

Libya'nın domates salçası ithalatında İtalya başta gelmekte olup, Çin ikinci, komşusu Tunus üçüncü sırada yer almaktadır. Libya domates salçası pazarından İtalya % 64 pay alırken, Çin % 17, Tunus % 13 pay almaktadır. Türkiye pazarda, % 6 gibi çok küçük bir payla Tunus'un arkasından dördüncü sırada gelmektedir. Son dört yılda Libya'nın domates salçası talebi 3 kat artarken Türkiye'nin Libya'ya domates salçası ihracatı aynı dönemde 7 kat artış göstermiştir.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

Türkiye'den Libya'ya ihraç edilen şekerli ve çikolatalı mamullerin dörtte üçünü çikolatalı mamuller, dörtte birini ise şekerli mamuller oluşturmaktadır. Çiklet dışındaki ürünlerde ithalat sırasında kesilen vergiler %2 üretim vergisi, %25 tüketim vergisi ve %10 hizmet harcı olmak üzere toplamda %37 oranındayken, çiklet için üretim vergisi %5, tüketim vergisi % 100 ve %10 hizmet harcı olmak üzere toplamda %115 düzeyindedir. Türkiye, yüksek vergilere rağmen pazara bu ürün grubunda en fazla ihracat gerçekleştiren ülkedir. Çikolata grubunda en fazla kokolün ihracatı yapılmaktadır. Ancak kaliteli çikolatalarda da pazarda önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Önemli ihracatçı firmalarımızın bu konuda tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde bulunduğu bilinmektedir.

Un

Libya'da un fabrikalarının kurulmuş olması buğday ithalatını artırmakla birlikte buğday unu ithalatının azalmasına neden olmuştur. Türkiye'nin Libya'ya ihracatı 2009 yılında düşüş eğilimine girmiştir. Bunun nedenleri arasında Libya'nın Türkiye'den geçen yıla göre üçte bir oranında alım yapacağını açıklaması gösterilmektedir. Önümüzdeki dönemde ülkenin un üretimini artırarak dışa bağımlılıktan kurtulması beklenmektedir. Öte yandan, Libya'ya buğday ihracatımız değerlendirildiğinde; ülkemizde bu yıl hasatın beklendiği gibi yüksek olması durumunda Libya'nın, stok fazlamız için iyi bir pazar olabileceği düşünülmektedir.

► Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Demir Çelik	7214	Demir Çelik Çubuklar	381	279	3.426	2,5	-15	304	279	236	Türkiye (%73) Ukrayna (%14) Norveç (%3) Beyaz Rusya (%2) İtalya (%1)	7214.20 için %0, Diğerleri için %4
İnşaat Malzemeleri	İnşaat Malzemeleri	İnşaat Malzemeleri	2.868	919	16.402	0,5	-2	79	934	911	Türkiye (%32) Tunus (%9) Çin (%13) İtalya (%13) G. Kore (%3)	*
İnşaat Malzemeleri	3917, 3918, 3922, 3925	Plastik İnşaat Malzemeleri	238	160	971	0,8	-40	49	160	95	Türkiye (%67) İtalya (%12) Çin (%9) İspanya (%2) Tunus (%2)	3917.21 ve 3917.23 için %2+%30+%4, Diğerleri için %4
İnşaat Malzemeleri	2523	Çimento	186	63	1.131	1,8	56	-0,6	63	99	Tunus (%36) Türkiye (%34) Yunanistan (%21) İtalya (%5) Almanya (%1)	% 0
Alüminyum İnşaat Malzemeleri	7604, 7610	Alüminyum İnşaat Malzemeleri	73	32	739	0,4	26	-4	31	39	Türkiye (%44) İtalya (%16) Tunus (%16) Çin (%10) G. Kore (%4)	% 4
Demir Çelik	7308	Demir Çelikten İnşaat Aksamı	410	90	923	1,1	42	72	89	127	Türkiye (%22) Tunus (%17) İtalya (%16) G. Kore (%15) Çin (%5)	7308.20 için %2+%15+%4, 7308.90 için %2+%25+%4, Diğerleri için %4
Boru ve Bağlantı Parçaları	7303, 7304, 7305,	Demir Çelik Boru ve Bağlantı Parçaları	478	47	1.594	0,6	-34	16	43	28	Çin (%22) İtalya (%12) Türkiye (%10) ABD (%6)	% 4

	7306, 7307											Avusturya (%6)	
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8544	Kablo ve Teller	275	49	1.805	0,4	21	20	49	59	İtalya (%25) Türkiye (%18) ABD (%10) G. Kore (%8) Belçika (%8)	8544.20 için %2+%10+%4, Diğerleri için %4	
İş ve Maden Makineleri	8425, 8426, 8427, 8428, 8429, 8430, 8431, 8474, 8705, 8709	İnşaat ve Maden Makineleri	1.262	60	1.063	0,8	2	-7	59	60	Çin (%20) İtalya (%15) Almanya (%10) ABD (%9) G. Kore (%9) Türkiye (%5)	% 4	
Tarım Alet ve Makineleri	820840, 842481, 843410, 843490, 8432, 8433, 8436, 870110, 870190, 871620	Tarım Makineleri	17	0,3	347	0,1	51	-56	1,2	1,8	ABD (% 35) İtalya (%24) İspanya (%9) Çin (% 7) Tunus (%7)	8432.10 için %2+%15+%4, 8701.90.10 için %2+%15+%4, 871620 için %2+%25+%4, Diğerleri için %4	
Gıda İşleme Makineleri	8437	Değirmencilik Makineleri	39	4	166	2,3	208	84	3	10	Almanya (%43) İtalya (%39) Türkiye (9) İspanya (%6) Avusturya (%3)		
Pompa ve Kompresörler	8413, 8414	Pompa ve Kompresörler	323	13	577	0,3	-32	29	12	8	İtalya (%31) Almanya (%11) ABD (%9) İngiltere (%9) Hollanda (%6)		
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8504	Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertörler	238	9	705	0,3	362	103	8	39	G. Kore (%24) Hırvatistan (%16) Çin (%16) Belçika (%9) İtalya (%9)	7321. 11 için %2+%25+%4, 8418.10 için %2+%25+%4, 8418.20 için %2+%25+%4, Diğerleri için %4	
	732111,												

Beyaz Eşya	732112, 732113, 732119, 851650, 851660, 841810, 841821, 841829, 842211, 845011, 845012, 845019, 850811, 850940, 850980, 851640, 851671, 851672, 851679	Beyaz Eşya	100	34	2.793	0.2	0	-16	33	33	Çin (%36) Türkiye (%34) İtalya (%12) Tayland (%7) G. Kore (%3)	% 4
Isıtma, Soğutma ve Havalandırma	8415	Klimalar	138	24	280	0,5	-11	26	24	21	Çin (%56) Türkiye (%17) İtalya (%5) İngiltere (%4) Fransa (%4)	% 4
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	4011, 4012, 4013, 401699, 681320, 681381, 7007, 7009, 8407, 8408, 8409, 841330, 841581, 841582, 841583, 842123, 842131, 8482, 8483, 8484, 8507, 8511, 8512, 8706, 8707, 8708,	Otomotiv Yan Sanayi	516	28	6.622	0,1	14	23	35	40	Çin (%22) BAE (%14) G. Kore (%12) İtalya (%11) Türkiye (%5)	4011.10, 4011.20 ve 8507 için %2+%5+%4, 8707.91.90 için %2+%10+%4, 9401 için %2+%25+%4, Diğerleri için %4

940120												
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8705	Özel Amaçlı Motorlu Taşıtlar	224	9	95	2,1	-30	28	9	6	İtalya (%29) Çin (%18) Almanya (%9) ABD (%8) Finlandiya (%6)	% 4
Hazır Giyim	61, 62	Hazır Giyim	489	35	12.381	0,2	40	47	35	49	Çin (%54) Çek Cum. (%19) Türkiye (%7) BAE (%6) İtalya (%5)	% 4
Halı	57	Halı	35	22	1.267	0,3	7	-30	22	23	Türkiye (%62) Çin (%18) Belçika (%4) BAE (%3) Tunus (%3)	%2+%25%4
Mobilya	9401, 9402, 9403, 9404	Mobilya	278	42	1.414	0,2	76	21	42	75	İtalya (%32) Çin (%26) Türkiye (%15) BAE (%6) Tunus (%5)	9401 ve 9403 için %2+%25+%4, Diğerleri için %4
Kozmetik ve Kişisel Bakım Ürünleri	3303, 3304, 3305, 3306, 3307	Kozmetikler ve Kişisel Bakım Ürünleri	107	23	450	0,2	-17	10	22	19	Türkiye (%22) Tunus (%14) Fransa (%13) BAE (%10) İtalya (%9)	3303 için %2+%25+%4, 3305.10 için %2+%15+%4, Diğerleri için %4
Altın Mücevherat	711319	Altın Mücevherat	152	30	1.445	0,6	-20	21	30	24	İtalya (%76) Türkiye (%20) Malta (%3) Singapur (%2) Tayland (%1)	% 4

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 12 aylıktır.

Altın Mücevherat

Kıymetli taşlar ve metal mamulleri sektöründe Libya'ya yönelik ihracatımızda ilk sırada altın mücevherat bulunmaktadır. Libya altın mücevherat ihracatımızda on ikinci sırada yer almaktadır. Libya ekonomisinde önümüzdeki dönemdeki beklenen büyümenin gelir artışına ve ithalat üzerindeki kısıtlamaların azaltılmasına bağlı olarak tüketim ürünleri pazarının gelişmesi beklenmektedir. Bu gelişmenin altın mücevherat satışlarını da olumlu yönde etkilemesi beklenebilir. Libya'nın altın mücevherat ithalatında ikinci sırada yer alan ve pazarda iyi bir konuma sahip olan altın mücevherat ihracatçılarımızın ülkemiz ürünlerinin önümüzdeki dönemde de ortaya çıkacak olan bu potansiyeli en iyi şekilde değerlendireceklerdir. Libya, altın mücevherat ithalatında %10 oranında hizmet vergisi almaktadır.

Beyaz Eşya

Libya'daki hızlı ekonomik gelişme, artan konut yatırımları beraberinde beyaz eşya ve klimalara yönelik talebi artırmaktadır. Son dört yıl içinde Libya'ya beyaz eşya ihracatımız 12 milyon dolardan 34 milyon dolara, klima ihracatımız 342 bin dolardan 24 milyon dolara çıkmıştır.

2005-2009 döneminde Libya'nın toplam beyaz eşya ithalatı %150 oranında, Türkiye'den yaptığı ithalat ise %180 oranında artmış ve pazar payımız %34'e ulaşmıştır.

Aynı dönem Libya'nın klima ithalatı 3,5 kat, Türkiye'den yapılan ithalat ise 70 kat artmıştır. Libya'nın klima ithalatında Türkiye %18'lik payı ile Çin'den (%6) sonra ikinci sırada gelmektedir.

Libya, ithal edilen ev tipi fırınlara (7321.11), ev tipi buzdolabı ve donduruculara (8418.10-20-30) toplam % 37 oranında vergi uygulamaktadır.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

Elektrik Transformatörleri (Gtip: 8504)

Libya, hızla artan enerji talebini karşılayabilmek için milyarlarca dolarlık elektrik üretim yatırımları yapmak zorundadır. 2007 yılı verilerine göre Libya'nın elektrik üretim kapasitesi 6,3 Gigawatt'tır. Aynı yılda elektrik üretimi 25,5 milyar Kw/s, kişi başı tüketim ise 4.158 Kw/s'tir. Ülkenin elektrik üretiminin tamamı fosil yakıtlarla çalışan santrallerden elde edilmektedir (%71 petrol, %29 doğalgaz). Yönetim, petrol ihracatını arttırabilmek için petrolle çalışan elektrik santrallerini doğalgaz'a dönüştürmekte ve yeni kurulan santralleri ise doğalgaz santralleri olarak inşa ettirmektedir.

2005 yılında Libya'nın elektrik transformatörleri ithalatı 52 milyon dolar iken 2009 yılında 238 milyon dolara yükselmiştir. 2009 yılında Türkiye 9 milyon dolar ihracatı ve % 3,6'lık pazar payı ile sekizinci sırada yer almaktadır. Küresel krizin etkilerinin azalması ve petrol fiyatlarının artmasıyla, Libya'nın enerji yatırımlarına ayırdığı kaynakları arttıracığı ve ülkenin hızla artan enerji talebini karşılamak için Libya'nın enerji yatırımlarına daha fazla kaynak ayırması beklenmektedir. Transformatör ithalatında %10'luk gümrük hizmet vergisi uygulanmaktadır.

Kablo ve Teller (Gtip: 8544)

1,4 milyar doları aşan kablo ve tel ihracatı ile dünyanın önde gelen kablo ihracatçılarından olan Türkiye, Libya'nın en çok kablo ithal ettiği ikinci ülke konumundadır.

2005 yılında 129 milyon dolar olan Libya'nın kablo ithalatı 2009 yılında 275 milyon dolara yükselmiştir. Aynı dönem Türkiye'nin Libya'ya ihracatı 25 milyon dolardan 49 milyon dolara çıkmıştır.

Libya, mevcut bulunan elektrik dağıtım ağının genişletilmesiyle Akdeniz elektrik dağıtım ağının tamamlanmasını hedeflemektedir. Bu süreç içerisinde ülkenin kablo ihtiyacında artış beklenmektedir.

Libya inşaat sektöründe gerçekleştirilmesi hedeflenen çok sayıda proje mevcuttur. Planlanan havaalanı ve otel yapım projelerinin başlatılması ülke ithalatında artış yönünde önemli bir etki yaratacak ve ihracat yapmak isteyen firmalara yeni imkânlar sağlayacaktır.

Libya, kablo ve teller ithalatında %10 oranında hizmet vergisi almaktadır. Bununla birlikte koaksiyel kablo ithalatı hizmet vergisinden muaf tutulmuştur. Elektrik kabloları ithalatında ise Libya, toplam %22 oranında vergi almaktadır.

Global krizden oldukça fazla etkilenen Avrupa pazarında yaşanan talep daralmasına paralel olarak Türkiye alternatif pazarlara yönelmiştir. Otomotivden haberleşmeye, elektrikli makinelerden uçak ve gemi sanayine kadar pek çok alanda ürün tedarik eden Türk kablo sektörü için Libya kablo ithalatındaki sürekli artış ile önemli bir pazar olma özelliğini korumaktadır. Barselona Süreci kapsamında AB ve Akdeniz ülkeleri arasında aşamalı olarak serbest ticaretin sağlanması için ortaklık anlaşmaları söz konusudur. Bu bağlamda pazara giriş ve ticarete avantaj sağlamak amacıyla Libya ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanması faydalı olacaktır.

Gıda İşleme Makineleri

Buğday unu, Libya için stratejik öneme sahip bir üründür. 2005 yılında uygulamaya konulan yeni politikalarla un değirmenciligi ülkede desteklenen ve Libya Kalkınma Bankası tarafından kredi verilen sektörlerden biridir. Bu nedenle, önümüzdeki dönemde Libya'da un fabrikalarının sayısında bir artış

olması ve değirmencilik makinelerine yönelik talebin artması beklenmektedir.

2005-2009 döneminde Libya'nın değirmencilik makineleri ithalatı 20 milyon dolardan 39 milyon dolara yükselmiştir. Türkiye'nin Libya'ya değirmencilik makineleri ihracatı 2009 yılında bir önceki yıla göre % 62 oranında gerileyerek 4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılı verilerine göre Libya ithalatının büyük kısmı Almanya (%43) ve İtalya (%39) tarafından karşılanmaktadır. Türkiye % 9 pay ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Halı

Libya'da evler genellikle el işlemeli duvar ve yer halıları ile kaplıdır. Libya'daki Müslümanların büyük bölümü her yerde namaz kılabilmek için yanlarında seccade bulundururlar. Misurata ve diğer bazı şehirlerde küçük halı fabrikaları bulunmaktadır. Fakat halı sanayi çoğunlukla devlet elinde olduğu için özel sektörün gelişmesine elverişli ortam pek sağlanamamıştır.

Halı desenlerinde çoğunlukla Berber ve Arap kültürlerinin ağırlığı hissedilmektedir. Berber kültürünün etkisinde üretilen halılarda karmaşık geometrik şekiller ve çizgiler kullanılmaktadır. Berberi kadınlar keçi kılı ve koyun yününden halılar yapmaktadırlar.

2005-2009 döneminde Libya'nın halı ithalatı 1,5 kat artarken, Türkiye'nin aynı dönem Libya'ya halı ihracatı 7 kat artmıştır. Libya'ya 2009 yılında yaptığımız halı ihracatının neredeyse tamamını (%97) makine halıları oluşturmaktadır. Libya halı ithalatının yaklaşık %62'sini Türkiye'den gerçekleştirilmektedir. Libya, halı ithalatında toplam %37 oranında vergi almaktadır.

Hazır Giyim

Libya'da hem geleneksel hem de modern kıyafetler giyilmektedir. Kırsal kesimde tamamıyla geleneksel kıyafetler giyilirken kentlerde geleneksel ve modern kıyafetler bir arada görülmektedir. Kadınlar dışarıda tamamıyla İslami geleneklere göre giyinirken, evlerinde rahat kıyafetler ve dekolte kıyafetler kullanmaktadırlar. Dolayısıyla, modern kadın kıyafetleri mağazalarda sıklıkla bulunmaktadır.

2005-2009 döneminde Libya'nın hazır giyim ithalatı 2,5 kat artarken, Türkiye'nin aynı dönem Libya'ya ihracatı yarı yarıya azalarak 35 milyon dolar olmuştur. Libya ithalatın %54 gibi büyük bir bölümü Çin'den gerçekleştirilmektedir. Çek Cumhuriyeti %19 payla ikinci büyük tedarikçidir. Türkiye ise %7 payla Libya'nın üçüncü büyük tedarikçisi konumundadır. Hazır giyim ürünleri ithalatında %10 oranında vergi kesilmektedir.

İnşaat Malzemeleri

Libya 2009 yılında 2,8 milyar dolar tutarında inşaat malzemesi ithal etmiş olup, Türkiye %32'lik pay ile Libya'nın inşaat malzemeleri ithalatında ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'yi sırasıyla Tunus, Çin, İtalya ve G. Kore takip etmektedir.

Türkiye'nin Libya'ya 2009 yılında en fazla ihracatını gerçekleştirdiği inşaat malzemesi 280 milyon dolar ile inşaat demiridir. İkinci sırada 123 milyon dolar ile plastik borular gelmektedir. Bu ürün grubunu 90 milyon dolar ile demir çelik inşaat aksamı izlemektedir.

Libya'nın 2009 yılı alüminyum inşaat malzemesi ithalatı 77 milyon dolar seviyesindedir. Türkiye aynı yıl Libya'ya gerçekleştirdiği 32 milyon dolar değerindeki alüminyum inşaat malzemesi ihracatı ile pazardan %50'lik pay ile ilk sırada yer almıştır.

Plastik inşaat malzemeleri ithalatını son 4 yılda 33 milyon dolardan 238 milyon dolara çıkaran Libya'da, artan turizm ve konut yatırımları sonucunda bu ürünlere olan talebinin artarak devam etmesi beklenmektedir.

Libya'daki inşaat işlerinin önemli bir bölümünün Türk firmalarca yapılması diğer inşaat malzemelerinde olduğu gibi plastik inşaat malzemelerinde de Türk menşeli ürünlere yönelik talebin yüksek olmasını sağlamaktadır. Bu sektörde Türkiye'nin Libya'ya ihracatı son 4 yılda oldukça istikrarlı bir seyir izlemiştir. Her yıl bir önceki yıla göre yaklaşık % 100 oranında bir artış kaydedilmiştir. Libya'ya plastik inşaat malzemeleri ihracatımız 2005'te 6, 2006'da 15, 2007'de 30, 2008'de 58 ve 2009'da 160 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

2005 yılında 2 milyon dolar olan Libya'nın çimento ithalatı 2009 yılında 186 milyon dolara ulaşmıştır. 2009 yılında Türkiye, Tunus'tan sonra Libya'ya çimento tedarik eden ikinci büyük ülke olmuştur.

Talepteki artış Libya'daki çimento fiyatların tırmancasına neden olmaktadır. 2005'lerin ortalarında, Libya'yı yetkililer, ülkenin çimento endüstrisinin sadece % 50 kapasite ile işlediğini kabul etmişlerdir. Mevcut çimento talebinin (5m t/y) 2010 yılına kadar %70 oranında artması (8.5m t/y'ye yükselmesi) beklenmektedir. Libya'da var olan yedi çimento fabrikasının mevcut kapasiteleri ile ülke ihtiyaçlarını karşılamakta yetersizdir.

Müteahhitlik hizmetlerinde de belirtildiği üzere Libya'nın altyapı ve konut yetersizliği sebebiyle inşaat sektörüne önümüzdeki dört yılda en az 75 milyar dolar harcaması beklenmektedir. Bu yatırımların yanı sıra, Libya'nın en önemli gelir kaynağı olan petrol ve doğal gaz sektöründe planlanan yatırımları, enerji sektöründe öngörülen kapasite artırımlarını, ülkenin altyapı bakım onarım ihtiyacını, telekomünikasyon sistemindeki yetersizlikleri, kara ve deniz dâhil olmak üzere ulaştırma alanında planlanan yatırımlar ve dünyanın en büyük mühendislik projeleri arasında yer alan Suni Nehir Projesinin tamamlanmasına

inşaat malzemeleri pazarı hazine gelirleri için önemli projelerdir.

Libya'da gümrük vergileri sıfırlanmıştır. Ancak gümrüklerde %10 oranında "service charge" tahsil edilmektedir. Üretim ve tüketim vergisi adı verilen vergiler yalnızca yerli üretim değil ithal edilen ürünlere de uygulanmaktadır. Libya'nın ithal edilen inşaat malzemelerine uyguladığı üretim, tüketim ve hizmet harcı vergisi toplam oranları şöyledir; 17-122 cm çapında kaplama amaçlı kaynaklı borulardan, 1-10 cm çapında paslanmaz çelikten kesiti daire şeklinde borulardan, 1,5-10 cm kesiti daire şeklinde olmayan borulardan, dikenli tellerden, metal ızgara ve ağırlardan toplam %37 oranında vergi alınmaktadır. PE ve PVC borulara toplam % 42 oranında vergi uygulanmaktadır. Alüminyum sulama borularından ve kaynak çubuklarından toplam %37 oranında vergi alınmaktadır. Plastik izole edici borulardan ise toplam %32 oranında vergi alınmaktadır.

Üretim, tüketim ve hizmet vergisinden (Service Charge) muaf olan inşaat malzemeleri ise şunlardır: ham veya kabaca yontulmuş mermer ve traverten taşları, ham veya kabaca yontulmuş granit taşları, portland çimentosu, boyalar ve vernikler, dolgu macunları, polipropilen maddesinden mamul borular ve hortumlar, cilasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları; cilasız veya sırsız seramikten mozaik küpler ve benzerleri, seramikten musluk taşları, lavabolar, lavabo ayakları, küvetler, alafrağa tuvaletler, rezervuarlar, pisuarlar ve sıhhi tesisatta kullanılan benzeri diğer eşya, float cam ve yüzeyi taşlanmış veya parlatılmış cam (plakalar halinde) absorblayıcı (emici) veya yansıtıcı ya da yansıtıcı olmayan bir tabakası olsun olmasın, fakat başka şekilde işlenmemiş, demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri, demir çubukları, demir profiller, çiviler, alüminyumdan borular.

İş ve Maden Makineleri

Libya 2005 yılında 254 milyon dolar değerinde inşaat ve maden makinesi ithal ederken 2009 yılında bu değer 1,2 milyar dolara yükselmiştir. Türkiye, 2009 yılında Libya'ya 40 milyon dolar değerinde inşaat ve maden makinesi ihracatı ile pazardan %5'lik bir pay elde etmiştir. Aynı yıl Çin %20, İtalya %15 ve Almanya %10'luk pazar paylarına sahip olmuşlardır.

Kozmetik ve Kişisel Bakım Ürünleri

Libya kozmetik ve kişisel bakım ürünleri iç tüketimin önemli bir kısmını ithalat ile karşılamaktadır. Pazarda kozmetik ve kişisel bakım ürünleri üretimi yok denecek kadar azdır. Ülkede söz konusu ürünlere olan talep, düşük ücretlere rağmen sınırlı da olsa artmaktadır. Özellikle ülkemizin üretim kapasitesinin yüksek olduğu şampuan, deodorant, sabun ve hijyenik kağıt ürünlerine her zaman talep vardır.

2005-2009 döneminde Libya'nın kozmetik ve kişisel bakım ürünleri ithalatı 2 kat artarken, Türkiye'nin aynı dönem Libya'ya kozmetik ve kişisel bakım ürünleri ihracatı 4,5 kat artarak 2009 yılında 23 milyon dolara ulaşmıştır. Kozmetik ve kişisel bakım ürünleri ithalatının %38'in şampuanlar, %28'ini deodorantlar ve %20'sini cilt bakım ürünleri, %11'ini parfümler ve %4'ünü ağız hijyeni ürünleri oluşturmaktadır. Türkiye pazarının son yıllarda önemli bir tedarikçisi olmuştur. Pazarın 2009 yılında kişisel bakım ürünleri tedarikçilerinin sıralaması değişmiştir. Türkiye, Fransa, İtalya, Almanya gibi ülkeleri geçerek birinci sıraya yerleşmiştir. Libya ithalatının yaklaşık dörtte birini Türkiye'den gerçekleştirilmektedir. Bunun başlıca nedeni daha temel olan deodorantlar ve şampuanlar gibi ürünleri, rakip ülkelere göre daha uygun fiyattan pazara sunmamızdır. Libya'nın fiyata aşırı duyarlı bir pazar olması nedeniyle uygun fiyatlı ve kaliteli ürünlerde ihracatımızı artıracığımız düşünülmektedir.

Libya ithal edilen tüm kozmetik ve kişisel bakım ürünlerine toplam %12 oranında vergi almaktadır. Bu vergilere ek olarak; parfümlerden % 25, şampuan, kalıp ve toz sabunlardan % 15 oranında tüketim vergisi almaktadır.

Mobilya

Libya dünyaya entegre olma çabaları ile birlikte her geçen gün dünya ile olan ticaret hacmini artırmaktadır. Ülkenin genç, hızlı büyüyen ve eğitilmiş nüfusunun buzdolabından arabaya, giyimden mobilyaya kadar her şeye ihtiyacı vardır. Ülke imalat sanayisinin küçüklüğü nedeni ile tüm mamul ve yarı mamul ürünlerde ithalatçı konumdadır.

2005-2009 döneminde Libya'nın mobilya ithalatı 3 kat artarken, Türkiye'nin aynı dönem Libya'ya mobilya ihracatı 10 kat artmıştır. 2009 yılı Libya'nın toplam mobilya ithalatı 278 milyon dolar olup, Türkiye 42 milyon dolar ve %15'lik payı ile üçüncü sırada gelmektedir. Pazardaki önemli rakiplerimiz; Libya ile tarihi ilişkileri güçlü olan İtalya ve düşük maliyetli üretimle öne çıkan Çin firmalarıdır. Libya, 9401 ve 9403 GTIP no'lu ürün grupları (mobilya) ithalatında toplam %37 oranında vergi almaktadır.

Libya yapı sektöründeki hızlı gelişim ve ülkemiz firmalarının bu işlerden aldıkları/alacakları paylar ile beraber düşünülürken Libya pazarı mobilya dekorasyon konusunda faaliyet gösteren firmalarımız için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Müteahhitlik Hizmetleri

TMB (Türkiye Müteahhitler Birliği) verilerine göre Türk müteahhitlerinin yurtdışında 2009 yılında toplam

18,7 milyar ABD Doları tutarında 41 adet proje alınmıştır. Söz konusu tutarda Libya'nın payı % 20 (3,8 milyar ABD Doları)'dır. Şu ana kadar Türk müteahhitlik firmaları Libya'da 23 milyar dolar değerinde iş almışlardır. Ülkemiz yurtdışı müteahhitlik hizmetleri açısından önemli paya sahip olan Libya'da orta vadede 160 milyar dolar tutarında yeni altyapı yatırımlarının hayata geçirilmesi beklenmektedir.

Libya altyapı alanında önemli eksikleri bulunan ve hemen her alanda yeni yatırımlara ihtiyaç duyan bir konumdur. Önümüzdeki yıllarda yol, ofis alanı, konut, otel projelerini desteklemek üzere Libya'nın müteahhitlik hizmetleri ve inşaat malzemelerine yönelik talebi artacaktır. Ülkede bir çok büyük ölçekli proje hükümet ve basın tarafından açıklanmış fakat bazıları sermaye eksikliği, bürokrasi veya projeyi üstlenen firmanın sözleşme şartlarını yerine getirememesi nedeniyle tamamlanamamıştır.

İnşaat sektöründeki yatırımlar arasında en önemlisi ülkenin güneyindeki su rezervlerinden kuzeydeki tarım alanlarına, yerleşim yerlerine su taşımayı hedefleyen Suni Nehir (GMR -the Great Man-made River) projesidir. Bu proje ile yer altı kaynaklarındaki suyun Sahra çölünü de geçerek nüfus yoğun olduğu sahil şeridine ulaştırılması planlanmaktadır. Beş aşamadan oluşan projede teknik ve idari ve mali sorunlar nedeniyle gecikmeler yaşanmaktadır. Tamamlandığı takdirde sistem 4.000 km uzunluğunda boru hattı ve iki su kemerinden oluşacaktır. Projenin ancak ilk aşaması tamamen ikmal edilebilmiş ve ikinci aşamanın sonuna yaklaşmış ve üçüncü aşama çalışmaları devam etmektedir. Geniş bir coğrafyaya yayılmış binlerce kilometrelik boru hattı ağı, çoğu 500 metreden daha derine uzanan kuyuları, yerleşim birimleri ve kuyular etrafına konuşlandırılmış devasa rezervuarları ve onlarca pompalama istasyonu ile Suni Nehir Projesi, tamamlanması ertesinde dahi, bakım ve onarım gereksinimleri sebebiyle müteahhitlik sektörümüz için önemli bir iş alanı olmaya devam edecektir.

Nüfus artışı ve şehirlerdeki (özellikle Trablus) yenileme çalışmalarına bağlı olarak 2013 yılına kadar 420.000 konut ve bunlara yönelik altyapının inşa edilmesi planlanmaktadır. İnşaat sektörünü geliştirecek olan diğer bir önemli konu ise turizmin geliştirilmesi yönündeki faaliyetlerdir. Libya önümüzdeki dönemde turizm sektörünü geliştirmek ve bu alandaki gelirlerini artırmak istemektedir. Bu nedenle de yeni otel ve eğlence alanlarının inşa edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. 2025 yılı itibarıyla ülkedeki otel odası sayısının 13.600'den 50.000'e çıkarılması planlanmaktadır. Ülkenin başkenti olan Trablus'ta ofis alanında yetersizlik bulunmaktadır. Business Wire'da yer alan bilgiye göre 2010 - 2012 yılları arasında 400.000 m²'lik A sınıfı ofis alanı faaliyet geçirilecektir. Trablus'ta 2009 yılı itibarıyla 25'den fazla emlak projesi bulunmaktadır. Bu projeler hem ev hem ofis yerlerini bünyesinde bulunduran karma gökdelenlerden turistlere yönelik yatırımlara kadar çok farklı alanlardadır. Ayrıca ülkede perakende alanları açısından da yetersizlikler bulunmaktadır. Trablus'ta mevcut olan 28.000 m²'lik alanın 100.000 m²'ye artırılması düşünülmektedir.

Libya'daki belli başlı inşaat projeleri şunlardır: başkentteki (Tripoli) yeni ve büyük yapı projelerinin inşaat sektörünü daha da ileri götürmesi beklenmektedir. Tripoli'deki Mataki bölgesini geliştirme planları ilerlemeye devam etmektedir. Burj al-Bahr olarak adlandırılan, bir alışveriş merkezi, bir konvansiyon merkezi, bir sinema, 11 adet restaurant, ticari kuleleri bu bölgedeki inşaat sektörünün gelişimine yön verecektir. İnşaatların yaklaşık 2 yıl sürmesi beklenmektedir. Büyük olmasına rağmen, proje, BAE'nin Dubai Uluslararası Gayrimenkul'ü tarafından yürütülmektedir. Ayrıca başkentin kuzeyinde 2 milyon metre kareyi kapsayan büyük bir yerleşim, ticaret ve eğlence bölgesi yapılması planlanmaktadır.

Bir BAE inşaat şirketi olan Tameer Holding, Tripoli'nin doğusunda kıyıya tamamen yeni bir şehir inşa etmeyi planladığını ilan ettiğinde, çok daha büyük planlar ortaya çıkmıştır. Şehir yarım milyon insanı barındıracak şekilde tasarlanmıştır ve kıyı şeridinde yaklaşık 40 km²'yi kapsayan ikamet, ticari, eğlence ve turizm tesisleri içerecektir. Ekonomik ve Sosyal Gelişim için Arap Fonu, eğer proje maliyeti 20 milyar dolar olur ise gereken finansal desteği fazlasıyla sağlayacağı taahhüdünde bulunmuştur.

Aynı zamanda hükümet, Tameer Holding tarafından yönetilen projenin yeri ve boyutu bakımından benzer olacak, Hong-Kong'a benzer yapıda ileri teknoloji bir girişim şehri kurmayı planlamaktadır. Söz konusu şehrin kendi yönetimi ve kanunları olabilmeye için bir takım ilave planlar hazırlanmaktadır. Off-shore bir bankacılık sektörü şehre konumlandırılacak ve yabancılara bir arsaya 99 yıl süre ile kiralama ve muhtemelen ülkenin kalanından daha özgür bir şekilde yaşayabilecek bir çevrede yaşama hakkı sağlayacaktır. Şehirde kilise ve hatta sinagog yapımına bile izin verilmesi düşünülmektedir. Yeterli petro-dolar sağlandığında, bu planın hayat geçirilmesi beklenmektedir.

Libya eskiden Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya uzanan eski bir ticaret yolunun parçasıydı. Ancak şu anda yol ve limanlara önemli miktarda yatırım yapılması gerekiyor. Hükümetin 2013'e kadar altyapıya 9,4 milyar pound harcaması bekleniyor. Bu yatırımlar 13,000 km otoyol ve güneyde Sebha ile Sirte'yi birbirine bağlayan 1,000 km'lik demiryolunu içermektedir. Çin Demiryolu İnşaat Şirketi, Al Khoms'dan Sirte ve Sebha'ya, Misurata'ya 1,7 milyar pound değerinde tüm hat inşaatını yaparken, Rus Demiryolları Sebha'dan Benghazi'ye 2,1 milyar değerindeki hattı inşa edecektir.

Libya 13 havalimanına sahiptir ve hepsi modernize edilmesi gerekmektedir. 1978'de inşa edilen, iki uçak pistine sahip, bir tanesi 10 yıldır kapalı olan Trablus'taki bir havalimanı için 1,5 milyar pound bütçe ayrılmıştır. Ayrıca Benghazi'de yıllık 5 milyon yolcu kapasiteli 322 milyon poundluk yeni bir havalimanı inşa edilecektir. Ayrıca Sebha ve Serte havalimanlarının geliştirilmesi için de 170 milyon poundluk bir anlaşma imzalanmıştır.

Libya'nın Akdeniz kıyısındaki pozisyonuna rağmen liman altyapısı da az gelişmiştir. Önümüzdeki dönemde Libya liman inşası ve modernleştirilmesi alanlarında da çeşitli yatırımları gerçekleştirecektir. Şu anda bir İngiliz firması Misurata'daki limanı da içeren dört liman inşaatını sürdürmektedir.

Yurt dışı müteahhitlik hizmetlerimiz açısından en önemli pazarlardan biri olan Libya, gerçekleştireceği farklı yatırımlar nedeniyle önümüzdeki dönemde de firmalarımız açısından yeni fırsatlar yaratacaktır.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

Gümrük vergilerinin kaldırılması ve taşıt ithalatındaki kısıtlamaların gevşetilmesi neticesinde otomotiv sektörünün büyümesi beklenmektedir. Libya'da otomobil satın alma talepleri ciddi biçimde artmakta ve yaşlı araçların yenilenme oranı hızla yükselmektedir.

Libya'nın oto yan sanayi ithalatı 2005-2009 döneminde 2 kat artarken Türkiye'nin Libya'ya ihracatı 5,5 kat artmış ve 2009 yılında 35 milyon dolar olmuştur. Libya otomotiv yan sanayi ithalatında beşinci sırada yer alan Türkiye'nin payı 2009 yılında % 5 olmuştur.

"Oto tamir malzemeleri ve yedek parçaları" ile "otomobil, motosiklet, yol ekipmanları-ağır vasıta ve yedek parçaları" Libya mevzuatına göre distribütör zorunluluğu olan ürünler arasındadır.

Libya:

- 4011.10 ve 4011.20 GTIP no'lu otomotiv lastikleri ithalatında toplam %17,
- 850710 GTIP no'lu araç aküleri ithalatında %17,
- 870791.90 GTIP no'lu motorlu araçların karoserleri ithalatında toplam %22 oranında vergi almaktadır.

Pompa ve Kompresörler

Kuzey Afrika ülkelerinin genelinde olduğu gibi Libya da Türkiye için büyük bir ihracat potansiyeline sahiptir. İnşaat sektöründe yaşanan canlılık, petrol ve doğalgaz kaynaklarının varlığı ve devam eden dünyanın en büyük su nakil projesi olan Büyük Yapay Nehir Projesi kapsamında çöl boyunca taşınacak olan suyun sulama amaçlı kullanılmasına yönelik çalışmalar itibarıyla Libya, Türkiye pompa ve kompresör sektörü için büyük bir pazar konumundadır. 2005-2009 döneminde Libya'nın pompa ve kompresör dış talebi 2,5 kat artarken Türkiye'nin Libya'ya pompa ve kompresör ihracatı 16 kat artış göstermiştir. Bu pazardaki en büyük rakiplerimiz %31'lik pay ile İtalya, %11'lik pay ile Almanya ve %9'luk pay ile ABD olup Türkiye %4'lük pay ile Libya pompa ve kompresör ithalatında dokuzuncu sırada yer almaktadır. 2009 yılında Libya'ya pompa ve kompresör ihracatımız 13 milyon dolar olmuştur.

Pompa ve kompresör ithalatında gümrük vergileri sıfırlanmış olmakla birlikte gümrüklerde %10 oranında servis hizmeti "service charge" alınmaktadır.

Tarım Alet ve Makineleri

Libya tarım bakımından oldukça sınırlı imkana sahiptir. Ülke topraklarının sadece 5 000 km²'lik kısmı (% 0,2'si) sulanabilmektedir. Libya 2009 yılında 17 milyon dolar değerinde tarım makinesi ithal etmiştir. Bu rakamın 10 milyon doları tarla-bahçe ilaçlama makinelerinden (pülverizatör) oluşmaktadır. Traktörler diğer önemli ithal kalemleridir. Pulluk (8432.10) ithalatında gümrüklerde toplam % 27 oranında vergi uygulanmaktadır.

Libya - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

LIBYA BUILD (Trablus - Mayıs/Her Yıl)

İnşaat

Web Sitesi : <http://www.libyabuild.com>